

banka ve EKONOMİK yorumlar

AYLIK DERGİ • AĞUSTOS 1985 • YIL : 22 • SAYI : 8 • 275 LİRA (KDV DAHİL)

Okurların Mektupları / 3

Ekonomik Göstergeler / 5

EKONOMİK YORUMLAR / 7

Dr. Öztin Akgüç

Prof. Dr. Ergun Özsunay

Doc. Dr. Mehmet Şükrü Tekbaş

Sermaye Piyasası / 25

Doc. Dr. Mehmet Şükrü Tekbaş

1984 Yılında Bankalar,

Mevduat ve Krediler / 31

Dr. Öztin Akgüç

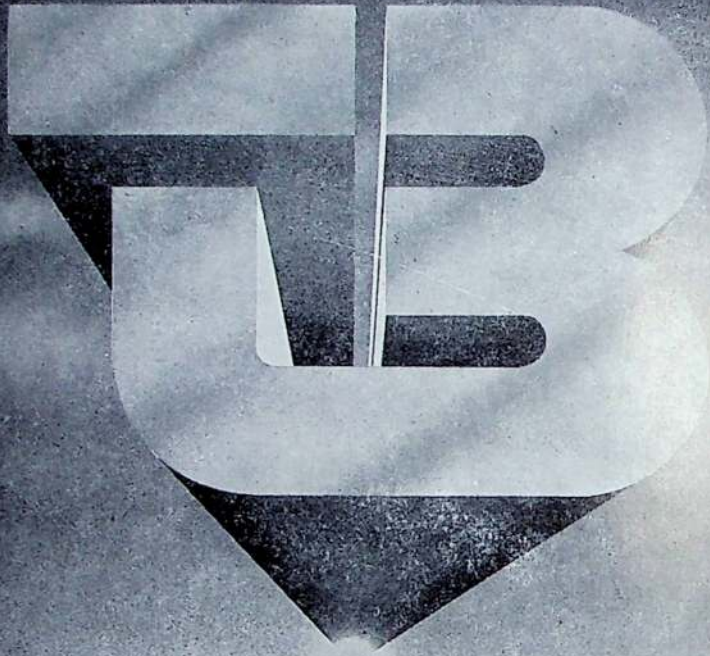
Ayın Ekonomik Olayları / 57

Dr. Yıldırım Kılıç

Yeni Yayınlar / 81

M. Tarık Yaşa

Finansal Kiralama (Leasing) Nedir?
Yeni «finansal kiralama kanunu»nun
esasları, başlıca hükümleri,
hukuki yönden eksiklikleri
ve uygulama şansı

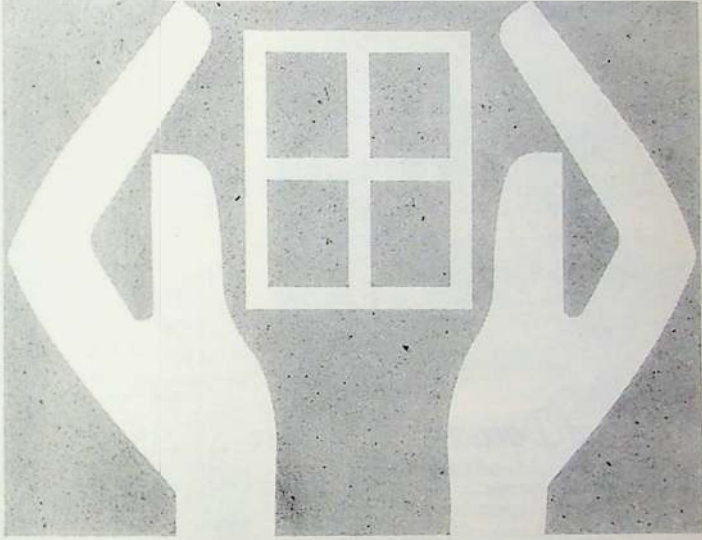
**bankacılıkta
güvenceniz**

TB **MİLLİ AYDIN BANKASI T.A.Ş.**
TARİSBANK

"Onurlu Banka"

MARULS

Enerji tasarrufu pencereden başlar, yurda yayılır.

Isıcam'la başlasın yakıt tasarrufu.

Isıcam'la yayılsın yurda.

Isıcam bir tasarruf sembolüdür.

Az yakıtle iyi ısınmanın pencerelerdeki formülüdür.

Isıcam'lı pencerelerden ısı dışarı kaçamaz,
soğuk içeri geçemez.

Hem paradan, hem de ısıdan yana
kazançlı çıkarsınız.

Isıcam[®]

"özel birleştirilmiş çift cam ünitesi"

Cam Pazarlama A.Ş.

Büyükdere Caddesi, Beştem 11an Kat 4-8 Şişli-İstanbul

Tel.: 146 11 30 (Sarıralı) Direkt: 146 09 05

Telgraf: Campaş-İstanbul, Telex: 22614 cam tr

Cam Pazarlama A.Ş., Türkiye Şişli ve Cam Fabrikaları A.Ş.'nin bir kuruluştur.

selin®

LIMON KOLONYASI

*Doğanın
Saf Damlası...*

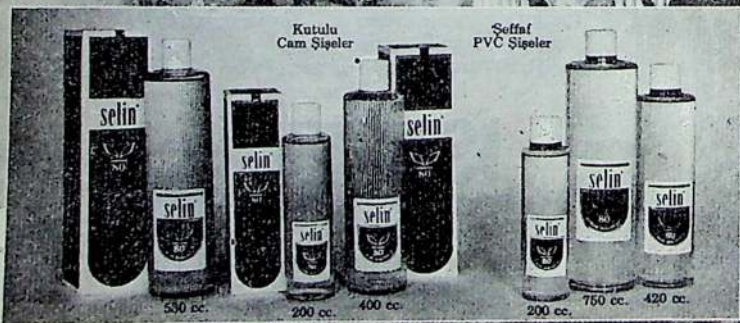
Bir yasanti düşünün... Serinlik ormanında...

Kokular pınarında...

Doğanın kaynağında.

Selin'in her damlasında

bir doğa parçası gizlidir.

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.

Adına İmtiyaz Sahibi

KEMAL KURDAŞ

Yazı İşleri Müdürü

DR. ÖZTİN AKGÜÇ

Danışma Kurulu

Prof. Dr. Asaf Savaş Akat • Prof. Dr. Erdoğan Alkin
• Dr. Orhan Altan • Prof. Dr. Osman Fikret Arkun
• Prof. Dr. Mustafa A. Aysan • Besim Baykal
• Dr. Metin Berk • Doç. Dr. Ünal Bozkurt •
Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu • Prof. Dr. Nuhuşi
Bursal • Ege Cansen • Prof. Dr. Lâtif Çakıcı
• Mehmet Gün Çalılık • Şinasi Çelikkol • Özer
U. Çiller • Bülend Çorapçı • Ahmet Demirel •
Zeki Döşlüoğlu • Necdet Durakbaşı • A. Aydın
Dündar • Kaya Erdem • Tarhan Erdem • Oktay
Ersoy • Prof. Dr. Cumhur Ferhan • Prof. Dr.
Emre Gönensay • Prof. Dr. Zeyyat Hatiboğlu •
Erhan İşil • Doç. Dr. Halük A. Kabaaloğlu •
Prof. Dr. Kemal Kafalı • Adnan Başer Kafaçoğlu
• Dr. Ahmet S. Kalın • A. Nazlı Keyman • Dr.
Yıldırım Kılıks • Prof. Dr. Tamer Koçel • Prof.
Dr. Kemal Kurtuluş • Nuh Kuşçulu • Doç. Dr.
Orhan Morgil • Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu •
Ziya Nebioğlu • Ergin Neng • Rahmi Önen
• Prof. Dr. İsmail Özaslan • M. Celâlettin Özgen
• Ertan Özgür • Tuncay Özilhan • Selâhattin
Özmen • Prof. Dr. Ergun Özsunay • Doç. Dr.
Merih Paya • Prof. Dr. Reha Poroy • Prof. Dr.
Dündar Sağlam • Doç. Dr. Mehmet Şükrü Tek-
baş • Osman N. Torun • Prof. Dr. Kemal To-
sun • Fikret M. Tuncer • Nezih Tunçşiper •
Doç. Dr. Gül G. Turan • Doç. Dr. Şeref Türen
• Dr. T. Güngör Uras • İbrahim Ülkem • A.
Doğan Yulım • Dr. Göksel Yücel • Doç. Dr.
Ahmet Yüksel

Basım-Yayım Danışmanı

M. Tarık Yaşa

OKURLARA MEKTUP

1. VII. 1984

Sevgili Okurlarımız,

Bu sayının «Ekonomik Yorumlar» bölümünde «Finansal Kiralama» (Leasing) ele alınmaktadır. «Açık Oturum»a katılan konuşmacılarımız; 28 Haziran 1985 tarihli Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren «Finansal Kiralama Kanunu»nun esasları, getirdiği başlıca hükümler, hukuki yönden eksiklikleri ve uygulama şansları üzerinde duruyorlar. Finansal kiralamanın, mevcut ekonomik durum da göz önünde tutularak ülkemiz için finansal açıdan üstünlüklerini ya da sakıncalı görülebilecek yanlarını açıklıyorlar. Bilindiği gibi finansal kiralama (leasing) dünyada çok yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Bazı ülkelerde finansal kiralama yoluyla sağlanan varlıklar, durağan varlık yatırımları içinde çok önemli tutarlara ulaşmaktadır. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde bu tutar % 20 oranında olup 100 milyar dolara tekabül etmektedir.

Bu sayıda yer alan diğer bir yazı «bankacılık» kesimi ile ilgilidir. Yazıda «1984 Yılında Bankalar, Mevduat ve Krediler» üzerinde durulmakta; ülkemizde bankacılık alanındaki gelişmeler genel çizgileriyle belirtilip, sayısal bilgiler verilerek değerlendirilmeler yapıldıktan sonra, bazı sonuçlara varılmaktadır. Açıklamalara göre; 1984 yılında ülkemizdeki banka sayısı 48'e yükselmiş, Türk bankacılık sisteminin oligopolistik yapısı 1984 yılında da değişmemiş, bankaların toplam şube sayısında azalma olmuş, mevduat artışı genelde hızlanmakta beraber gerçek mevduat artışı çok sınırlı kalmış, izlenen faiz politikası belirgin etkisiz mevduatın vade yapısı üzerinde gösterilmiştir.

Öte yandan Dergi'de yer alan diğer yazıların da, her zaman olduğu gibi, ilginç çekeceğini ümit ediyoruz. Bunları da okumanız salık veriyoruz. Bu iş için ayıracacağınız zamanın boşuna harcanmadığını göreceksiniz.

Saygılarımızla,

AYLIK DERGİ AĞUSTOS 1985 YIL : 22 SAYI : 8 275 LİRA (KDV DAHİL)

İDARE YERİ: Binbirdirek Mahallesi, Suterazlı Sokak No. 6 Kat 2; Sultanahmet - İstanbul • **TELEFON:** 526 34 11 • **YAZIŞMA:** P.K. 769; Karaköy - İstanbul • **AÇIKLAMA:** Dergi'de çıkan yazılar kaynak göstermek koşuluyla alınabilir • **YILLIK ABONE:** 3.000.— TL; **ÖĞRENCİLERE:** 1.500.— TL • **ÖNEMLİ NOT:** Abone bedeline % 10 oranında Katma Değer Vergisi ilave edilmektedir • **İLAN FİYATLARI:** Arka Kapak 60.000.— TL, Ön Kapak İçti 45.000.— TL, Arka Kapak İçti 40.000.— TL, Tam Sayfa 30.000.— TL, Yarım Sayfa 20.000.— TL, Çeyrek Sayfa 10.000.— TL, Renk Farkı 15.000.— TL • **NOT:** Bu fiyatlara % 10 oranında Katma Değer Vergisi ilave edilecektir • **BANKA HESAP NUMARALARI (İstanbul):** İş Bankası Türbe Şubesi 1541, Akbank Türbe Şubesi 4512, Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi 768 • **DIZGİ-BASKI:** Met/Er Matbaası, Telefon: 528 28 90 • **BASKI TARİHİ:** 5 Ağustos 1985 • **BASKI SAYISI:** 8.000

**TEMİZLİĞİN... SAĞLIĞIN...
KOLAYLIĞIN ÇAĞRISI.**

İpek Kağıt'tan bir yeniliktir Selpak Sedef.
Bibiri ardsıra gelen ipeksi kağıtları,
beyazı, renklisi ile Selpak Sedef,
temizlik için... sağlık için..
kolaylık için..

*Yeşil kütuda bembeyaz,
pembebe renkl,
ipeksi Selpak Sedef'ler...*

**İPEK KAĞIT'TAN
BİR YENİ ÜRÜN
DAHA!**

**Çift katlı,
yumuşak, pratik.**

ekonomik göstergeler

	1983	1984	1985		
			Mart	Nisan	Mayıs
T.C. MERKEZ BANKASI					
Altın ve döviz mevcudu (milyon \$)	1209.8	1637.3	1293.4	1421.6	1454.2
Tedavüldeki banknotlar (milyar TL.)	730.5	972.6	966.4	974.3	1068.9
Merkez Bankası kredileri (milyar TL.)	1234.7	879.9	1025.6	1000.6	989.0
Hazineye kısa vadeli avans (milyar TL.)	338.6	528.8	733.9	733.7	654.3
BANKALAR (milyar TL.)					
Toplam Mevduat	3386.8	5374.4	5526.9	5808.2	
Ticari	819.7	1169.3	954.7	988.6	
Tasarruf	1932.4	3255.8	3743.4	3909.3	
Vadesiz Tasarruf	598.8	436.6	383.4	393.8	
Vadeli Tasarruf	1333.6	2819.2	3360.0	3515.5	
Resmi	335.3	571.0	643.2	722.3	
Bankalar	257.9	363.3	169.8	171.2	
Diğer Mevduat	11.5	15.0	15.7	16.9	
Toplam Krediler	2739.3	3589.0	3579.9	3628.6	
Tarım	511.6	528.5	570.2	581.4	
Kalkınma Bankaları	128.2	217.9	202.3	206.4	
Küçük Esnaf ve Sanatkâr (Meslek)	125.0	164.0	174.9	178.7	
İpotek Karşılığı (Gayrimenkul)	69.6	150.9	168.9	187.7	
Denizcilik	43.2	75.9	73.6	74.5	
Ticari, Sınai, Sair	1827.9	2404.5	2341.7	2349.2	
İller Bankası	33.9	47.3	48.3	50.6	
PARA ARZI (milyar TL.)	1879.4	2106.2	2615.1	2038.5	2119.9
FİYATLAR (1963 = 100; Tic. Bak.)					
Toptan Eşya Fiyatları İndeksi	6784.5	10066.1	11351.8	11716.1	11963.8
Gıda Maddeleri ve Yemler	5862.6	8858.4	9908.4	10299.8	10550.2
Sanayi Hammadde ve Yarı Mamul	8320.9	12079.0	13457.6	14076.4	14319.7
İstanbul Geçinme İndeksi	7656.3	10973.2	12536.3	12870.0	13274.0
Ankara Geçinme İndeksi	6135.7	9177.8	10411.3	10633.2	10947.8
DIŞ ÖDEMELER (milyar \$)					
Dışalım	9235.0	10756.9	2435.7	3302.3	4217.1
Dışsatım	5727.8	7135.5	1780.4	2350.4	3035.4
İşçi Dövizleri	1533.6	1807.0			632.0

Notlar : (1) TCMB 1984 yıl sonu altın ve döviz mevcuduna, altın birikiminin yeniden değerlendirilmesinden doğan 657.6 milyon dolar dahildir. (2) TCMB kredilerine, 1982 ve 1984 yılı sonlarında yapılan borç tahkimleri (konsolide edilen krediler) dahil değildir. (3) Banka kredilerine, Devlet Yatırım Bankası kredileri dahil değildir. (4) Para arzı (M₁) dar tanımlıdır.

Konut ve İşyerlerinde

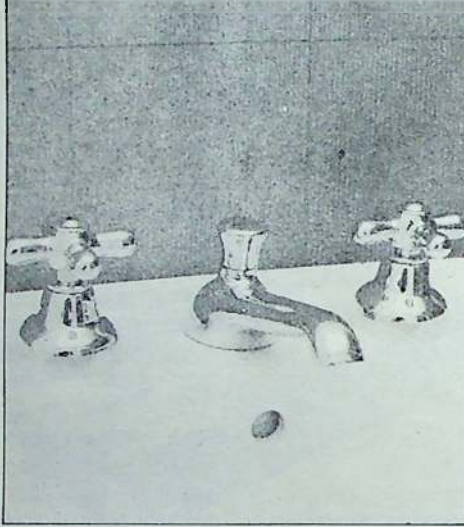
E.C.A
Kullananlar Birer
Yatırım Uzmanıdır

E.C.A.

Ülkemizde ister klasik, ister modern, banyo ve mutfak armatürü denince akla gelen ilk isim...

E.C.A.: Üstün kalite, üstün estetik...E.C.A.:

Zengin çeşit...E.C.A.: Kesin güvence...

E.C.A.®

GENEL DAĞITIM **ELMOR**

ekonomik yorumlar

AÇIK OTURUM

KATILANLAR :

- Prof. Dr. Ergun ÖZSUNAY
- Dcc. Dr. M. Şükrü TEKBAŞ

YÖNETEN :

- Dr. Öztin AKGÜÇ

FINANSAL KİRALAMA (LEASING)

AKGÜÇ — Efendim, toplantımıza hoş geldiniz. Bugünkü toplantımızda 28 Haziran 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmış olan Finansal Kiralama Kanunu, diğer bir deyişle Leasing Kanunu'nun esaslarını, getirdiği başlıca hükümleri, hukuki yönünden eksikliklerini, kanunun uygulama şansını ve finansal kiralamanın, finans açısından üstünlüklerini tartışacağız.

finansal kiralama kanunu niçin çıkarıldı?

Sayın Özsunay, finansal kiralamaya ilişkin ayrı bir düzenlemeye, ayrı bir yasaya gerek var mıydı? Finansal kiralama, Borçlar Kanunu, Ticaret Kanunu, Bankalar Kanunu çerçevesinde, söz konusu yasalara ek-

lentiler yapılmak yoluyla düzenlenemez miydi?

ÖZSUNAY — Kural olarak, Finansal Kiralama Kanunu adı verilen ve leasing işlemlerini düzenleyen bir kanunun çıkarılmasına Türkiye'deki mevcut hukuk hükümleri muvacehesinde aslında gerek yoktu. Çünkü günümüzde leasing işlemleri veya bu kanunun kullandığı deyimle finansal kiralama işlemleri, genellikle mevcut hukuk düzeni içerisinde, yani borçlar hukuku, ticaret hukuku, banka hukukuna ilişkin kurallar, kısmen döviz mevzuatı, kısmen de bazı mali kanunlar, özellikle vergi kanunları çerçevesinde leasing genel şartları adı verilen şartlarla düzenlenmektedir. Bugün özel olarak leasing işlemlerini düzenleyen herhangi bir kanuna çeşitli Batı ülkelerinde rastlayabilmek mümkün değildir. Örneğin -çok rahatça söyleyebilirim- ABD'de, Almanya'da, İtal-

ya'da, Belçika'da, Hollanda'da, İngiltere'de, Fransa'da, birçok ülkede leasing işlemleri vardır; ama leasing işlemlerini böyle bizim Finansal Kiralama Kanunu gibi özel olarak düzenleyen bir kanun mevcut bulunmamaktadır. Bildiğim kadarıyla sadece Güney Kore'de, bizimkine benzer, leasing işlemlerini özel olarak düzenleyen bir kanun var.

Bizde bu kanunun çıkarılmasının sanıyorum ki iki nedeni mevcut. Bunlardan ilki, uygulamadaki kavram kargaşasını ortadan kaldırmak ve leasing işleminin ne olup ne olmadığını ilgili çevrelere anlatmak; birinci düşünce bu. Ama bu düşünceyi de bastıran ikinci düşünce, dış kredi sağlayabilmek için yabancı kredi kuruluşlarına, «İşte bakın, leasing işlemleri bize yabancı işlemler değil.» diyebilmek, onlara bazı güvenceler getirmek. Öyle görünüyor ki Türkiye'de bu Finansal Kiralama Kanunu çerçevesinde daha çok uluslararası leasing işlemleri söz konusu olacaktır. İç leasing işlemlerinin büyük boyutlara varacağını sanmıyorum. Belki bir oranda olabilir. Bence, yasa asıl yabancı ülkelerdeki leasing şirketlerine, «Korkmayın. Türkiye'ye leasing verme işlemlerine girişebilirsiniz. İşte bu kanun, çeşitli sorunlara çözüm getirmektedir. Ve sizin bu kanun muvacehesinde çıkarlarınız da korunmaktadır.» havasını vermek düşüncesi ile çıkarılmıştır. Nitekim bildiğim kadarıyla kanunun özellikle 10 Haziran 1985 tarihinde çıkarılmasının bir nedeni de, 25 Haziran tarihinde İngiltere'de yapılmış olan İkinci Uluslararası Leasing Toplantısı'na Türkiye'de böyle bir kanunun mevcut olduğunu ispat ederek gitmek endişesi olabilir.

AKGÜÇ — Sayın Tekbaş, size göre finansal kiralamaya ilişkin, böyle ayrı düzenlemeye gerek var mıydı? Biz, Borçlar, Ticaret, Vergi ve Ban-

kalar Kanunları çerçevesi içerisinde de bu işi yürütebilir miydik?

TEKBAŞ — Benim gördüğüm kadarıyla, Sayın Özsunay'ın da belirttiği gibi, bir tek Güney Kore'de böyle bir kanun var. Ve onun dışında diğer ülkeler bunu ticaret ve borçlar kanunuyla çözümlemişler. Yalnız Güney Kore'de «Leasing Industry Promotion Act» diye bir kanun var. Benzer bir yasal düzenleme Fransa'da da yapılmış. Ama diğer ülkeler bunu mevcut kanunlarıyla çözümlenmiş çalışmışlar.

AKGÜÇ — Finansal kiralama yasağı çıkmadan önce de Türkiye'de bu tür işlemler yapılıyordu. Zaten tarafların başlıca hakları ve yükümlülükleri Borçlar Kanunu'nda düzenlenmiş bulunmaktaydı.

ÖZSUNAY — Türkiye'de gerek iç leasing işlemleri bakımından, gerekse uluslararası leasing işlemleri bakımından bu işlemlerin yapılması mümkün olmayacak mıydı? Bu soruya hiç şüphesiz ve hiç tereddütsüz, «Mümkün olacaktı.» cevabını kolayca verebiliriz. Çünkü mevcut hukuk sistemimizde gerek borçlar hukuku, gerek ticaret hukuku, gerek vergi hukuku, gerekse kambyo mevzuatı bakımından leasing sözleşmelerini organize edebilmek mümkündür. Yalnız hemen itiraz edeyim ki, bu kanunun özellikle icra-ıflas hukuku bakımından leasing veren kuruluşlara veya finansal kiralama şirketlerine bazı kolaylıklar ve güvenceler getirdiği de belirtilmelidir. Çünkü

-
- ◆ Başka ulusları özgürlüklerinden yoksun bırakanlar, er geç özgürlüklerinden yoksun kalırlar.

Abraham Lincoln

AÇIK OTURUMA KATILANLAR : Yukarıdaki fotoğrafta, soldan sağa doğru; Doç. Dr. Mehmet Şükrü Tekbaş (İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi), Prof. Dr. Ergun Özsunay (İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi) ve Dr. Öztin Akgüç (İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Öğretim Üyesi); «Finansal Kiralama» (Leasing) konulu «Ekonomik Yorumlar» toplantısında görülmüşler.

leasing işlemlerinde Kara Avrupası hukuklarının ve bu arada da Kara Avrupası hukuklarının bir parçası olan Türk hukukunun en büyük sorunu, leasing alanın yani kiracının iflas etmesi veya leasing alana karşı onun alacaklıları tarafından cebri icra takibinin yapılması; daha açık bir ifadeyle, bir haczin uygulanması halinde, leasing verenin (finansal kiralama şirketinin) menfaatlerinin korunması sorunu idi. Bu bir. İkinci önemli sorun da, leasing verene (finansal kiralama şirketine) ait araç ve gereçlerin, leasing'e konu olan malların, leasing alan tarafından üçüncü kişilere, özellikle iyi inançlı üçüncü kişilere satıldığı takdirde, diğer bir anlatımla bu makinaların, araçların veya gereçlerin leasing konusu olduğunu bilmeyen ve gerekli özeni göstermesin rağmen bilmesin de imkân bulunmayan iyi inançlı üçüncü kişilere satılması halinde, bir menfaatler dengelemesi getirmesi bakımından kanun önem taşımaktadır. Normal olarak leasing alandan, -pek benimsememekle beraber kanunun kullandığı deyimini kullanayım- kiracı-

dan, leasing konusu olan malları iyi inançla satın alan ve bunların mülkiyetini edinen kişi, Borçlar Kanunumuz, Medeni Kanunumuz çerçevesinde himaye görünürken; bu durum, menfaatler ihtilafı bakımından leasing verenin (finansal kiralama kurumunun) menfaatine aykırı olduğu için ve dolayısıyla da leasing işlemlerini geniş ölçüde paralize edebileceği için, işte bu kanun, özellikle bu konuda leasing verilere bazı kolaylıklar sağlamaktadır. Şimdi benim görebildiğim kadarıyla, kanunun getirdiği en önemli yenilik ve leasing veren kuruluşlar bakımından en önemli güvence, leasing alana (kiracıya) karşı girilen cebri icra takiplerinde -bu bir-, leasing alanın (kiracının) iflas etmesi halinde -bu iki-, bir de leasing konusunun leasing alan tarafından iyi inançlı -kötü inançlı olursa mesele yok; zaten hukuk düzeni koruyor- üçüncü kişilere karşı, leasing verenleri (finansal kiralama şirketlerini) korumasıdır. Bu koruma bir güvence ortamı yaratacağı için, müstakbel leasing veren kuruluşlar veya finansal kiralama kuruluşları

bunu göz önüne alarak leasing işlemlerine girişebilirler.

AKGÜÇ — Sayın Özsunay, gerçi kanunun getirdiği önemli bir yeniliğe değindiniz. Acaba yasanın getirmiş olduğu diğer önemli hususlar nelerdir?

finansal kiralama kanunu'nun getirdiği başlıca yenilikler

ÖZSUNAY — Efendim, kanunun getirdiği diğer önemli hususları şöyle sıralayabilmek mümkün. Bu kanun fazla uzun olmayan bir kanun. Toplam 34 maddeden oluşuyor. Şimdi kanunun birinci bölümü «Genel Hükmüler» başlığını taşıyor ve bu genel hükümlerde özellikle leasing işlemlerine ilişkin önemli kavramlar, Türkçeleştirilme suretiyle tanımlanıyor. Tabii bu kavramların bir bölümünün Türkçeleştirilmesinde bazı kavram karıştırıcı durumlarla da karşılaşmıştık söyleyebiliriz. Özellikle «finansal kiralama», «leasing»i tam anlamda veren bir deyim değil. Leasing uluslararası hukuk literatürüne girmiş, böyle tanınmış, âdeta özel isim haline gelmiş bir kavram. Şimdi yasada «leasing» yerine «finansal kiralama» deymi kullanılıyor. Finansal kiralama sözleşmesinin iki tarafı olacak. Bir tarafta kiracı, öbür tarafta kiralayan. Şimdi «kiralayan» denildiği zaman, finansal kiralama şirketi; «kiracı» denildiği zaman da, leasing alan şahıs, yani leasing işlemine konu olan şahıs veya firma anlaşılıyor. Tabii buralarda bazı kavram karıştıran çeviri eksikliklerine rastladığımızı söyleyebiliriz. Gerçi Türkiye'de bir kanun çıkarıldığı zaman, bu kanunda yabancı dilde bir kelimenin bulunmaması düşüncesi ağır basmaktadır; ama, «finansal ki-

ralama» sözcüğünün, deyiminin çok başarılı olduğunu sanmıyorum. Bu gibi deyimlerin, kavramları aydınlatmak yerine, kavram kargaşasına yol açtığını söyleyebilirim. Onun için ancak gayet dikkatli bir şekilde okursanız, finansal kiralama ilişkisinde tarafların hukuki durumlarını, haklarını, borçlarını ve finansal kiralamanın konusu ile ilgili hususları anlayabilirsiniz. Ama uzman olmayan, konuya da nispeten yabancı olan bir kişinin, bir outsider'in böyle bir kanunu okuyup kolayca anlayabileceğini söyleyebilmek pek gerçekçi değil. Ancak bir uzman okuduğu zaman, bazı aksaklıklara rağmen kanunu anlayabiliyor. Fakat konunun uzmanı olmayanlar için aslında kanun fazla açık değil.

Birinci bölüm bazı önemli kavramları tanımladıktan sonra, özellikle finansal kiralama sözleşmesi veya leasing sözleşmesinin yapısı üzerinde duruyor. Burada leasing sözleşmesi ile -ki dördüncü madde bunu tanımlıyor- kiralayanın yani leasing verenin, kiracının yani leasing alanın talebi ve seçimi üzerine, üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartıyla kira bedeli karşılığında kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşme, anlaşılıyor. Şimdi bu kanunun Batı uygulamasında gördüğünüz çeşitli leasing modelleri içinden önemli bir modeli, en baskın modeli benimsemiş olduğunu söyleyebiliriz. Bu tanım, leasing uygulamasında özellikle «sözleşmenin devri yoluyla leasing» adı verilen ve bundan önce çeşitli konuşmalarında yapısını anlatmış olduğum bazı leasing modellerine ilişkin hüküm getirmiyor. Ama tipik leasing modelini tanımlıyor ve bu ilişki çerçevesinde de çeşitli noktaları aydınlatmaya çalışıyor. Bir defa her çeşit taşınır ve taşınmaz malların söz-

leşmeye konu olabileceğini belirtiyor. Yine önemli olan noktalardan biri, bu sözleşmelerin en az dört yıl feshedilememesi. Bu da bir yeniliktir. Demek ki Türkiye'de herhangi bir leasing sözleşmesi yapılacak olursa, finansal kiralama kuruluşu, bu sözleşmenin en az dört yıl feshedilemeyeceğini bilerek bu işe girişecektir; ancak bazı durumlarda bu sürenin kısaltılabilmesi mümkün. Ama bu konuda karar mekanizması Bakanlar Kurulu'na verilmiş bulunuyor.

Prof. Dr. Ergun ÖZSUNAY

Yine önemli sayılabilecek bir yenilik de, sözleşmenin düzenleme şeklinde. Leasing sözleşmesi noterlikçe düzenlenecektir. Demek ki burada adi yazılı şekilden resmi şekle gidilmiştir. Batı ülkelerinde leasing sözleşmelerinin pekala adi yazılı şekilde yapılabilmesi veya yalnız imzaların noter tarafından onaylanabilmesi suretiyle yapılabilmesi mümkün iken; bizde sözleşmenin düzenleme şeklinde, resen noter tarafından yapılması modeli benimsenmiştir. Müstakbel uygu-

lamada leasing verenler yabancı, leasing alanlar da Türk kuruluşları, Türk firmaları olacağına göre Türk kiracılarını, leasing alanlarını koruma amacıyla, noter tarafından düzenleme şeklinde yapılan sözleşmelerin daha açık ve daha anlaşılır metinler olması düşüncesiyle bu modelin benimsediğini sanmaktayım.

Yine önemlice olan başka bir nokta da, taşınırlara ilişkin leasing sözleşmelerinin, ayrıca leasing alanın konutunun bulunduğu yer noterliğinde özel bir sicile tescil edilmesi mecburiyetidir. Eğer bir taşınmaz malla ilgili leasing sözleşmesi yapılmışsa, o zaman bunun da tapu kütüğündeki sayfasında beyanlar hanesine; gemiye ilişkin bir leasing sözleşmesi yapılmışsa, gemi siciline şerh verilmesi şartı öngörülmüştür. Şimdi burada ilginç olan bir nokta, tescil veya şerh'ten sonra üçüncü kişilerin leaseinge konu olan mal üzerindeki nesnel hak iktisaplarının kiralayana karşı ileri sürülememesidir. Böylece temel ilkeye önemli bir istisna getirilmektedir. Temel ilke bizim hukukumuzda; ister tapu sicilinde olsun, ister gemi sicilinde olsun, sicildeki bir kayda -kanunun deyimiyle- hüsnüniyetle veya daha açık olarak iyi inançla dayanarak mülkiyeti veya herhangi bir nesnel hakkı -mesela bir intifa hakkını, bir rehin hakkını- iktisap eden bir kimsenin bu iktisabının korunmasıdır. Bizim hukukumuz sicillerin açıklığı ilkesine dayanarak iyi inançlı müktesibin iktisabını, edinimini korumuş; böylece tapu sicilinin, gemi sicilinin açıklığı ilkesini tutarlı bir şekilde sürdürmüştür. Hukuk sistemimizde iyi inanç koruma görmektedir. Halbuki leasing sözleşmelerinde, gemi veya taşınmazlara ilişkin leasinglerde, «üçüncü kişilerin tescilden sonra aynı hak iktisapları kiralayana karşı ileri sürülemez» denildiğine göre, burada nisbi bir etkisizlik meydana getirmektedir. Demek ki ben tapu si-

çilindeki kayda veya genü sicilindeki kayda dayanarak iyi inançla leasing konusunu iktisap etmişsem, bu iktisabını kiralayan şirket (finansal kuruluş hariç), leasing veren hariç herkese karşı ileri sürebileceğim. Ama finansal kiralama şirketine karşı ileri süremeyeceğim. Böylece genel kurala önemli bir istisnanın getirildiğini belirtebiliriz. Bunun dışında çeşitli bakımlardan kanunun bazı yenilikleri getirdiğini de söyleyebilmek mümkün. Bir defa leasing veren kuruluşların, her şeyden evvel anonim şirket şeklinde kurulması öngörülmüş.

AKGÜÇ — Sayın Özsunay, finansal kiralama şirketlerine geçmeden önce, yasanın finansal kiralamaya ilişkin diğer esas ve hükümlerini tartışalım.

Yeni yasanın finansal kiralamaya ilişkin esas ve hükümleri

ÖZSUNAY — Yasa, başlangıç bölümünde «Genel Hükümler» bölümünde yukarıda açıkladığımız modeli geliştirmiştir. İkinci bölümü, «Sözleşmenin Hüküm ve Sonuçları». Demek ki «Genel Hükümler»de, önce temel kavramlar, sonra sözleşmenin kurulması ve sözleşmenin hükümlerinin bir bölümü ele alınmıştır. İkinci bölümde, sözleşmenin taraflar arasında doğduğu hüküm ve sonuçlara ilişkin hükümler öngörülmüştür. Aslında yasanın ikinci bölümü, yani 13. maddeden aşağı yukarı 20. maddeye kadar uzanan bölüm ve üçüncü bölümü -ki sözleşmenin sona ermesi ile ilgili 21. maddeden 25. maddeye kadar uzanan bölüm başka ülkelerde «leasingin genel şartları» veya «genel leasing şartları» ile düzenlenen sorunları içermektedir. Kural olarak leasing

sözleşmesinde, leasing verenle leasing alan arasındaki ilişkiler (yani leasing verenin hakları ve borçları; leasing alanın hakları ve borçları) düzenlenmektedir. Bu bölümde yasa özellikle leasing alanın finansal kiralama konusu malda zilyet olduğunu ve sadece yararlanma hakkına sahip olduğunu vurgulamakta, ama bu zilyetliği başkasına devredemeyeceğini de altını çizerek belirtmektedir. Her çeşit faydayı elde etmek için leasing konusu taşınır veya taşınmaz malı kullanabileceğini belirtmektedir. Ama bu kullanmanın özenli bir şekilde yapılması gerektiğini de açıklamaktadır. Sonra malın bakımı ve korunmasından leasing alanın (kiracının) sorumlu olduğunu, bakım ve onarım masraflarının da leasing alana (kiracıya) ait olduğunu belirtmektedir. Ancak, bu konularda esneklik getirmekte, «sözleşme ile bunun pekala tersi de kararlaştırılabilir» demektedir.

Bu hükümleri, başka ülkelerde, leasing genel şartlarında aşağı yukarı aynı içerikle bulabilmek mümkündür. Leasing veren (kiralayan) bakımından da yine yasa, finansal kiralama konusu malın, yani leasing konusunun, kiralayanın mülkiyetinde kaldığını özel olarak belirtmektedir. Tabii zilyetlik ve mülkiyet ilişkisinde, demin de belirttiğim gibi en önemli sorun, icra ve iflas hukukuna ilişkin hususlardır ki, burada leasing verenin (kiralayanın) korunmasına ilişkin bir model oluşturulmuştur. Bu çözümlerin yasada yer almasında yarar var. Çünkü uygulamada leasing alanın (kiracının) iflas etmesi veya leasing alana (kiracıya) karşı cebri icra takibi yapılması halinde, eğer bu hükümler söz konusu olmasaydı, leasing veren kuruluşların veya şirketlerin (kiralayanların) önemli bir takım hukuki engellerinin olacağını söyleyebilmek mümkün olacaktı.

Sözleşmenin sona ermesi ile il-

gili üçüncü bölüm ise, pek fazla bir yenilik getirmemektedir. Sözleşmenin çeşitli biçimlerde sona ermesi öngörülmektedir. Tarafların sözleşmeye aykırı hareket etmeleri ile sona ermektedir. Veya sözleşmenin süresinin bitmesi ile sona ermektedir. Sözleşmeye aykırı davranışlar, veya sürenin dolması gibi nedenlerle veya feshi ihbar suretiyle sözleşmenin sona ermesine ilişkin hükümler düzenlenmektedir. Ayrıca, sözleşmenin, kiralayana şirketin sona ermesi, tüzel kişiliğinin son bulması, kiracının iflası veya aleyhine yapılan bir icra takibinin semeresiz kalması, kiracının ölümü veya fiili ehliyetini kaybetmesi veya işletmesini tasfiye etmesi hallerinde, sözleşmede aksine hüküm yoksa, sona ereceği öngörülmektedir. Kiralayana, finansal kiralama bedelini ödemede temerrüde düşen kiracıya karşı, sözleşmeyi feshetme hakkı tanınmaktadır.

Dördüncü bölüm, sözleşmenin tabii olduğu hükümleri öngörüyor ki, burada yenilik diye sayabileceğimiz hüküm şudur: «Bu kanunda hüküm olmayan hallerde Borçlar Kanunu'nun genel hükümleri ve sözleşmenin niteliğine uygun düştükleri oranda özel hükümleri uygulanır.» denmektedir. Bu hem yeniliktir, hem de yenilik değildir. Böyle bir hüküm mevcut olmasaydı, normal olarak leasing sözleşmelerine biz yine Borçlar Kanunu'nun ve diğer kanunların genel hükümlerini uygulayacaktık. Bir de leasing sözleşmeleri, türü kendine özgü -sui generis- sözleşmeler olduğu için, bu sözleşmelere en yakın tipik sözleşme hükümlerini ya aynen, yahut niteliklerine uygun olduğu oranda uygulama yoluna gidecektik. Ama bu açıklığın getirilmesi, özellikle leasing ilişkilerinde taraflar arasındaki ilişkileri aydınlığa kavuşturması bakımından yararlı sayılabilir. Yasanın beşinci bölümünde teşvik ve vergiye ilişkin hükümler var.

Ancak vergicilik benim uzmanlık alanım dışında kalıyor. Yasanın genel görünümü budur. Bu aşamada söyleyeceklerim bunlar.

finansal kiralamaya teşvik, vergi ve gümrüğe ilişkin düzenlemeleri

AKGÜÇ — Sayın Tekbaş, yasanın «Teşvik» ve «Vergi»ye ilişkin hükümlerini değerlendirir misiniz?

TEKBAŞ — Yasa, finansal kiralamayı cazip hale getirmek; satın alma alternatifine kıyasla vergi ve teşvikler açısından çekiciliğini azaltmak için önemli hükümler getirmiştir. Bunların başında kiralayana, finansal kiralama şirketlerinin de teşvik tedbirlerinden yararlanabilmesi gelmektedir. Yasaya göre, teşvik belgesine bağlanmış bulunan yatırımların tamamının veya bir bölümünün finansal kiralama yoluyla gerçekleştirilmesi halinde, kiralayana -finansal kiralama şirketleri- kiracının teşvik belgesinde belirtilen ve satın alma halinde onun tarafından kullanılmamasına hak kazanılan teşviklerden Devlet Planlama Teşkilatı'nca teşvik mevzuatına göre belirlenecek esaslar çerçevesinde yararlanabilecektir. Ayrıca, finansal kiralama sözleşmesi her türlü vergi, resim ve harçtan istisna edilmiştir. Dış leasing'i teşvik amacıyla, Bakanlar Kurulu'na, dar mükellefiyete tabi kurumların, Finansal Kiralama Yasası'nın uygulanmasından doğacak kazanç ve ücretlerden yapılacak vergi kesinti oranını sifıra kadar indirmeye yetki tanınmıştır.

AKGÜÇ — Dış finansal kiralamada, gümrüğe ilişkin özel düzenlemeler hakkında da bilgi verir misiniz?

TEKBAŞ — Kira sözleşmesi sonunda, kiracının satın alma hakkı bulunup bulunmamasına ve kiralama konusunun teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanmasının öngörülüp öngörülmemesine göre farklı düzenlemeler getirilmiştir. Eğer kiracının satın alma hakkı yoksa veya hakkı bulursa dahi, malların teşvik belgesinde gümrük muafiyetinden yararlanması öngörülmemiş ise, söz konusu malların Türkiye'ye girişinde, geçici muafiyet rejimine ilişkin hükümler uygulanacaktır. Ancak bu şekilde Türkiye'ye getirilen mallar için ileride doğabilecek vergileri karşılayacak miktarda teminat alınacaktır. Tabii, sözleşmenin sonunda finansal kiralama konusu malların kiralayana iade edilmesi halinde teminat çözülecektir. Sözleşme süresi sonunda finansal kiralama konusu malların kesin ithalatının yapılması halinde ise, vergi ödeme mükellefiyetinin başladığı tarihteki cari kur ve normal fiyat üzerinden hesaplanacak gümrük vergileri tahsil olunacaktır.

AKGÜÇ — Finansal kiralamaya ilişkin 3226 sayılı Yasa'nın getirdiği modeli, yasanın konuya ilişkin temel hükümlerini tartıştık. Acaba, dünya uygulaması nasıl? Bu finansman yöntemi, hangi ülkelerde ne kapasitede uygulanıyor? Buyurun Sayın Tekbaş.

TEKBAŞ — Finansal kiralama son yıllarda dünya üzerinde çok yaygın bir uygulama alanı bulmuştur. Bazı ülkelerde finansal kiralama yoluyla sağlanan varlıklar, toplam sabit varlık yatırımları içinde çok önemli tutarlara ulaşmaktadır. Bu oran ABD'de % 20 civarındadır ve bugünkü toplamı 100 milyar doları aşmıştır. Ayrıca İngiltere, Avustralya gibi diğer Anglosakson ülkelerde yine büyük rağbet görmektedir. Diğer Avrupa ülkeleri ve Japonya'da da kiralama önemli boyutlara ulaşmış bulunmaktadır. Fransa'da toplam sabit varlık yatırımlarının % 10'u, İngiltere'de % 12'si bu yolla karşılanmaktadır. Ayrıca ABD'de 3000'in, Almanya'da 300'ün, Japonya'da 150'nin, İngiltere ve Kanada'da 100'ün üzerinde finansal kiralama şirketi bulunmaktadır. Dünya Bankası'nın bir filyali olan Uluslararası Finansman Şirketi ve Kurumu IFC, gelişmiş ülkelerin yanında Kore, Tayland, Filipinler, Sri Lanka, Ürdün ve Uruguay gibi gelişmekte olan ülkelerde kiralamanın gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Bu arada ABD'de finansal kiralama için çok değişik yapıda şirketler göze çarpmaktadır. Kiralama şirketleri ve bazı ticari bankalar da kiralama faaliyetleri içinde yer almış bulunmaktadır.

AKGÜÇ — Ticaret bankaları, doğrudan mı finansal kiralama yapıyorlar? Yoksa, birtakım filyaller, kendi kontrollerinde finansal kiralama şirketleri oluşturarak mı yapıyorlar?

TEKBAŞ — Filialler oluşturuyorlar, ayrıca ABD'de her türlü şirket

ES Yayınları sunar :

Prof. Dr. Ünal TEKİNALP

SERMAYE PİYASASI HUKUKUNUN ESASLARI

Bilim ve iş çevrelerinin beklendiği yapıt.
Fiyatı: 500.— TL

İsteme Adresi :

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.
Binbirdirek, Suterazisi Sok. 6/2
Sultanahmet - İstanbul. Tel. : 526 34 11

Not : Ödemeli postalama yapılmaz.
PTT ile gönderilmesini isteyenlerin, kitap bedeline 50.— TL KDV ve 180.— TL PTT ücretini ilave ederek, önceden havale çıkarmaları gerekmektedir.

rahatlıkla finansal kiralama yapabiliyor. Kiralamanın Türkiye açısından önemi, son yıllarda özellikle iç tasarrufun yatırımları besleyecek güçte olmaması ve işletmelerin fon ihtiyaçlarını finansal sistemimizin yeterli düzeyde karşılayamaması nedeniyle artmış bulunuyor. Ekonomik istikrar önlemlerinin de yatırımlarla ters düşmesi sonucunda, firmaların finansal sorunları büyük önem kazanmış bulunuyor. Fonların kıt olması yanında fiyatının, bir başka

Doç. Dr. Mehmet Şükri **TEKBAS**

deyişle faiz oranlarının yüksekliği de yatırımları olumsuz olarak etkilemektedir. Böyle bir ortamda finansal kiralamanın ekonomiyi canlılık getirmesi beklenebilir.

kur riski sorunu ve finansal kiralamanın sakıncalı yanları

AKGÜÇ — Canlılığı getirebilmesi için kira tutarının ve sözleşme ko-

şullarının ne olacağı çok önemli. Ayrıca kur riskinin kiracı üzerinde kalıp kalmayacağı önemli. Özellikle dış ülkelerden yapılacak olan kiralama işlemlerinde...

TEKBAS — Şüphesiz. Belki burada kiralamayı iki ayrı grupta ele alabiliriz. Türkiye dahilinde üretilen malların, varlıkların kiralınması ve bir de Türkiye açısından asıl önemli olan, yurt dışından getirilecek olan varlıkların kiralınması... Özellikle dış finansal kiralamada bir kur riski ortaya çıkacaktır ki, buna da kullanan yeni kiracı katlanmak zorunda kalacaktır. Bir tarafta kiralamanın alternatifi olarak borçlanarak satın alma, diğer tarafta kiralama karşılığında gelir; burada kiracı, ikisini de finansal açıdan değerlendirecek ve kendisi için en uygun olanı seçecektir.

AKGÜÇ — Sayın Tekbaş, Türkiye'nin koşulları dikkate alındığında finansal kiralamanın ne gibi üstünlük ve sakıncaları olabilir?

TEKBAS — Türkiye'nin ekonomisinden kaynaklanan birtakım üstünlükleri olabilir. Ama Türkiye ile ilgili olarak birtakım riskler de söz konusu. Enflasyonla birlikte kur farklarının kiracının üzerinde kalması, önemli bir risk ve ayrıca enflasyon, Türkiye'de sabit varlıkların kalıntı değerini bazen çok büyük miktarlara ulaştırabiliyor. Kiralama sonucunda böyle bir artış değerden kiracı mahrum kalacaktır. Değer artışından, finansal kiralama şirketi yararlanacaktır. Değer artışından yoksun kalış, finansal kiralamanın cazibesini satın alma alternatifine kıyasla azaltabilir.

AKGÜÇ — Ama bu tabii kiralama sözleşmesine bağlı. Eğer belli bir fiyat üzerinden kira sözleşmesi bitiminde kiracıya satın alma hakkı ta-

nınıyorsa, bu sakınca ortadan kalkar veya azalabilir.

TEKBAŞ — Ama o tarihte alacağı değer de enflasyonla gene büyük ölçüde şişmiş olacak.

AKGÜÇ — Ama önceden, alış bedeli tespit edilmiş ise...

TEKBAŞ — Piyasa değerinin gene çok altında olmayacak...

AKGÜÇ — Evet. Finansal kiralama daha çok dış ülkelerden yapılacağına göre burada diğer bir sakınca şu olabilir: Acaba Türkiye'ye bu yolla geri kalmış teknoloji mi gelir? Finansal kiralama şirketleri, acaba ellerindeki modası geçmiş teknolojileri mi Türkiye'ye veyahut geliştirmekte olan ülkelere aktarırlar?

TEKBAŞ — Bu sadece kiralamanın değil, geri kalmışlığın veya az gelişmişliğin çok defa bir faturası olabiliyor. Eğer kiracı firma (leasing alan), seçeceği teknoloji hususunda fazla titiz davranmaz ise veya kozlar kiralayan şirketin elinde olursa, kiracının fazla bir seçim hakkı olmazsa; finansal bakımdan fazla imkânı olmayan veya zor durumda olan bir kiracı firma, öyle geri bir teknolojiyi seçmek zorunda kalabilir. Türkiye açısından belki önemli bir özelliği, bu finansal kiralamanın, İslâm ülkelerinden fon sağlama olabilir. İslâm ülkelerinde faizin haram sayılması ve burada faizin yerini kâra bırakması, bir ölçüde belki İslâm ülkelerinden Türkiye'ye fon aktarımına veya bu şekilde birer sabit varlık girişine olanak sağlayabilir.

AKGÜÇ — Acaba İslâm ülkelerinde leasing işiyle uğraşan finansal kurumlar var mı?

TEKBAŞ — Benim gördüğüm kadarıyla, onlarda bu konunun yer aldığı bir gerçek. Boyutlarını rakam olarak bilmiyorum.

AKGÜÇ — Arap sermayesi katkısı ile kurulmuş özel finans kurumları var Türkiye'de. O özel finans kurumları bu tip kiralama işlemleri yapabilecekler. Kendi statüleri buna müsait galiba.

TEKBAŞ — Evet. Bu arada, Türkiye'de faaliyette bulunan özel finans kurumları dışında İslâm Kalkınma Bankası'nın da Türkiye'de bazı kamu iktisadi teşebbüslerine kiralama yoluyla imkânlar sağladığı ve ayrıca Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ile de bir işbirliği içinde olduğunu biliyoruz.

finansal kiralamanın çeşitli yönlerden üstünlükleri

AKGÜÇ — Türkiye koşulları dikate alındığında, bu finansal kiralamanın çeşitli yönlerden üstünlükleri neler olabilir? Sakıncalarına değindik.

TEKBAŞ — Finansal kiralamanın, satın almaya veya borçlanmaya kıyasla üstünlüklerine bakacak olursak, burada kiracının, kullanacağı taşınır veya taşınmaz varlığı kendisinin seçme imkânı var. O bakımdan istediği varlığı, bünyesine uyacak her türlü varlığı seçebilir, diyebiliriz. Finansal kiralamanın, kiracı açısından bir esneklik getirmesi, bir avantaj olarak görülebilir.

AKGÜÇ — Evet ama bu seçme hakkı satın almada da var herhalde. Satın alan için de seçme hakkı yok mu?

TEKBAŞ — Eğer güçlü ise kiracı şirket, kendi şartlarını empoze ettirebilir; eğer o gücü yoksa, seçmede fazla bir şansı olmayacaktır. Türkiye açısından en önemli faydası, önemli bir nakit çıkışı gerektirmeden bir ya-

tırımın gerçekleştirilebilmesidir diyebiliriz. Finansal kiralama, yatırım tutarının önemli bir kısmını kapsayacaktır.

AKGÜÇ — Daha doğrusu finansal kiralama ile nakit çıkışını erteliyoruz.

TEKBAŞ — Nakit çıkışı, tek partide ödeme yerine, belki taksitler halinde olacaktır. Finansal kiralama ödemesi, bir taksitli satın almaya benzeyecek şekilde yapılabilecektir. Ayrıca kiralaanın (finansal kiralama şirketinin) sonunda bu varlığı kiracıya satışı veya belli bir değerden devri söz konusu olabilecektir. Kredi temininde güçlük çekecek bir firma da bu yolla belki gerçekleştirmek istediği bir yatırımı yapabilecektir. Türkiye'de biraz önce de dediğimiz gibi, moneter ekonomik politika ile enflasyon önlenmeye çalışılırken, yatırımların gerçekleştirilmesi de minimum düzeye inmiştir. Yatırımı ve istihdamı finansal kiralama yoluyla artırmak mümkün olabilecektir. Finansal kiralamanın, makro açıdan sağlayabileceği yarar, yatırım ve istihdam düzeyinin yükselmesi olabilecektir.

AKGÜÇ — Sayın Tekbaş, finansal kiralama ve satın alma seçeneklerini karşılaştırırken, finansal kiralama lehine ileri sürülen savlardan biri de firmalarda bunun bilanço'ya yansımaması. Daha açık bir anlatımla kiralamanın bir üstünlüğü de firmanın bilançosuna bir borç olarak yansımaması, dolayısıyla firmanın borç/özsermaye oranının daha dengeli gözükmesine olanak vermesi. Siz, finansal kiralamanın bir üstünlüğü olarak bu görüşe katılıyor musunuz?

TEKBAŞ — Bu birkaç yıl öncesine kadar geçerli olan bir görüştü. Kiralayan, kiralama durumundaki kiracı bunu finansal tablolarına yansıtıyordu ve dolayısıyla kiralama borç-

lanmaya oranla bilançolarda bir üstünlüğe sahipti. Çünkü borç/özsermaye oranı bozulmamış oluyordu. Ancak ABD'de 1976 yılında Finansal Muhasebe Standartları Heyeti ve daha sonra 1982 yılında Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi kiralamanın bilançolara yansıtılması konusunu geçerli kabul ettiler. Ve kiralama, bilançonun aktif ve pasifine yansıtılmış oldu.

Dr. Öztin AKGÜÇ

AKGÜÇ — Her halde finansal kiralama bilançonun sabit kıymetler (duran varlıklar) bölümünde gözükcek.

TEKBAŞ — Tabii sabit varlıklar bölümünde gözükcek. Burada kira ödemelerinin aktifleştirilmesi söz konusu olacak. Ve pasifte de gene bu tutar, bir yükümlülük olarak yer alacak. Gelecek hesap döneminde ödenecek bölüm kısa vadeli borçlar, geri kalan ödemeler uzun vadeli borçlar bölümünde yer alacak. Bu şekilde finansal kiralama da borçlanma durumuna benzer bir şekilde borç/özsermaye oranını etkileyecek. Kaldı ki

bilançoya bu şekilde yansımaya bile, bir dipnotla zaten uzun süreli kiralamanın gösterilmesi, bilgi verilmesi gerekli.

AKGÜÇ — Nazım hesaplarda gösterebiliriz. Firmanın mali analizinde, varlıklar ve borçlar arasında dik-kate alabiliriz.

TEKBAŞ — Ayrıca kaldıraç oranı, sabit yükümlülükleri karşılama oranı hesaplanırken bir borç faizi gibi kira giderlerinin de dahil edilmesi, zaten bu oranı borcu olan firmaya yaklaştıracaktır.

AKGÜÇ — Kiralamanın firmanın kredi değerliliği üzerinde etkisi ne olur? Sabit varlığın mülkiyeti kiracıda olmadığı için bunu ipotek ederek kredi alma ya da bunu güvence olarak gösterme olanağı kalmayacaktır. Bu acaba firmanın kredi bulma olanağı üzerinde olumsuz bir etki yapar mı?

TEKBAŞ — Şüphesiz. Özellikle Türkiye'de bankalar verecekleri kredilerde gayrimenkuller üzerine ipotegi önemli bir teminat olarak görüyorlar. Kiralama durumunda kiracı firmanın gayrimenkullerinden yoksun olması, kredi değerini olumsuz bir şekilde etkileyecektir.

AKGÜÇ — Sayın Tekbaş, şimdiye kadar hep finansal kiralamadan (leasing) söz ettik; ama kavrama, yasadaya yer alan tanım dışında bir açıklama getirmedik. Finansal kiralama kavramını açıklar mısınız?

TEKBAŞ — Finansal kiralama, Amerikan Finansal Muhasebe Standartları Heyeti ve Uluslararası Muhasebe Standartları Komitesi tarafından diğer kiralama türlerinden ayrılmış bulunuyor.

Kira anlaşmasının finansal kiralama olarak kabul edilebilmesi için, dört kriterden birinin mevcut olması gerekmektedir. Bunlar; kira anlaş-

masında, kira süresi sonunda malın mülkiyetinin kiracıya devrinin öngörülmesi; ikinci olarak, anlaşmanın kiracıya kira süresi sonunda malı o tarihteki beklenen piyasa fiyatının altında bir değerden satın alma hakkı vermesi; üçüncü olarak, kira süresinin varlığın tahmini ekonomik ömrünün % 75'ine eşit olması; ve son olarak da, kira süresinde yapılacak kira ödemelerinin, kira süresinin başlangıcındaki bugünkü değerinin varlığın piyasa değerinin en az % 90'ına eşit olması... Bu dört kriterden biri mevcutsa, kira sözleşmesi, finansal kiralama olarak nitelendiriliyor.

bir finansman yöntemi olarak finansal kiralamanın türkiye'de uygulama şansı nedir?

AKGÜÇ — Sayın Özsunay, size göre bu finansman yönteminin Türkiye'de uygulama şansı nedir?

ÖZSUNAY — Evet. Ekonomik bakımdan finansal kiralama işlemlerinin Türkiye'de hangi ölçüde uygulanabileceğini uzmanlık dalım itibarıyla söyleyebilmeme imkân yok. Ama uygulanmasını temenni ederim. Çünkü leasing Batı'da kredi sağlama alanında önemli işlevleri üstlenmiş işlemlerden biridir. Şimdi bu kanun çerçevesinde eğer leasing ilişkisine taraflar girişecek olursa, bu leasing ister «domestic leasing» adı verilen iç pazarımızı ilgilendiren bir leasing işlemi olsun, ister «uluslararası leasing» adı verilen leasing veren kuruluşun yabancı, leasing alan kuruluşun veya firmanın ise Türk olduğu bir ilişki olsun, bu model çerçevesinde leasing işlemlerinin işlerlik kazanabileceği söylenebilir. Çünkü bu yasa, herşeyden evvel, başka ülkelerde «genel leasing şartları» olarak oluşturulmuş

bir modeli kanun hükümleri haline dönüştürmüştür. Onun için bugün biz leasing alan (kiracı) olarak da, leasing veren (kiralayan) olarak da bu yasa çerçevesinde hukuki durumumuzu bilerek bu işlemlere, bu ilişkilere girişebiliriz. Yani mevcut, Finansal Kiralama Kanunu ile getirilen model, bazı eksikliklerine ve kavram karıştıran bazı redaksiyon hatalarına rağmen, hukuki bakımdan elverişli bir model sayılabilir.

AKGÜÇ — Sayın Tekbaş, sizce Finansal kiralama, Türkiye'de geniş kapsamlı olarak uygulanabilir mi?

TEKBAŞ — Gelişmekte olan ülkelerde finansal kiralamanın oldukça popüler olması, Türkiye'de de bunun şanslı olduğunu ortaya koyuyor.

AKGÜÇ — Kaldı ki, demin dediğiniz gibi, finansal kiralamaya birtakım vergi teşvikleri de getirilmiş; kiracının yararlanabileceği teşviklerden kiralayan şirket de yararlanabilecektir. Böylece teşvikli uygulamaya geçilebilecektir. Ancak yasada, kiralayan olarak, hep finansal kiralama şirketinden söz edilmiş. Bu tür faaliyetlerin yalnız finansal kiralama şirketlerince yapılabileceği izlenimini veriyor. Özellikle bu işle uğraşmak üzere Türkiye'de finansal kiralama şirketleri kurulabilir mi? Kurulması olası görüyor musunuz?

TEKBAŞ — Sermaye, önemli bir faktör. Her halde kurulacak şirketler birtakım finans kuruluşlarının uzantısı olacaktır. Burada kalkınma bankaları, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, DESİYAB, Sınai Yatırım ve Kredi Bankası birkaç yıldan beri böyle çalışmaların içinde bulunuyorlar. Ayrıca özel finans kurumlarının (Al Baraka - Faysal Finans) bu yöne gidebilecekleri, yabancı bankaların da finansal kiralama yapabilecek şirketler kuralmaları mümkün görünüyor. Finan-

sal kiralamanın fizibilitesinin olumlu olacağı görüşündeyim.

ülkemizde bankalar, sigorta şirketleri ve özel finans kurumları finansal kiralama işlemleri yapabilirler mi?

AKGÜÇ — Dünyada bu amaçla kurulmuş leasing şirketleri var. Hemen hemen tüm dünyada bu leasing şirketleri oldukça hızlı bir şekilde yaygınlaşıyor. Ancak leasing şirketleri genellikle bankaların ve diğer finansal kurumların bir filyal ya da uzantısı şeklinde... Sayın Özsunay, sizin bir hukukçu olarak görüşünüzü alabilir miyim? Acaba Türkiye'deki bankalar, kalkınma ve yatırım bankaları, özellikle yabancıların burada oluşturduğu özel finans kurumları, finansal kiralama işlemlerini yapabilirler mi?

ÖZSUNAY — Kanunda 10. maddede, «kiralayan şirketler (yani leasing verenler) yalnızca anonim şirket şeklinde kurulur», hükmünü koyduktan sonra bu şirketlerin kuruluşu, şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açmasını birtakım koşullara bağlıyor. Bu koşulların başında, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlığın ön izni öngörülüyor. Bankalar bakımından kanunda bir hüküm bulunması gerekiyor.

AKGÜÇ — Yasa taslağında olan bankalara ilişkin hüküm, TBMM Genel Kurulu'nda çıkartılmış.

ÖZSUNAY — Taslağa bakalım. «Bankalar ve sigorta şirketleri kiralayan şirket olarak faaliyette bulunamazlar. Ancak mevduat kabul etmeyen kalkınma ve yatırım bankala-

rı Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın izniyle böyle bir faaliyette bulunabilirler.» deniliyor.

AKGÜÇ — Evet, bu hüküm yasa Genel Kurul'da tartışılırken çıkartılmış.

ÖZSUNAY — Neden acaba? Hangi gerekçe ile kaldırıldığını doğrusu bilmek gerekiyor.

AKGÜÇ — Kaldırıldığını dikkate alırsak ve Bankalar Kanunu'na göre bankalar sadece nakit değil mal şeklinde de kredi verebileceklerine göre, acaba Bankalar Kanunu'nun bu hükümleri karşısında ticaret bankaları da finansal kiralama yapabilirler mi?

ÖZSUNAY — Bankaların, finansal kiralamayı (leasing vermeyi) Bankalar Kanunu karşısında yapabileceklerini zımnen söyleyebilmek mümkün; ama, bir konuyu düzenleyen bir genel kanun, bir de özel kanun varsa, hukukta özel hükmün genel hükümden önce geldiği ilkesine dayanılarak, bankaların bu işlere girişmesinin riskli olduğunu söyleyebilirim. Çünkü leasing sözleşmesini özel olarak düzenleyen kanun ortada. Bu kanun 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu. Söz konusu kanun bankalara ve sigorta şirketlerine bu yetkiyi açıkça vermediğine göre, bankaların finansal kiralama yapmalarını riskli görürüm. Gerçi yasa kesin bir şey söylemiyor; «Bankalar yapar mı, yapmaz mı?» diye. Ancak, yasa; «Kiralayan şirketler yalnızca anonim ortaklık şeklinde kurulabilir. Kiralayan şirketlerin kuruluşu ve şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açması, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu Bakanlığın ön iznine tabidir» diyor. Bunun dışında, «Bankalar ve sigorta şirketleri leasing veremez.» diye bir yasaklama görmüyorum. Şimdi kanununun

10. maddesindeki bu düzenleme, bankalar ve sigorta şirketlerinin leasing verebileceği, vermeye mezun olduğu şeklinde yorumlanabilir mi? Bu boşluk olumlu şekilde mi doldurulmalı, doldurulabilir mi? Yoksa bu suskunluk, «Bunlar leasing işlemlerine girisemez.» biçiminde mi yorumlanmalı? Aslında burada bir hukuki boşluğun bırakıldığı anlaşılmaktadır.

Bu hukuki boşluk, tasarının 15. maddesinin yasaya alınmamasından ileri geliyor. Bizim hukukumuzda, bir hukuki boşluk söz konusu olduğunda, bu boşluğun doldurulması için yargıca hukuku arama ve yaratma yetkisi verilmiştir. Yargıç eğer belli bir konuda bir hukuki boşlukla karşılaşarsa, kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir hüküm koyacak idiyse, ona göre, bu boşluğu doldurmaya mezundur. Şimdi burada bir boşlukla karşılaşıldığı zaman, yargıç acaba kanun koyucunun suskunluğunu olumlu şekilde mi dolduracaktır? Yani şöyle mi düşünecektir? Bu leasing şirketi denilen kuruluşlar anonim ortaklık şeklinde de kurulabilirler, bankalar da anonim ortaklık ve bankaların asgari sermayesi de, tıpkı leasing şirketleri gibi 1 milyar lira ve ayrıca Bankalar Kanunu'nun yapısı, felsefesi de buna müsait. O halde bu boşluğu olumlu bir şekilde mi doldurmalıdır yargıç? Ya da yargıç şöyle mi düşünmelidir? Tasarının 11. maddesinde bankalara ve sigorta şirketlerine belirli koşullarda leasing verebilme imkânı tanınmışken, kanun koyucu tasarımı kanunlaştırdığı sırada tasarının bu hükmünü kanunlaştırmadığına göre, olumsuz bir tavır almış ve bunların leasing işlerine hiçbir şekilde bulaşmamasını istemiştir. O halde, «Bankalar, sigorta şirketleri leasing veremez.» biçiminde mi düşünmelidir? Sanıyorum ki burada yargıcın bu iki şekilde düşünmesi de söz konusudur. Şu bakımdan söz konusudur. Çünkü yargıç boşluğu doldu-

urken, özellikle kanunun tasarısına, meclisteki görüşmelere, daha yerinde olan bir deyimle, o kanunun oluşum tarihçesine yakından göz atmak mecburiyetindedir.

AKGÜÇ — Sayın Özsunay, tasarımın, bankaların finansal kiralama şirketi işlevi yapamayacaklarına ilişkin maddesinin TBMM Genel Kurulu'nda tasarı metninden çıkarılması, basında, «bankalar, sigorta şirketleri ve halen Türkiye'de faaliyet gösteren Al Baraka Türk ve Faysal Finans Kurumu gibi özel finans kuruluşlarının finansal kiralama şirketlerinin işlevlerini yapabilecekleri» şeklinde yorumlandı. Sanıyorum, bankalar ve sigorta şirketleri de bir kısıtlama olmadan, finansal kiralama işlevleri yapabilsinler diye, anılan madde tasarı metninden çıkarıldı.

türk hukukunun
genel havası,
leasing işlemlerinin
yapılmasına son
derece uygundur

ÖZSUNAY — Evet, olabilir. Ama yine de kanun koyucunun gayesine bakmak gerekir. «Bankalar ve sigorta şirketleri, özellikle bankalar belirli koşullarda leasing işlemlerine girebilir mi, girişemez mi?» sorusu irdelenirken, bu kanunun oluşum tarihçesine, tabii bu arada özellikle tasarıya ve meclisteki görüşmelere de dikkatle bakmak, dikkatle bunları incelemek gerekiyor. Ayrıca bizim hukukumuzun genel havası da leasing işlemlerinin yapılmasına son derece müsait. Bizim 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Uluslararası Türk Hukuku adlı bir yasamız var. Bu yasa, bu tür uluslararası sözleşmelerin tabii olacağı kanunu belirlemede söz-

leşme özgürlüğü ilkesini, hukuk seçimi özgürlüğünü benimsediği için, yabancı leasing verenler açısından da çok müsait bir hava mevcuttur Türkiye'de... Türk hukuku Batı Avrupa hukukunun bir parçasıdır, İsviçre Medeni Kanunu'nun ve yabancı kanunların toptan benimsenmesi sonucunda... Ama buna rağmen Türk hukukundan ürken veya irkilen bir yabancı leasing veren, Türk kiracısıyla leasing sözleşmesi yaparken çok rahat bir şekilde, «bu sözleşmeden doğan ihtilaflar ve bu sözleşmenin yorumu başka bir hukuka -örneğin Alman hukukuna- tabidir» veya «Uluslararası Ticaret Odası'nın kurallarına tabidir» hükmünü koyabilir. Türkiye'de bu 3226 sayılı Kanun artı mevcut hukuk düzeni ve de uluslararası özel hukuk kuralları, leasing sözleşmeleri bakımından çok uygun bir hava yaratmıştır. Bunu da özellikle vurgulamak gerekir.

AKGÜÇ — Yasanın açıkça hükmüne bağlamadığı bir husus daha var. Dış finansal kiralama acaba yabancı, finansal kiralama şirketi statüsünde veya bir finansman kurumu olması gerekiyor mu?

TEKBAŞ — Burada bir de asgari sermaye şartı var ki, 1 milyar lira veya 2 milyon dolar karşılığı bir sermaye gerekecek; eğer yabancı kiralayan şirketler Türkiye'de şube açarlar ise...

AKGÜÇ — Ama Türkiye'de şubesi olmasa da her halde dışardaki bir finansal kiralama şirketinden kiralama yapılabilir. Bunda herhangi bir sakınca yok.

TEKBAŞ — Olmaması gerekir.

AKGÜÇ — Bunun için müsaadeye mi ihtiyaç var?

TEKBAŞ — Müsaadeye ihtiyaç var. Yasanın 10 uncu maddesinde öngörülüyor. Kiralayan şirketin kurulu-

şu ve şube açmaları ile yabancı şirketlerin Türkiye'de şube açması, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlığın iznine bağlıdır. Yabancı kiralayan şirketler ile yabancı kiralayan şirketlerin Türkiye'deki şubeleri, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı bulunduğu Bakanlığın denetimindedir.

AKGÜÇ — Halen Türkiye'de finansal kiralama şirketi mevcut değil. Banka ve sigorta şirketlerinin, bu tür faaliyet yapıp yapamayacakları konusunda bir açıklık yok, Sayın Özsunay'ın deyimini ile boşluk var. O halde bu yasanın kısa sürede uygulanması, daha çok dışardan kiralama şeklinde olacaktır. Burada iki konunun açıklığa kavuşması zorunlu... Dışarıdan yapılacak kiralamada, kiralayanın muhakkak, bir finansal kiralama (leasing) şirketi olması zorun-

lu mu? Ayrıca Türkiye'de şube açmasına gerek var mı?

ÖZSUNAY — Yabancı ülkelerde leasing verenler şirket de olabilir, bir kolektif şirket veya adı ortaklık da olabilir. Hatta çok büyük serveti olan gerçek kişi tacir de olabilir.

AKGÜÇ — Leasing verenin anonim şirket olması zorunlu değil mi? Yasanın 10 uncu maddesinde «Kiralayan şirketler yalnızca anonim ortaklık şeklinde kurulabilir.» hükmü böyle bir izlenim veriyor.

ÖZSUNAY — Ama bu şirket, anonim şirket de olabilir, limited şirket de olabilir, komandit artı adi ortaklık biçiminde de olabilir...

TEKBAŞ — Muhakkak Türkiye'de şubesi olması gerekecek mi?

ÖZSUNAY — Bunda da aslında bir kavram karışıklığı var.

Garanti Bankası '85

Başlayan bir yıla umutla bakmak yalnız bir alışkanlık değil, geleceğin gerçekten daha iyi olmasını sağlayacak çalışma azim ve gücünü de vereceği için, gereklidir.

Garanti Bankası'nın 1985'e bakışında ise, gelen yıldan çok daha iyi şeyler beklemesinde, sağlam bir dayanağı vardır: 1984 yılında Bankanın her bakımdan gösterdiği büyük gelişmeler.

İnançla, güvenle, başarı azmiyle tam bir takım ruhu içinde hep beraber çalışarak kazanılmış olan başarılar, 1985'de kazanılan bu hızla daha da ileriye götürülecektir.

Bankanın gösterdiği bu atılıma, bu hizmet anlayışına, mudi ve müşterilerin güveni ve ilgisi somut bir gerçek olarak 1984'den 1985'e yansımaktadır.

GARANTİ BANKASI

TEKBAŞ — Kanunda öngörülen şartlar, yabancı kiralama şirketinin yalnız Türkiye'de şube açması içinse, yorum farklı olabilir.

yasada bazı boşluklar ve yoruma açık noktalar var; bu boşluklar amaca ve işin niteliğine uygun yorumlarla doldurulmalıdır

ÖZSUNAY — Şimdi bakın, bu bir yorum sorunudur. Demin konuştuğumuz sorun bir boşluğun doldurulması sorunuydu. Neydi? Bankalar ve sigorta şirketleri leasing verebilir mi, veremez mi? Halbuki burada «yabancı leasing veren şirket anonim şirket şeklinde mi olmalıdır, yoksa başka tür bir şirket de leasing veren olabilir mi?» sorunu söz konusu. Bu bir yorum sorunudur. Yorum sorununda en geçerli ve baskın olan yorum yöntemi, teleolojik yorum denen amaca uygun yorum yöntemidir. Amaca uygun yorum yöntemini uyguladığımızda, her halde şöyle yorumlamak gerekecek. Türkiye'de leasing veren bir şirketin yani finansal kiralama şirketinin kurulması söz konusuysa, bu ancak anonim ortaklık şeklinde kurulabilecek. Bir yabancı şirketin Türkiye'de şube açması söz konusu olursa, bunun da anonim şirket şeklinde olması gerekecek. Ama yabancı şirket, Türkiye'de şube açmaksızın yabancı leasing veren olarak, leasing işlemine girişecek olursa, «yabancı şirket» kavramı anonim şirket ve diğer şirketleri kapsayacak biçimde yorumlanabilir. Böyle anlamak gerekiyor.

AKGÜÇ — Sayın Özsunay, bir soru daha sormak istiyorum. Yabancı şirketten bahsettik. Bu, yabancı leasing şirketi mi, yoksa herhangi bir

yabancı şirket mi? Dışarıda yerleşik şirket, bir leasing şirketi şeklinde kurulmasına dahi Türkiye'de finansal kiralama yapabilir mi?

ÖZSUNAY — Burada da herhalde yine yabancı ülkelerde maksat ve mevzu bakımından leasing işlemleri yapmaya mezu şirketini anlamak gerekir. Ancak, çok geniş bir yorumla, herhangi yabancı bir şirketin mevzu ve maksadı leasing işlemleri dışında başka işlemler de olan şirket biçiminde anlaşılması da söz konusu. Bunu bir de sadece leasing işleriyle uğraşmak üzere kurulmuş şirket biçiminde anlamak da söz konusu. Kanun koyucunun, kiralayan şirketleri yalnızca anonim şirket biçiminde kurmak, bunlar için en az sermaye miktarını belirlemek, birtakım izinlere tabi tutmaktan maksadı, herhalde, bu şirketlerin mevzu ve maksadlarının münhasıran leasing işlemleriyle uğraşmak üzere kurulan şirketler olmasıdır. Onun için burada da belki yabancı şirketleri, mevzu ve maksat bakımından sadece leasing işlemleriyle uğraşan şirketler olarak anlamak söz konusudur.

AKGÜÇ — Yoruma açık bir konu. Türkiye bu yolla yatırım malları getirmeyi amaçlıyorsa, yorumun daha geniş olması, dışarıdaki şirketin, kesinkes bir leasing şirketi olması koşulunun aranmaması daha tutarlı olur.

ÖZSUNAY — Evet. Zaten kanunu redaksiyon bakımından inceleyecek olursak, bir hayli hukuki yanlışlar var. Onlara girmek istemedim. Mesele «kiralama şirketinin ilgili görevlileri» diyor, 10. maddede. «Kiralama şirketinin ilgili görevlileri», ne demek? Leasing verenin ilgili görevlilerinden maksat, yönetim kurulu üyeleri midir? Yoksa ilgili görevliler muhasebe servisinin de kapsar mı? Leasing ile ilgili işlemleri yapan kişiler midir? Böy-

le 200 bin liradan 1 milyon liraya kadar para cezasına hükmeden bir maddede açıklık olması gerekirdi. Ceza koyuyor, ama kime koyuyor? Belirtmiyor, açıklık yok. Sonra yine 10. maddede tüzel kişilerden söz edilirken, «kararı vermiş olanlar ve faaliyette bulunanlar» deniliyor. Bakın burada da 3 aydan 1 yıla kadar hapis cezası; 500 bin liradan 5 milyon liraya kadar da para cezası öngörülmüş. «Bu eylemi ika edenler tüzel kişi ise, ceza bizzat faaliyette bulunanlar ve kararı vermiş olanlar hakkında uygulanır.» diyor madde. Kararı vermiş olanlar kim? Ancak yorumlayarak çıkartabiliriz. Karar mekanizması, yönetim kurulu veya yürütme kurulu; ama «bizzat faaliyette bulunanlar»dan maksat nedir?

AKGÜÇ — Gerçek kişiler.

ÖZSUNAY — Gerçek kişi ama, bu gerçek kişi kimdir? Leasing veren şirkette işlemleri fiilen takip etmekte olan kişiler mi?

AKGÜÇ — Ben o fıkrayı şöyle yorumluyorum: Bir tüzel kişilik değil de gerçek kişi finansal kiralama işlemini yaparsa, o gerçek kişiye uygulanacak yaptırımlar...

ÖZSUNAY — Ama öyle değil. Bu eylemi ika edenler tüzel kişi ise, diyor. İse dediğine göre, demek ki söz konusu ceza bizzat faaliyette bulunanlar ve bu kararı vermiş olanlar hakkında uygulanır. Bunlar, tüzel kişinin organı durumunda olan gerçek kişiler artı bir de fiilen leasing işlemleriyle uğraşan muhtemelen personel durumunda olan kişiler. Ceza hükümlerinin açıklığa kavuşması söz konusudur. Sonra 9. maddede açıklık yok. Yasada ardarda hukuki bakımdan belirsizlikler söz konusudur. Dördüncü madde de böyle bir durum var. «Finansal kiralama konusu malın mülkiyeti kiralayan şirkete aittir. Ancak taraflar sözleşmede sözleşme süresi

sonunda kiracının malın mülkiyetini haiz olacağını kararlaştırabilirler.» «Malın mülkiyetini satın alma hakkı», hukuki bir terim değildir. «Malın mülkiyetini satın alma hakkı» ne demek? «Malı iktisap etme hakkı», denebilir. Yasada hukukun redaksiyon bakımından birçok aksaklıklar var. Bu vesile ile belirtelim. Yasa çok aceleyle gelmiş ve belki de hukukçular tarafından kaleme alınmamış gibi görünüyör.

AKGÜÇ — Çok teşekkür ederim. Diğer ülkelerde oldukça geniş biçimde uygulanan bir finansman yöntemi. finansal kiralama veya leasing, böylece ülkemizde bir yasal düzenlemeye kavuşmuş bulunuyor. Yasada bazı boşluklar, yoruma açık noktalar olmakla beraber, uygulamada bu boşlukların amaca ve işin niteliğine uygun yorumlarla doldurulmasını, dileyelim...

Dergi'nin Not'u: Yukarıda sunulan «Açık Oturum» 16 Temmuz 1985 tarihinde yapılmıştır.

◆ Eğer bir kişi çıkar da, bir kimşenin seni yediğini söylerse, ona yalnız şu cevabı ver: «Hakkımda bunu söyleyen, başka kusurlarımı bilmiyor muş. Bilseydi, sadece bunu söylemekle yetinmezdi.»

Epiktetos

◆ İnsanın, herkesten önce dinlemesi gereken kişi, kendisidir. En önemli görevimiz de, kulaklarımızı, söylediklerimizi duymaya alıştırmamızdır.

Sydney J. Harris

Sermaye Piyasası

Doç. Dr.
M. ŞÜKRÜ TEKBAŞ

TEMMUZ ayında Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi İndeksi 2.86 puan daha yükselerek 213.75'e ulaşmıştır. Ay içinde on hissenin değeri yükselirken dört hissenin değerinde düşme gözlemlenmiştir. Akçimento 400 TL artışla 4.600 TL'ye, Batı Anadolu Çimento 10.000 TL artışla 70.000 TL'ye, Çelik Halat 200 TL artışla 3.000 TL'ye, Çimsa 100 TL artışla 2.000 TL'ye, Çukurova Elektrik 250 TL artışla 5.000 TL'ye, Gübre Fabrikaları 500 TL artışla 3.200 TL'ye, Olmuksa 600 TL artışla 4.600 TL'ye, Plastifay 1.000 TL artışla 8.000 TL'ye, Siemens 300 TL artışla 6.800 TL'ye yükselirken; Anadolu Cam 1.100 TL düşüşle 1.300 TL'ye İzocam 1.950 TL düşüşle 2.300 TL'ye, Nasaş 100 TL düşüşle 1.150 TL'ye ve Sarkuysan 300 TL düşüşle 1.100 TL'ye gerilemişlerdir.

Hisse senedi değerlerinde ortaya çıkan artış geçen sayılarda da belirtildiği gibi sermaye artışı bekleşileriyle hisse senetlerine olan ilgiden kaynaklanmaktadır. Bu arada değer kaybeden hisselerden Anadolu Cam ile İzocam sermaye artışlarını gerçekleştirdikleri ve Sarkuysan ile Nasaş da kârpaylarını ödedikleri için bir değer kaybı ile karşılaşmışlardır.

Ayrıca Ege Biracılık ve Güney Biracılık sermayelerini % 20 oranında bedelli ve % 20 oranında bedelsiz olmak üzere 3 milyar TL'den 4.2 milyar TL'ye, Otosan % 90 oranında bedelli ve % 40 oranında bedelsiz olmak üzere 4.44 milyar TL'den 9.46 milyar TL'ye, T. Demir Döküm de % 33.33 oranında bedelsiz olmak üzere 3 milyar TL'den 4 milyar TL'ye ve Nasaş % 25 oranında bedelli ve % 25 oranında bedelsiz olmak üzere 4 milyar TL'den 6 milyar TL'ye yükseltmektedir.

Özel Sektör Tahvil İhraçları

1985 yılının ilk yedi ayında 15 firma 9225 milyon TL tutarında tahvil çıkarmıştır. Önceki yıllar ile bir karşılaştırma yapıldığında tahvil çıkaran firma sayısında bir azalma göze çarparken, çıkarılan tahvil tutarı ise bir artma göstermektedir. 1983 yılında ilk yedi ayda 29 firma 7403 milyon TL tahvil çıkarmış iken 1984 yılının aynı döneminde tahvil çıkaran firma sayısı 18'e ve tahvil tutarı 6990 milyon TL'ye inmiştir. 1985 yılında tahvil çıkaran işletme sayısı yeniden düşme gösterirken çıkarılan tahvil tutarı önemli ölçüde artmıştır.

Aylara göre bir inceleme yapıldığında, 1985 yılında en az tahvil 500 milyon TL ile Ocak'ta ve en yüksek miktar ise 3 milyar TL ile Mayıs ayında gerçekleşmiştir.

Aylık Tahvil İhraçları
(Milyon TL)

	1983		1984		1985	
	Tutar	Firma Sayısı	Tutar	Firma Sayısı	Tutar	Firma Sayısı
Ocak	1.450	4	720	4	500	1
Şubat	320	5	1.700	3	1.075	4
Mart	1.455	6	880	3	1.000	2
Nisan	168	2	880	3	850	2
Mayıs	810	4	1.300	1	3.000	1
Haziran	1.850	4	650	1	1.800	3
Temmuz	1.350	4	860	3	1.000	2
Toplam	7.403	29	6.990	18	9.225	15

Çıkarılan tahvil tutarı her ne kadar 1983 yılındaki 7.4 milyar TL'den 1985'teki 9.2 milyar TL seviyesine ulaşmış ise de enflasyon hızı dikkate alındığında, 1.8 milyar TL tutarındaki nominal artışın, yerini reel bir düşüşe bırakacağı görülecektir. Çok kaba bir hesapla, enflasyon hızı 1984'de % 50 ve 1985 yılının ilk yedi ayı için % 24 kabul edilirse 1985 yılında çıkarılan tahvilin reel değeri 5 milyar TL'ye düşecektir.

Devlet Tahvili

Faiz oranlarını serbestleştirme amacıyla başlanan ve kısa vadeli Hazine bonusu yerine daha uzun vadeli devlet tahvilini getirerek bunu ihale yoluyla satma sistemi devam etmektedir. İleri 30 Mayıs 1985 tarihinde yapılan tahvil ihalesinden bu yana Hazine toplam 326 milyar TL'lik tahvili satışa sunmuş ve bu ihalelerde söz konusu miktarın 289.1 milyar TL'lik kısmı satılmış bulunmaktadır.

Devlet Tahvili İhaleleri
(Milyar TL)

Tarih	Satışa Sunulan	Satılan	Ortalama Faiz Oranı (%)
30.5.1985	35	33	51.19
6.6.1985	20	20	50.88
13.6.1985	60	60	51.55
20.6.1985	46	İptal	—
27.6.1985	35	35	50.92
4.7.1985	30	41.1	50.66
11.7.1985	50	50	50.88
18.7.1985	50	50	50.82
	326	289.1	

Bu ihalelerde önemli bir noktayı da, kamu bankalarının yardımıyla faiz oranlarını düşürme, hiç olmazsa psikolojik sınır olarak kabul edilen % 50 oranının altına indirme oluşturmaktadı. Ancak kamu bankalarının diğerlerine oranla daha düşük teklif vermelerine rağmen, henüz faiz oranlarında bir düşme sağlanamamıştır. Ortalama faiz oranı dalgalanmakta, ilk partide % 51.19 iken ve 13 Haziran'da en yüksek değer olan % 51.55'e ulaşıırken, 4 Temmuz'da da en düşük değer olan % 50.66'a gerileme göstermiştir. Bütün çabalara rağmen son iki parti tahvilin faizi bu oranın altına çekilememiş ve bunlar % 50.88 ile % 50.82 seviyelerinde gerçekleşmiştir.

Diğer Gelişmeler

Bu arada Temmuz ayındaki önemli gelişmelerden biri faiz oranlarında yapılan değişiklik olmuştur. Bu değişiklik ile birbuçuk yıldan beri üç aylık mevduata bir yıllık mevduatın kısmı üzerinde bir faiz verilmesi uygulamasına son verilmiştir.

Haziran ayının son günlerinde Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) Denetleme Grubu Başkanlığı İstanbul Osmanbey'de faaliyetine başlamış bulunmaktadır. Resmî açılışını Eylül ayında yapacak olan SPK Denetleme Grubu aradaki süre içinde ön hazırlık çalışmalarını gerçekleştirecektir. Sekiz denetçi ve altı idari personelle faaliyete geçen Grup Başkanlığı, SPK'na bağlı şirketlerin finansal yapıları, kârlılık durumları, örtülü kazançlarının denetim hizmetlerini yürütecek olup İstanbul Menkul Değerler Borsası'nın faaliyete geçmesinden sonra ağırlığı «insider trading» olarak nitelendirilen işletme için bilgilerin çıkar sağlayacak şekilde hisse senedi alım satımında kullanılmasının denetlemesini gerçekleştirecektir. SPK'nun ilk kez İstanbul'da bir teşkilat kurmasının ana nedenini Sermaye Piyasası Kanunu'na bağlı şirketlerin büyük bir bölümünün İstanbul'da bulunması oluşturmaktadır.

Keban ve Köprü gelir ortaklığı senetlerinden sonra, 10 Temmuz'da toplam tutarı 100 milyar TL olan Keban ve Oymapınar gelir ortaklığı senetleri satışa çıkarılmıştır. Satışı Ziraat Bankası ve İş Bankası tarafından gerçekleştirilmekte olan senetlere ilk günlerdeki ilgi beklenenin çok altında ortaya çıkmıştır.

Sermaye Piyasası Kurulu ile OECD tarafından ortaklaşa İzmir Altinyunus'ta «Finansal Piyasalardaki Kurum ve Araçların Geliştirilmesi» konulu bir seminer düzenlenmiştir. Bu seminerde özellikle sermaye piyasasının geliştirilmesi için bazı öneriler ortaya konmuştur (*).

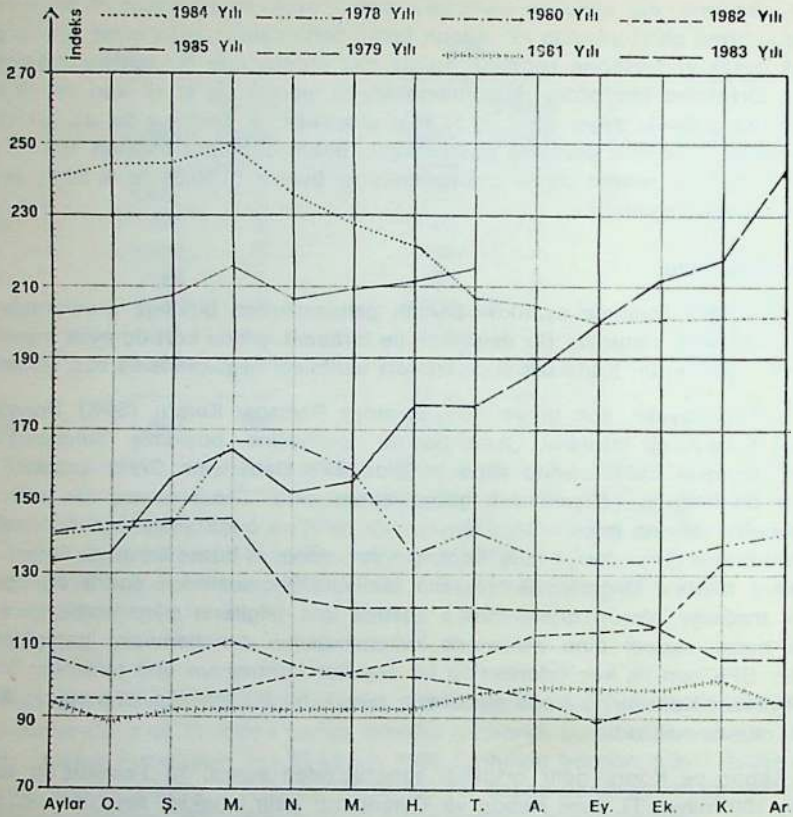
(*) Bu seminerin değerlendirilmesi gelecek sayıda yapılacaktır.

◆ İki şeyin elden gitmeden kıymetini takdir etmek zordur. Biri sağlık, öteki gençlik.

Hz. Ali

◆ Vakit darlığından en çok yarımayanlar, vakitlerini kötüye kullanan insanlardır.

La Bruyère

Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi
Hisse Senedi Fiyat İndeksi ve Grafiği
(Ocak 1974 = 100)

AYLAR	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985
Ocak	95.26	118.85	118.91	142.21	144.23	101.76	87.04	94.18	135.51	243.11	202.78
Şubat	96.11	118.57	120.82	140.09	144.25	105.08	90.24	94.60	157.44	243.77	207.73
Mart	96.67	121.11	123.65	166.76	144.79	110.80	91.76	97.99	165.21	249.65	214.77
Nisan	97.86	125.34	136.12	166.05	122.40	104.31	90.37	101.49	152.04	235.43	207.07
Mayıs	97.23	118.00	127.26	159.26	120.40	101.63	91.66	102.60	156.08	227.24	209.20
Haziran	96.67	119.13	128.05	134.63	121.36	101.90	91.83	106.38	176.25	220.66	210.89
Temmuz	94.58	119.81	128.22	143.21	121.69	98.18	97.63	106.22	176.40	207.07	213.75
Ağustos	96.33	124.15	125.56	135.39	119.05	95.18	98.53	113.08	186.42	204.24	
Eylül	98.65	126.02	134.48	132.82	119.48	89.12	97.89	112.47	199.71	198.36	
Ekim	101.24	137.81	139.11	135.55	115.69	94.21	97.35	115.27	212.63	200.20	
Kasım	104.46	119.19	139.00	138.71	107.66	94.51	100.27	132.45	217.12	200.44	
Aralık	109.20	117.44	141.93	141.58	107.81	94.64	94.18	133.33	242.03	202.10	

Sıra No.	Kuruluşun Adı	Kayıtlı Sermaye (Milyon TL)	Çıkarılmış Sermaye (Milyon TL)	Tutum Yılı Kârı			Dağıtılan Kâr Payı (%)			Piyasa Fiyatı (TL)			
				1984 (Milyon TL)	1982 (Milyon TL)	1983 (Milyon TL)	1984 (Net)	1982 (Net)	1983 (Net)	Temmuz 1984	Mayıs 1985	Haziran 1985	Temmuz 1985
1	AKÇİMENTO	630	630	533.8	318.2	180	50	50	20	4.000	3.750	4.200	4.600
2	ALTAS	335	335	125.2	70.1	110	15	15	60	1.500	1.300	1.300	1.300
3	ANADOLU CAM	1.750	1.750	1008.5	772.5	733	50	100	100	2.400	2.300	2.400	1.300
4	AROMA	500	500	—	z.(178.7)	z.	—	z.	—	500	600	800	1.000
5	ASLAN CİMENTO	5.602.3	5.602.3	—	z.(668.5)	124	—	z.	—	600	800	800	800
6	BAGFAŞ	4.000	4.000	830.7	171.9	278	60	65	75	3.000	2.300	2.300	2.300
7	BASTAŞ	270	270	3345.6	1044	1746	1400	400	740	28.000	55.000	60.000	70.000
8	BATI ANADOLU CİMENTO	75	75	1176.7	472.7	561	75	85	35	4.000	4.500	4.500	4.500
9	BURSA CİMENTO	567	567	1080	1080	1211	60	133	100	2.500	2.500	2.600	3.000
10	CELİK HALAT	1.080	1.080	423.3	262.7	710	17.2	387.7	145	18.000	1.900	1.900	2.000
11	CİMSA	1.440	1.440	3326.6	685	1228	130	100	100	2.000	4.600	4.750	5.000
12	CUKUROVA ELEKTRİK	1.200	1.200	275.4	215.6	339	32.5	30	30	1.000	1.150	1.150	1.150
13	EÇE GÜBRE	600	600	1231.5	1045.7	1209	—	80	40	3.900	3.000	3.000	3.000
14	GÜBRE FABRİKALARI	1.400	1.400	1070	1323	1458	70	60	60	2.400	2.500	2.700	3.200
15	GOOD YEAR	486	486	2421.4	1293.7	1458	250	800	150	6.000	12.000	10.500	10.500
16	HEKTAS	600	600	1365.1	687.8	1086.1	241.3	84	140	5.750	8.000	8.400	8.600
17	İZOCAM	607.5	607.5	765.3	550.7	656	96	170	60	1.500	4.100	2.250	2.300
18	KARTONSAN	3.080	3.080	2879.4	925.5	1173	56	120	110	1.800	2.200	1.400	1.400
19	KAV	240	240	507.4	483.7	618	110	500	300	19.000	6.500	5.000	5.000
20	KOC HOLDING	10.000	10.000	3645	1404.4	2398	42.5	150	150	7.000	3.000	2.000	2.000
21	KOC YATIRIM	5.000	5.000	807.2	438.7	558	56	50	50	1.200	1.000	1.000	1.000
22	KORDSA	3.750	3.750	4340.7	2015	3112	50	170	260	4.200	3.100	3.200	3.200
23	KORUMA TARIM	1.575	1.575	922.5	1351.2	1173	32.5	110	80	2.100	1.700	1.400	1.400
24	LASSA	10.800	10.800	4486	993.1	1580	20	10	10	1.000	1.300	1.300	1.400
25	MAKİNA TAKİM	3.000	3.000	11.4	15.3	96	23	d	15	1.000	1.100	1.100	1.100
26	MENSUCAT SANTRAL	3.644	3.644	1280.3	1337	134	23	b,d	15	1.000	1.000	1.000	1.000
27	NASHAŞ	4.000	4.000	1291	105.9	634	25	25	8,8	1.000	1.000	1.000	1.000
28	NUH CİMENTO	6.000	6.000	912.7	82.5	170	50	444	170	27.500	5.000	5.000	5.000
29	OLMUK	600	600	963.9	561	z.	90	10	—	1.500	3.500	4.000	4.600
30	OTOSAN	6.000	4.440	—	1118.4	625	—	84	—	1.000	1.300	1.300	1.300
31	PİMAŞ	2.500	2.500	28.5	—	14	138	22	8	1.600	1.150	1.150	1.150
32	PILASTİFAY	54	54	—	134.9	202	80	125	150	6.500	7.000	7.000	8.000
33	POLYLEN	450	450	636.2	1367.3	945	40	300	200	5.500	6.500	6.500	6.500
34	RABAK	6.000	6.000	873	519.7	815	30	60	50	1.400	1.600	1.600	1.300
35	SARKUŞAN	5.000	2.625	286	832.7	1006	20	195	100	3.250	1.400	1.400	1.100
36	SIEMENS	1.400	1.400	—	1432.9	1870	105.5	200	160	11.000	6.500	6.500	6.800
37	SİFAŞ	520	520	1192.1	1377.7	1227	85	400	250	7.000	8.500	8.500	8.800
38	SUNTA	240	240	—	z.(36.6)	b,d	—	z.	—	900	1.000	1.000	1.000
39	T.ŞİŞE VE CAM FAB.	9.000	9.000	2096.6	800.6	650	12.5	104	54	1.400	1.500	1.000	1.000
40	T.ŞİŞE VE CAM FAB.	600	600	—	z.(275.6)	b,d	32.5	b,d	—	800	1.000	1.000	1.000
41	TRANSTURK HOLDİNG	3.000	3.000	669.8	z(150.4)	819	13.5	z.	—	1.500	850	850	850
42	T. DEMİR DOKUM FAB.	3.600	3.600	z	510.3	453	50	50	40	4.000	1.100	1.000	1.000
43	UNİROYAL	3.600	3.600	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Açıklama: z = Zarar, b, d = Belli Değil, d = Dağılmıyor.

E S Yayınları Sunar:

VECDİ ÜNAY

3182 Sayılı
Bankalar Kanunu Gereğince

**BANKALARCA
İÇ TİCARETİN VE SANAYİN
FİNANSE EDİLMESİ
USULLERİ**

Bankaları, bankacıları ve iş çevrelerini
yakından ilgilendiren kaynak kitap
400 sayfa (büyük boy) - 1.650.— TL (KDV dahil)

İsteme Adresi:

Ekonomik ve Sosyal Yayınlar A.Ş.
Binbirdirek Mah., Suterazisi Sokak No. 6/2
Sultanahmet - İstanbul
Telefon: 526 34 11

Not: Kitabı almak isteyenler, bedelini,
Ziraat Bankası Beyoğlu Şubesi'ndeki 768,
İş Bankası Türbe Şubesi'ndeki 1541,
Akbank Türbe Şubesi'ndeki 4512 no.lu hesaplarımızdan birisine,
"kitap bedeli olduğunu belirterek" havale etmeli,
ad ve adreslerini tarafımıza bildirmelidirler.
Ödemeli postalama yapılamamaktadır.

BANKACILIK

1984 YILINDA

Bankalar, Mevduat ve Krediler

DR. ÖZTİN AKGÜÇ

I. Genel Çizgileriyle Gelişmeler

1 1984 yılında ülkemizde bankacılık, mevduat ve kredi alanındaki gelişmeler, genel çizgileriyle şöyle özetlenebilir:

1 — 1983 yılı sonunda ülkemizde (T.C. Merkez Bankası dahil) 46 olan banka sayısı, 1984 yılı sonunda 48'e yükselmiştir. İstanbul Emniyet Sandığı'nın T.C. Ziraat Bankası'na katılması ile tüzel kişiliğinin sona ermesi ve T. Bağcılar Bankası'nın bankacılık yapma yetkisinin kaldırılarak faaliyetinin durdurulması, banka sayısında azalışa; buna karşı kuruluş hazırlıkları uzun süredir devam eden T. İthalat ve İhracat Bankası'nın faaliyete geçmesi ve The Chase Manhattan Bank N.A., The First National Bank of Boston, Manufacturers Hanover Trust Company'in ülkemizde şube açmaları, banka sayısında artışa yol açmıştır.

2 — Banka sayısındaki bu gelişmeye karşın Türk Bankacılık Sistemi'nin oligopolistik yapısı 1984 yılın-

da da değişmemiştir. Türkiye'nin önde gelen dört ticaret veya mevduat bankası (T.C. Ziraat Bankası, T. İş Bankası, Akbank ve Yapı ve Kredi Bankası), 1984 yıl sonu itibarıyla toplam mevduatın % 66,4'ne sahip ve banka kredilerinin (kalkınma ve yatırım bankaları hariç) % 56,6'sına egemen bulunmaktadır. Bu oranlar bir önceki yıl sırasıyla % 66,2 ve % 54,7 idi. Anılan dört bankanın mevduat ve krediler içindeki paylarının yükselmesi, Türk bankacılık sisteminde yığılaşmanın (temerküzün) artmakta olduğu şeklinde yorumlanabilir.

3 — Özellikle 1980 yılından sonra ülkemizde faaliyette bulunan yabancı banka sayısındaki artışa, yabancı banka sayısının 4'den 13'e yükselmesine karşın, yabancı bankaların, toplam mevduat ve krediler içindeki payları düşük düzeydedir. 1984 yıl sonu itibarıyla yabancı bankaların toplam mevduat içindeki payı % 2,3, krediler içindeki payı da (kalkınma ve yatı-

rım bankaları kredileri hariç) % 3,4'dür.

4 — Özel kanunlarla kurulmuş, KİT veya bağlı ortaklık şeklindeki bankaların (kamu bankalarının) toplam mevduat içindeki paylarının % 43,5'e değin yükselmesine karşılık toplam kredileri içindeki payları % 48,9'a gerilemiştir.

5 — 1983 yılında başlayan banka şube sayısındaki azalış, 1984 yılında da sürmüştür, geçen yıl banka şube sayısı 58 azalarak yıl sonunda 6226'ya inmiştir.

6 — Mevduat artışı, 1983 yılına kıyasla hızlanmıştır. 1984 yılında toplam mevduat, bir önceki yıla kıyasla % 58,7 oranında artarak 5 trilyon 374,4 milyar TL'ye yükselmiştir. Mevduat artışı hızı, 1983 yılında % 29,5, 1982 ve 1981 yıllarında da sırasıyla % 58,9 ve % 102,6 idi. 1984 yılında mevduat artış hızı görünürde, hemen hemen 1982 yılı düzeyindedir. Ancak enflasyon hızının 1984 yılında, 1982'ye kıyasla hemen hemen iki katı oluşu, gerçek (reel) mevduat artış hızının geçen yıl, 1981 yılı bir yana, banka - banker olaylarının yaşandığı 1982 yılından daha düşük olduğu, gerçek mevduat artışının çok sınırlı kaldığı sonucuna götürmektedir.

Mevduat rakamlarının incelenmesi, bankaların 1984 yılında da vitrin sistemi yaparak, toplam mevduatlarını yıl sonunda yapay işlemlerle 400 milyar TL dolayında şişkin gösterdikleri kanısını doğurmaktadır. Gerçekten 1985 yılı Ocak ayında toplam mevduatın 300 milyar TL'den fazla bir düşüş göstererek 5 trilyon TL'ye inmesi, yine bir aylık dönemde ticari mevduatın 1 trilyon 158 milyar TL'den 890 milyar TL'ye, bankalar mevduatının da 323 milyar TL'den 174 milyar TL'ye kadar gerilemeleri; yıl sonunda bankaların mevduat toplamalarını şişkin gösterdiklerini bir yerde ortaya koymaktadır.

7 — 1984 yılında da türler itibarıyla mevduatın artış hızı farklı olmuştur. En hızlı mevduat artış hızı % 67,4 ile tasarruf mevduatında gözlenmiş, bunu sırasıyla resmi mevduat (% 56,3), ticari mevduat (% 42,6) ve bankalararası mevduat (% 40,8) izlemiştir. Yıl sonundaki yapay işlemlerle ticari ve bankalararası mevduatın şişkin gösterilmesine karşın, bu iki tür mevduattaki artış hızı yine de, düşük düzeyde kalmıştır.

8 — Mevduat türlerindeki farklı artış hızları, 1984 yılında da bankaların mevduat yapısını, mevduat kompozisyonunu etkilemeye devam etmiştir. Tasarruf mevduatının (ö-nemsiz olan diğer mevduat ile birlikte) toplam mevduat içindeki payı % 57,4'den % 60,9'a yükselirken, ticari mevduatın payı % 24,2'den % 21,7'ye, resmi mevduatın payı % 10,8'den % 10,6'ya, bankalararası mevduatın payı da % 7,6'dan % 6,8'e gerilemiştir.

9 — İzlenen faiz politikası, en belirgin etkisini mevduatın vade yapısı üzerinde göstermektedir. Vadesiz ve vadeli mevduat faiz oranları arasındaki marjın daraltılıp veya genişletilmesi mevduatın vade yapısı üzerinde etkili olmaktadır. 1984 yılında vadeli mevduatla, vadesiz mevduat arasındaki marjın genişletilmesi sonucu, vadeli mevduatın toplam mevduat içindeki payı % 42'den % 56'ya yükselirken, vadesiz mevduatın payı % 58'den % 44'e gerilemiştir.

Faiz oranlarındaki farklılık, etkisini tasarruf mevduatının vadesi yapısı üzerinde daha belirgin bir şekilde göstermiş, vadeli tasarruf mevduatının, toplam tasarruf mevduatı içindeki payı (ihbarlı mevduat dahil) % 69'dan % 86,6'ya yükselmiştir.

10 — T.C. Merkez Bankası'nın bankacılık sistemine açmış olduğu krediler (reeskont ve avanslar) 1984 yılında daralma göstererek, 521,5 milyar TL'den 273,5 milyar TL'ye gerile-

miştir. TCMB'nin, 1984 yılında esas itibariyle kamu kesimini, özellikle Hazine'yi finanse etmesi, bankacılık kesimine açmış olduğu kredilerde önemli boyutlarda gerilemelere yol açmış, TCMB kredilerinin banka kaynakları içindeki payı % 11,2'den % 3,5'e değin düşmüştür (1).

11 — Mevduat veya ticaret bankalarının toplam kaynakları içerisinde özkaynakların payı (ödenmiş sermaye + yedek akçeler + dönem kârı - zararlar) 1983 yılında % 8,3 iken, 1984 yılında % 9,5'e yükselmiştir. Bankalarda özkaynak artış hızının, diğer kaynaklardaki artış hızından daha yüksek oluşu, banka özkaynaklarının, toplam kaynaklar içindeki payının yükselmesine yol açmıştır. Mevduat veya ticaret bankalarının özsermayeleri (veya özkaynakları) 1983 yılı sonunda, 387,4 milyar TL iken, 1984 yılında % 71,3 oranında artarak, 1984 yılı sonunda 663,8 milyar TL'ye yükselmiştir. Söz konusu bankaların özkaynak artışında, bir önceki yıla kıyasla yavaşlama gözlenmektedir. 1983 yılında ticaret veya mevduat bankalarında özsermaye artış hızı % 81,4 idi.

Kalkınma ve yatırım bankaları dahil bankacılık sisteminin özsermayesi, 1983 yılında 456,7 milyar TL iken, 1984 yılı sonunda 830,8 milyar TL'ye yükselmiştir. Bankacılık sistemimizde (T.C. Merkez Bankası hariç) 1984 yılında özsermaye artış hızı % 81,9 oranında olmuştur.

12 — Banka kredilerinde artış hızındaki yavaşlama, 1984 yılında da sürmüştür. Tüm banka kredileri (kalkınma ve yatırım bankaları dahil) 1984 yılında % 31,3 oranında artarak, yıl sonunda 3 trilyon 918,3 milyar TL'ye yükselmiştir. Bir önceki yıl ise kredilerdeki artış hızı % 32,6 idi.

Devlet Yatırım Bankası hariç bankaların kredi hacmi, 1984 yılı sonunda 3 trilyon 589 milyar TL'ye yükselmiştir. Devlet Yatırım Bankası kredileri dikkate alınmadığında kredi hacmindeki yıllık artış oranı % 31'dir. Bir önceki yıl ise, anılan kapsamda kredi hacmindeki artış oranı % 33,7 idi.

Kalkınma ve yatırım bankaları kredileri dışında, kredi hacmi, 1984 yılı sonunda 3 trilyon 371,1 milyar TL'dir. Bu düzey bir önceki yıla kıyasla % 29,1 oranında bir artış ifade etmektedir. Hangi kapsamda ele alınırsa alınsın 1984 yılında kredilerdeki artış hızı yavaşlamıştır. 1984 yılında enflasyon hızının en yüksek olduğu dikkate alındığında, kredilerdeki bu görece yavaşlama daha belirgin şekli almaktadır.

13 — Bankalarda kredi / mevduat oranı düşmüştür. 1983 yılında bankalarda (kalkınma ve yatırım bankaları hariç) kredi / mevduat oranı % 77,1 iken, bu oran 1984 yılında % 62,7'ye gerilemiştir. 1984 yılında bankalar, devlet tahvilleri ve Hazine bonoları ile menkul kıymet cüzdanlarını genişletmişler ve döviz pozisyonlarını artırmayı yeğlemişlerdir. Diğer bir deyişle kredi açma yerine, yüksek verimli devlet tahvilleri, Hazine bonoları satın almak ve kur farklarından yararlanmak için döviz pozisyonlarını genişletmek bankalar için daha çekici gelmiştir.

14 — 1984 yılında bankalar için yeni bir kaynak giderek önem kazanmaya başlamıştır. Bu kaynak «Döviz Tevdiat Hesapları»dır. 1983 yılı sonunda Döviz tevdiat hesapları tutarı 30,7 milyar TL iken, 1984 yılı sonunda 517,6 milyar TL'ye yükselmiştir.

15 — Son yıllarda Türk bankacılığının dışa açılma çabalarına karşın, dışa açılma 1984 yılında da sınırlı ölçüler içinde kalmıştır. Ulusal banka-

(1) T.C. Merkez Bankası 1984 Yıllık Rapor, s. 50.

ların dış ülkelerdeki şube sayısı 13 olup (toplamın binde ikisi), dış ülkelerdeki şubelerin topladığı mevduatın, toplam mevduata oranı % 2,1, bu şubeler aracılığı ile açılan kredilerin payı da % 1,4'dür.

16 — 1984 yılında bankacılık sisteminin kâr toplamı, (T.C. Merkez Bankası hariç ve zarar eden bankaların dönem zararları indirildikten sonra) 222 milyar 578 milyon TL'dir. Bir önceki yıl tüm bankacılık sisteminin kâr toplamı (T.C. Merkez Bankası hariç) 82 milyar 119 milyon lira idi. Buna göre 1984 yılında toplam banka kârlarında artış % 171 oranında olmuştur.

Yatırım ve kalkınma bankaları (Devlet Yatırım Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası, Sınai Yatırım ve Kredi Bankası) hariç bankaların kâr toplamı (dönem zararları indirildikten sonra) 180 milyar 905 milyon liradır. Bu gruba giren bankaların 1983 yılında kârlarının toplamı ise 56 milyar 521 milyon TL idi. Açıklanan banka kârları, 1984 yılında önemli boyutlarda artmış gözükmektedir. Bankalarda faiz marjı (alınan faiz ve komisyonlarla, verilen faiz ve komisyonlar arasındaki fark) oransal olarak, 1984 yılında bir önceki yıla kıyasla bir değişme göstermemesine karşın (1983 yılında % 20 olan bu marj, 1984 yılında % 19,8 olmuştur), banka kârlarındaki yükseklik daha çok, kambiyo kârlarındaki artış ile banka iştiraklerinden ve kuruluşlarından alınan kârpayındaki artışlar ve işletme giderlerinin görece olarak azalmasından (işletme giderleri / aktif toplamı oranının düşmesinden) kaynaklanmıştır.

1984 yılında bankacılık sisteminin (T.C. Merkez Bankası hariç) kâr/özsermaye oranı % 26,8 olmuştur. Bir önceki yıl bu oran % 18 idi. Görülüyor ki banka kârları 1984 yılında yalnız rakamsal olarak değil,

oransal olarak da artmış, bankaların özsermaye kârlılığı yükselmiştir.

Kalkınma ve yatırım bankaları dışında diğer bankaların özsermaye kârlılık oranı ortalama % 26,9'dur. Ancak kamu, özel ve yabancı bankaların kâr/özsermaye oranları farklıdır. Yabancı bankalarda kâr/özsermaye oranının % 48,7 olmasına karşın, özel ticaret bankalarında % 31,5, kamu bankalarında ise % 21,9'dur. Yabancı bankalarda faiz marjının veya farkının (alınan faiz ve komisyonlarla verilen faiz ve komisyonlar arasındaki farkın) görece olarak daha yüksek oluşu, anılan banka grubunun özsermaye kârlılığının yüksek olmasına en önemli etken olarak görülmektedir.

Kambiyo kârları ile iştirak ve kuruluşlardan alınan kâr payları hesaba katılmadığında, bankalar salt kredilendirme faaliyetlerinden zarar etmekte, aldıkları faiz ve komisyonlarla verdikleri faiz ve komisyonlar arasındaki fark, tüm işletme giderlerini karşılamamaktadır.

II. Sayısal Bilgiler ve Değerlendirmeler

Türkiye Bankalar Birliği'nin «Bankalarımızın 1984 Sonu Bilanço, Kâr ve Zarar Hesapları, Teşkilat, Mevduat ve Kredileri Hakkında Bilgiler»i içeren 134 sayılı yayınından yararlanarak; 1984 yılında banka, mevduat ve krediler alanındaki gelişmeler sayısal olarak aşağıdaki bölümlerde ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmaya çalışılmıştır.

A. Kurumsal Gelişmeler

1 - Faaliyette Bulunan Bankalar

1984 yılı sonunda ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı 48'dir. Mevcut bankalar aşağıdaki şekilde ayrıma tabi tutulabilir (Tablo I):

1984 yılında A.B.D. kökenli The Chase Manhattan Bank, The First National Bank of Boston ve Manu-

TABLO I
1984 Yılı Sonunda
Türkiye'de Faaliyette Bulunan
Bankalar

Bankalar	Adet
- Emisyon Bankası (T.C. Merkez Bankası)	1
- Ulusal Bankalar Özel Yasalarla Kurulmuş Bankalar	32
- (T.C. Merkez Bankası hariç) Ticari Bankalar	13
- Yabancı Bankalar	19
- Özel Kalkınma ve Yatırım Bankaları	2
Toplam	48

factures Hanover Trust Company ülkemizde şube açarak faaliyete geçmişlerdir. Anılan yıl ayrıca hazırlıkları uzun süredir devam eden ve ulusal özel bir banka niteliğinde olan T. İthalat ve İhracat Bankası da kuruluş aşamalarını tamamlayarak, bankacılık faaliyetine başlamıştır. Buna karşılık, İstanbul Emniyet Sandığı'nın, T.C. Ziraat Bankası ile bütünleşmesi ve T. Bağcılar Bankası'nın bankacılık faaliyetinin durdurulması sonucu, ülkemizde faaliyette bulunan banka sayısı T.C. Merkez Bankası dahil 1984 yılında 46'dan 48'e yükselmiştir.

Son yıllarda ülkemizde ulusal banka sayısının azalışına karşılık yabancı banka sayısındaki artış sürmektedir. A.B.D. kökenli Irwing Trust'un Tütünbank'a iştirak etmesinin yanı sıra, Chemical Bank (A. B.D.), Mitsui Bank (Japonya) ve ENKA Holding'in ortak kurdukları Mitsui-Chemical Bank'ın bir yabancı banka olarak yakında ülkemizde faaliyete geçmesi beklenmektedir. Koç Holding'in American Express (A.B.D.), Akbank'ın Banque National de Paris ile ortak banka kurmaları,

beklenen gelişmeler arasındadır. Ayrıca Saudi American Bank (Suudi Arabistan) Bank of Tokyo (Japon), Sumitoma Bank (Japon), First Chicago (A.B.D.), Midland (İngiliz), Standard Chartered (İngiliz), Credit Lyonnais (Fransız) bankalarının Türkiye'de şube açmak için başvurdukları açıklanmış bulunmaktadır.

2 - Şube Sayısı

1984 yılında banka şube sayısı azalmış 6284'den 6226'ya düşmüştür. Diğer bir deyişle şube sayısı % 1'e yakın bir azalış göstermiştir. 6226 şube sayısına bankalarımızın yurt dışındaki 13 şubesi de dahildir (Kuzey Kıbrıs'ta 8, F. Almanya'da 2, İngiltere'de 1, Bahreyn'de bulunan 1 şube). 1970 - 1984 döneminde banka şube sayısındaki gelişmeler «Tablo II» de verilmiştir.

TABLO II
Banka Şube Sayısındaki Gelişmeler
(1970 - 1984)

Yıllar	Şube Sayısı	Yıl içinde Açılan Şube Sayısı	Artış Oranı (%)
1970	3210	262	8.8
1971	3427	217	6.8
1972	3682	255	7.4
1973	4023	341	9.3
1974	4425	402	10.0
1975	4605	180	4.1
1976	4835	230	5.0
1977	5238	403	8.3
1978	5484	247	4.7
1979	5769	284	5.2
1980	5975	206	3.6
1981	6265	290	4.8
1982	6375	110	1.7
1983	6284	(91)	-1.4
1984	6226	(58)	-0.9

Tablonun ortaya koyduğu gibi, 1984 yılında banka şube sayısındaki azalış 58, azalış oranı % 0.9'dur. Banka şube sayısında 1983 yılında başla-

yan azalış, 1984 yılında da sürmüştür. Bu azalmanın nedenleri şöyle açıklanabilir: (i) 1984 yılında İstanbul Emniyet Sandığı'nın T.C. Ziraat Bankası'na devredilmesi ve bir bankanın da bankacılık faaliyeti yapma yetkisinin kaldırılması; (ii) Bankacılık faaliyetine ilişkin düzenlemelerle banka şubeleri için öngörülen sermaye miktarının artırılması; (iii) Bankaların artan maliyetleri karşısında daha rasyonel bir şube politikası izleyerek, zararlı veya az mevduatlı şubelerini kapatmaları veya birleştirmeleri; (iv) Mevduatın pahalı bir kaynak haline alması sonucu şube bankacılığının çekiciliğini yitirmesi; (v) Büyük bankaların yurt yüzeyinde örgütlenmelerini büyük ölçüde tamamlamış olmaları...

1985 yılında da, bu etmenlerin etkisi ile şube sayısındaki artışın, çok sınırlı ölçüler içinde kalacağı tahmin edilebilir.

Banka şubelerinin bölgelerarası dağılımı 1964-1984 yılları arasında karşılaştırmalı olarak «Tablo III»de verilmiştir. 1984 yılında kapatılan şubeler daha çok Marmara Bölgesi'nde

yoğunlaştığından anılan bölgenin payı % 27.2'den % 26.9'a gerilemiştir. Bu gelişmeye karşın şubelerin bölgelerarası dağılımında, oransal olarak önceki yıla kıyasla önemli bir değişiklik olmamıştır.

Banka şubelerinin bölgesel dağılımı, 1964-1984 dönemi gibi daha geniş bir zaman boyutu içerisinde incelendiğinde, banka şubelerinin ülkenin gelişmiş yörelerinde ve büyük kentlerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Gerçekten Kuzey Doğu, Güney Doğu, Orta Güney ve Orta Doğu gibi 26 ili kapsayan gerice yörelerdeki banka şubelerinin toplam banka şube sayısına oranı 1964 yılında % 21 iken, bu oran 1984 yılında % 18.4'e düşmüştür. Üç büyük ilimizdeki (İstanbul: 1140, Ankara: 518, İzmir: 460) banka şube sayısı ise, toplam banka şube sayısının (2118/6226) % 34'ünü oluşturmaktadır. Yukarıdaki veriler, banka şubelerinin yurt düzeyindeki dengesiz dağılımının devam ettiğini ortaya koymaktadır.

B. Banka Kaynakları

Banka kaynakları, esas itibariyle özsermaye, mevduat ve Merkez Ban-

TABLO III
Banka Şubelerinin Bölgelerarası Dağılımı

Bölgeler	1964		1980		1981		1982		1983		1984	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
1. Orta Kuzey	261	13.7	910	15.3	941	15.1	956	15.0	941	15.0	940	15.1
2. Ege	360	18.9	1186	19.9	1259	20.1	1283	20.2	1266	20.2	1242	20.0
3. Marmara	548	28.7	1652	27.7	1722	27.5	1731	27.3	1705	27.2	1669	26.9
4. Akdeniz	162	8.5	542	9.1	576	9.2	595	9.4	594	9.5	603	9.7
5. Kuzey Doğu	82	4.3	186	3.1	193	3.1	195	3.1	192	3.1	192	3.1
6. Güney Doğu	101	5.3	238	4.0	244	3.9	247	3.9	243	3.9	242	3.9
7. Karadeniz	176	9.2	585	9.8	610	9.8	610	9.7	615	9.8	613	9.9
8. Orta Doğu	99	5.2	265	4.4	283	4.5	290	4.5	287	4.5	284	4.6
9. Orta Güney	118	6.2	402	6.7	428	6.8	441	6.9	428	6.8	428	6.8
Toplam	1907	100.—	5966	100.—	6256	100.—	6366	100.—	6271	100.—	6213	100.—

Not: Yurt dışındaki şubeler dahil edilmemiştir.

kası kredilerinden oluşmaktadır. 1984 yılında bunlara Döviz Tevdiat Hesapları da eklenmiştir. Söz konusu kaynaklarda 1984 yılında görülen gelişmeler ayrıntılı olarak aşağıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

1 — Özsermaye (Özkaynaklar)

Ülkemizde bankaların özsermayeleri (T.C. Merkez Bankası hariç) 1984 yılı sonu itibariyle, ayrıntısı «Tablo IV»de gösterildiği gibi 830.821 milyon liradır. T.C. Merkez Bankası da dahil edildiğinde, bankacılık sisteminin özsermaye toplamı 846.345 milyon liraya ulaşmaktadır.

Tabloda yer alan rakamlara Eti-bank, Sümerbank'ın bankacılık faaliyeti dışında kullandıkları özkaynaklar ile Kalkınma ve Yatırım Bankaları da dahil bulunmaktadır. Özellikle gösteren bu bankalar hariç tutulursa, ticaret bankaları olarak nitelendirilebileceğimiz bankaların özsermayelerindeki gelişmeler 1970-1984 döneminde şöyledir (Tablo V):

Ticaret bankaları olarak nitelendirilebileceğimiz bankalar grubunun özsermayesi 1984 yılında % 56,9 oranında artarak yıl sonunda 427 milyar 67 milyon liraya yükselmiştir. Bu grup bankaların özsermayelerininin 1983 yı-

TABLO IV
Bankaların Özsermaye Yapıları (Milyon TL)
(1984 Sonu İtibariyle)

Bankalar	İtibari Sermaye	Ödenmiş Sermaye	Yedek Akçeleri	Dönem ve Geçmiş Yıl Zararları	Özsermaye Toplamı
- Özel Yasalarla Kurulmuş Bankalar (TCMB, DYB ve DESİYAB hariç)	513.980	307.748	85.552	11.292	382.008
- Diğer Ulusal Bankalar (Ticaret Bankaları)	174.310	106.594	141.679	3.307	244.966
- Kalkınma ve Yatırım Bankaları	308.000	139.942	27.143	—	167.085
- Özel (TSKB ve SYKB)	8.000	8.000	5.718	—	13.718
- Kamu (DYB ve DESİYAB)	300.000	131.942	21.425	—	153.367
- Yabancı Bankalar	26.824	26.824	9.961	23	36.762
Toplam	1.023.114	581.108	264.335	14.622	830.821
T.C. Merkez Bankası	25	25	15.499	—	15.524
Genel Toplam	1.023.139	581.133	188.305	14.622	846.345

Not: (1) 1984 yılı kârlarından, yedek akçelere eklenecek bölüm özsermaye hesabına dahil edilmemiştir.

(2) Banka bilançolarının pasifinde yer alan karşılıkların ne kadarının aktiflerdeki değer düşüşleri için ayrıldığı, ne kadarının yedek akçe niteliğinde olduğu konusunda ayırım yapılmadığından, karşılıklar özsermaye hesabına dahil edilmemiştir.

linda % 81,3 oranında artış gösterdiği dikkate alındığında, özsermaye artışının görece olarak yavaşladığı sonucuna varılabilir. Son üç yıldır bankaların özsermaye artışları bir ölçüde yeniden değerlendirilmeden kaynaklanmaktadır. Oto-finance olanakları sınırlı olan bankaların yedek akçelerindeki artış, banka özsermayelerindeki artışın daha çok yeniden değerlendirilme sonucunu ortaya koymaktadır. Yeniden değerlendirilmenin etkisi giderildiğinde, 1981 yılında % 214 kadar yükselmiş banka özsermaye artış hızının, anılan yıldan bu yana yavaşlamakta olduğu gözlenmektedir.

70 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve bu yıl yürürlüğe giren

TABLO V

Ticaret Bankalarının
Özsermayelerindeki Gelişmeler
1970 - 1984

Yıllar	Ticaret Bankalarının Öz Sermayeleri * (Milyon TL)	Önceki Yıla Kıyasla Artış Oranı
1970	3.331	—
1971	3.997	% 20
1972	4.317	% 8
1973	5.261	% 22
1974	5.611	% 7
1975	6.485	% 16
1976	8.077	% 25
1977	10.241	% 27
1978	12.232	% 20
1979	18.233	% 49
1980	27.600	% 51
1981	86.700	% 214
1982	150.180	% 73,2
1983	272.234	% 81,3
1984	427.067	% 56,9

(*) T.C. Merkez Bankası, Sümerbank, Etibank, Denizcilik Bankası, İller Bankası, Turizm Bankası, Yatırım ve Kalkınma Bankası, DESİYAB hariç.

3182 sayılı Kanun bankalar için zorunlu en az sermaye ve şubelere ayrılması gereken sermaye tutarlarını önemli ölçüde artırmış bulunmaktadır. Ayrıca özsermaye veya özkaynak, bankalarda genel kredi hacmi, bir gerçek veya tüzel kişiye açılacak kredi sınırları, iştiraklere verilebilecek krediler, iştiraklere yatırılacak sermaye tutarı, limit dahili verilecek teminat mektupları ve yabancı bankaların verecekleri mukabil kefalet (kontrgaranti) karşılığı verilecek teminat mektuplarının, bankaların edinebilecekleri taşınmaz mallar konusunda bir sınır ve ölçü oluşturması; T.C. Merkez Bankası'nın bankalara reeskont-avans limiti saptarken özsermayelerini de bir etmen olarak göz önüne alması; bankaları daha fazla özsermaye ile çalışmaya zorlamaktadır.

3182 sayılı Bankalar Kanunu bankaların sermayelerini yasal sınırlara yükseltmeleri için 22 Temmuz 1985 tarihine kadar süre tanımış bulunmaktadır. Gerek yasal zorunluluk gerek bankaların oto-finance olanaklarının genişlemesi sonucu, 1985 yılında bankaların özkaynaklarındaki artışın önceki yıllardan daha hızlı olması beklenebilir.

Bankalarda özsermaye yapısı incelendiğinde, genelde, özsermayenin, % 70'inin ödenmiş sermayeden, % 30'unun da yedek akçelerden (zararlar indirildikten sonra) oluştuğu görülmektedir. Ancak bu oranlar, banka grupları itibariyle farklıdır. Kamu bankalarında (Devlet Yatırım Bankası ve DESİYAB hariç) özsermayenin %80'ini ödenmiş sermaye, %20'sini de yedek akçeler oluşturduğu halde; özel ticaret bankalarında özsermayenin % 43,5'ini ödenmiş sermaye, % 46,5'ini ise yedek akçeler oluşturur. Kamu bankaları ile özel bankaların özkaynak yapıları farklı görünümlü vermektedir. Kamu bankala-

rında özkaynakların en önemli ögesi- nin ödenmiş sermaye olmasına karşılık, özel bankalarda kârdan ayrılan yedek akçeler ile değer artış fonu ve değer artış karşılıkları oluşturmaktadır.

Yabancı bankalar, 1980'den sonra ülkemize gelmekte olduklarından, söz konusu bankalarda henüz bir yedek akçe birikimi olmamıştır. Büyük bir bölümü yeni ve dar mükellef olan bu bankaların, yeniden değerlendirme yapma hakları olmadığından, değer artış fonları da oluşmamaktadır. Bu nedenlerle yabancı bankalarda özkaynakların, 1984 sonu itibarıyla oluşumu, % 73 ödenmiş sermaye, % 27 yedek akçeler şeklindedir.

2 — Mevduat

Banka kaynakları arasında en önemli yeri oluşturan mevduatta, 1984 yılında gözlenen gelişmeler ayrıntılı olarak aşağıda açıklanmıştır:

a) Mevduatta Gelişmeler (Genel olarak)

1984 yılı sonunda genel mevduat hacmi (bankalararası mevduat dahil), 1933 yıl sonuna göre 1 trilyon 987,6 milyar TL artarak 5 trilyon 374,4 milyar liralık bir boyuta ulaşmıştır. Bankalar mevduatı dışında, mevduat hacminin ulaştığı büyüklük 5 trilyon 11,1 milyar TL'dir.

1970 - 1984 döneminde mevduattaki gelişmeler, mevduat türleri itibarıyla, ayrıntılı olarak «Tablo VI»da verilmiştir. 1984 yılında mevduatta gözlenen gelişmeler ana hatlarıyla şöyle özetlenebilir :

(i) Mevduat artış hızı, 1983 yılına kıyasla yükselmiş olmakla beraber: 1981 yılındaki düzeye ulaşamamıştır. Toplam mevduatta yıllık artış hızları, 1979 yılında % 51,7, 1980'de % 66,0, 1981'de % 102,6, 1982'de % 58,7, 1983'de % 29,6 olmuştur. Bu artış hızları, kuşkusuz cari fiyatlarıdır. Yu-

TABLO VI
Mevduatta Gelişmeler
(Milyon TL)

Yıllar	Tas. Mev.		Tic. Mev.		Res. Mev.		Bank. Mev.		Toplam Mev.	
	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.	Tutar	Art. Or.
1970	25.043	20	7.270	20	3.933	19	1.817	60	38.063	19
1971	33.229	33	9.462	30	5.785	47	3.099	70	51.575	35
1972	42.103	27	12.978	37	7.913	37	7.879	154	70.873	37
1973	53.523	27	16.212	25	10.498	33	4.238	(46)	84.464	19
1974	64.604	21	22.836	41	11.628	11	3.525	(17)	102.593	21
1975	82.866	28	32.374	42	17.134	47	16.375	365	148.749	45
1976	97.409	18	45.357	40	20.080	17	30.940	89	193.785	30
1977	123.245	26	63.936	41	26.080	30	30.276	(2)	243.537	26
1978	160.757	30	87.280	36	35.348	36	39.531	31	322.916	33
1979	237.200	47	155.976	79	50.925	44	45.916	16	490.017	52
1980	385.812	63	286.963	84	84.125	65	56.859	24	813.758	66
1981	909.152	136	469.798	64	157.391	87	111.758	97	1.648.099	103
1982	1.513.943	67	660.088	40	220.334	40	220.436	97	2.614.801	59
1983	1.943.851	28	819.749	24	365.255	66	257.906	17	3.386.761	30
1984	3.270.778	68	1.169.290	43	571.042	56	363.281	41	5.374.391	59

Not : 1979 - 1984 yıllarında diğer mevduat, tasarruf mevduatı içinde gösterilmiştir.

Kaynak : Türkiye Bankalar Birliği yayınları.

karıdaki oranlar, son yıllarda ülke-
mizde en hızlı mevduat artışının (ge-
rek nominal, gerek reel) 1981 yılında
gerçekleştiğini, izleyen yıllarda, bu
düzeğe yaklaşmadığını ortaya koy-
maktadır.

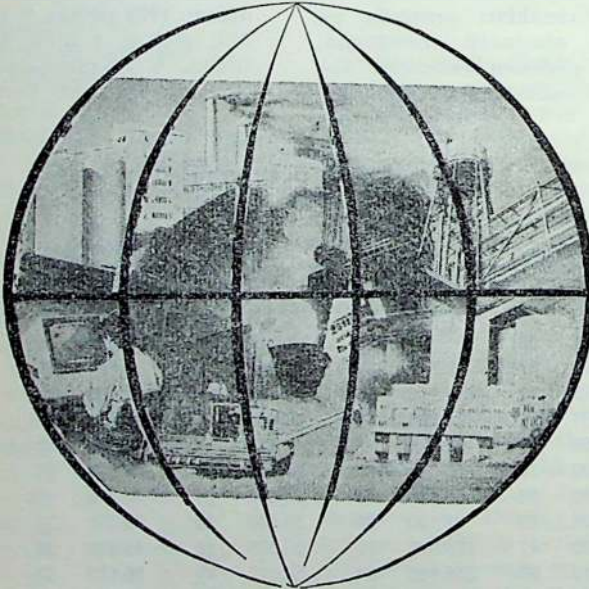
(ii) 1984 yılında da mevduat tür-
lerindeki artış hızları birbirinden
farklıdır. En hızlı artış % 67,4 ile ta-
sarruf mevduatında görülmekte, bu-
nu % 56,3 ile resmi mevduat, % 42,6
ile ticari mevduat ve % 40,8 ile de
bankalar mevduatı izlemektedir. An-
cak tasarruf mevduatı dışında, diğer

mevduat türlerinin, yapay işlemlerle
yıl sonunda şişkin gösterilmeleri,
mevduat artış hızını, bir ölçüde abart-
maktadır.

(iii) 1984 yılında tasarruf mev-
duatında daha hızlı artış bankalarda
mevduatın yapısını etkilemiş, tasar-
ruf mevduatının toplam mevduat
içindeki payı % 60'ı aşmıştır.

(iv) Ticari mevduat artış hızı,
bir önceki yıla kıyasla yükselerek %
42,6'ya ulaşmasına karşın; ticari
mevduatta genel eğilim, artış hızının
yavaşlaması yönündedir. Yıl sonu ra-

Ciddi ve istikrarlı yönlendirme, tasarrufun güvencesidir.

Türkbank, tasarrufun güvencesine
ve yönlendirilmesine
gösterdiği
özen ve ciddiyetle, ülke ekonomisine
büyük katkılar sağlamaktadır.
Mutluyuz, gururluyuz.

Daima güvenle,
daha mutlu geleceğe.

T **TÜRK İŞİCİLERİ BANKASI**
TÜRK BANK

kamlarına göre ticari mevduat yıllık artış hızları 1980 - 1984 yılları arasında sırasıyla % 84,0, % 64,0, % 40,5, % 24,2 ve % 42,6 olmuştur. Ticari mevduat artış hızında görece yavaşlama, ticari mevduatın toplam mevduat içindeki payının, 1980 yılında % 35,3 iken 1984 yılında % 21,7'ye kadar gerilemesine yol açmıştır. Kaldı ki, ticari mevduat, genellikle yıl sonlarında kabarık gösterilmektedir. Nitekim 1984 yılı sonunda, banka bilançolarına göre, ticari mevduat toplamı 1 trilyon 169,3 milyar TL olmasına karşın, 1985 yılının ilk ayında 300 milyar TL'ye yakın bir düşüş göstererek 890 milyar TL'ye inmiştir. Yılın ilk aylarındaki gelişmeler, 1984 yılı sonunda ticari mevduatın 300 milyar TL dolaylarında şişkin gösterildiği izlenimini vermektedir.

Yıl sonundaki abartma bir yana bırakılacak olursa, 1984 yılında ticari mevduattaki gelişme çok sınırlı ölçüler içinde kalmıştır. Kaldı ki, bankalardaki ticari mevduatın önemli bir bölümünün gerçek mevduat olup olmadığı tartışılabilir. Bankaların, kredilerden sağladıkları verimi yükseltmek için, mevduat blokajı uygulamalarını sürdürmeleri, türetilmiş mevduat yaratılmasına yol açmaktadır. Firmaların içinde bulunduğu likidite sıkıntısı, 1984 yılında da ticari mevduattaki gelişmenin sınırlı ölçülerinde kalmasına yol açmıştır.

(v) 1970'li yıllarda bankalararası mevduatta artış hızını belirleyen en önemli etmen, bankalar mevduatı şeklinde gelen Döviz Çevrilebilir Türk Lirası Mevduat Hesapları (DÇM) olmuştur. DÇM girişlerinin yavaşlaması, bankalar mevduatında artış hızının son yıllarda diğer mevduat türlerine kıyasla daha ılımlı ölçüler içerisinde kalmasına yol açmaktadır. Kaldı ki 1979 yılında Londra'da imzalanan DÇM erteleme anlaşması çerçevesinde, dışarıda yerleşik tüzel kişilerin açmış oldukları DÇM hesap-

larının önemli bir bölümü T.C. Merkez Bankası tarafından üstlenilmiştir. Bu nedenle bankalar mevduatının bir bölümünü, DÇM hesaplarından dönmüş T.C. Merkez Bankası mevduatı oluşturmaktadır. 1984 yıl sonu itibarıyla TCMB'nin bankalardaki bu tür mevduatının tutarı 10.506 milyon TL'ye kadar inmiştir.

1984 yılında bankalar mevduatındaki artış hızı da, bir önceki yıla göre artmış olmasına, % 40,8'e yükselmesine karşın; bu tür mevduattaki artış hızının görece olarak yavaş olması, bankalar mevduatının toplam mevduat içindeki payının gerilemesine yol açmaktadır. Bankalar mevduatının, Döviz Çevrilebilir Mevduat hesaplarının etkisi ile 1976 yılında toplam mevduat içindeki payı % 15,9'a kadar yükselmiş iken, bu pay 1984 yılında % 6,8'e değin gerilemiştir. Gerçi bankalar mevduatının artış hızı % 17'den % 40,8'e yükselmiş; ama bu yükseliş, bankalar mevduatının en yavaş artan mevduat türü olması olgusunu değiştirmemiş, bankalar mevduatının toplam mevduat içindeki payı 1984'de de gerilemeye devam etmiştir.

Bankalar mevduatı da yıl sonlarında kabarık gösterilmeye elverişli bir mevduat türü olmaktadır. Nitekim 1984 yılı sonunda 363,3 milyar TL olarak açıklanan bankalar mevduatı, 1985 yılının Ocak ayında 173 milyar TL'ye kadar gerilemiştir. Yılın ilk ayında bu şiddetli azalış, bankalar mevduatının da yıl sonunda 150 milyar TL dolaylarında şişkin gösterildiği kanısını doğurmaktadır.

(vi) Açıklanan bilgilere göre, 1984 yılında resmi mevduatta artış önceki yıllara göre daha yavaştır. 1983 yılında % 65,6 oranında artış göstermiş olan resmi mevduatta artış hızı 1984'de % 56,3'e düşmüştür. 1985 yılı başlarında bu tür mevduatta da önemli olarak nitelendirilebilecek bir

gerileme, yıl sonunda resmi mevduatın da bankalarca yüksek gösterildiği izlenimini uyandırmaktadır.

T.C. Merkez Bankası Yasası'na göre, «Hazine ve katma bütçeli idarelerle, özel idare ve belediyelere ait paraların, kurulu olduğu yerde T.C. Merkez Bankası şubelerine, kurulu bulunmadığı yerlerde de muhabirlerine yatırılması» zorunlu bulunmaktadır (1211 sayılı Kanun m. 41). Bu nedenle de resmi mevduat, daha çok T.C. Merkez Bankası ve bu bankanın muhabiri T.C. Ziraat Bankası'nda toplanmaktadır.

(vii) 1984 yıl sonunda toplam mevduatın % 60,9'unu (diğer mevduat dahil) tasarruf mevduatı, % 21,7'sini ticari mevduat, % 10,6'sını resmi mevduat ve % 6,8'ini de bankalar mevduatı oluşturmaktadır. Mevduatın türler itibariyle dağılımında bir önceki yıla kıyasla gözlenen değişiklik tasarruf mevduatının payının yükselmesine karşılık diğer mevduat türlerinin paylarının azalmasıdır. Gerçekten 1983 yılında tasarruf mevduatı-

nın toplam mevduat içindeki payı % 57,9 iken, bu pay 1984 yılında % 60,9'a yükselirken, bankalar mevduatının payı % 7,6'dan % 6,8'e, ticari mevduatın payı % 24,2'den % 21,7'e, resmi mevduatın payı da % 10,8'den, % 10,6'ya gerilemiştir.

Geniş bir zaman aralığı içinde bankacılık sisteminde mevduat bileşimi incelendiğinde önemli değişimler gözlenmektedir. Mevduatın ana gruplar itibariyle bileşimi ve bu bileşimde 1970 - 1984 döneminde oluşan değişimler «Tablo VII»de izlenebilir.

Bankalardaki mevduat bileşimi 1970 - 1984 gibi oldukça uzun bir zaman kesiti içinde incelendiğinde tasarruf mevduatının payının 1980 yılına kadar sürekli düştüğü, anılan yıldan sonra görece olarak yükselmesine karşın, henüz 1970'li yılların başlarındaki düzeyine ulaşamadığı görülmektedir. Döviz Çevrilebilir Mevduat şeklinde gelen yabancı bankalar mevduatının durması hatta gerilemesi ve son yıllarda firmaların içinde bulunduğu likidite sıkıntısı, bankalar mev-

TABLO VII
Mevduatın Ana Gruplar İtibariyle Bileşimi (%)

Yıllar	Tasarruf Mev. (*)	Ticari Mev.	Resmi Mev.	Bankalar Mev.
1970	65.8	19.1	10.3	4.3
1971	64.4	18.4	11.2	6.0
1972	59.3	18.3	11.2	11.2
1973	63.4	19.2	12.4	5.0
1974	63.0	22.3	11.3	3.4
1975	55.7	21.8	11.5	11.0
1976	50.3	23.4	10.4	15.9
1977	50.6	26.3	10.7	12.4
1978	49.8	27.0	10.9	12.3
1979	48.4	31.8	10.4	9.4
1980	47.4	35.3	10.3	7.0
1981	55.1	28.5	9.6	6.8
1982	57.9	25.2	8.4	8.5
1983	57.4	24.2	10.8	7.6
1984	60.9	21.7	10.6	6.8

(*) 1979'dan itibaren Diğer Mevduat dahil.

duatı ile ticari mevduat artış hızını sınırlıyarak söz konusu mevduat türlerinin, toplam mevduat içindeki paylarının gerilemesine yol açmıştır.

(viii) İzlenen faiz politikası, en belirgin etkisini mevduatın vade yapısında göstermektedir. 1980 yılında vadesiz ve vadeli mevduatın toplam mevduat içindeki payları sırasıyla % 72,5 ve % 27,5 iken, bu oranlar sırasıyla 1981 yılında % 55,4, % 44,6, 1982 sonu itibarıyla de % 49,2 ve % 50,8 olmuş, böylece ilk kez vadeli mevduatın payı, vadesiz mevduatı aşmış idi. 1983 yılı başlarında faiz rejiminde yapılan değişikliklerle, vadeli ve vadesiz mevduat arasındaki faiz farkının daraltılması, vadeli mevduatın payının anılan yılda gerilemesine yol açmıştır. 1983 yılı sonlarından itibaren faiz farkının yine vadeli mevduat lehine değiştirilmesi sonucu, 1984 yılı sonu itibarıyla vadeli mevduatın (ihbarlı mevduat dahil) payı % 55,9'a yükselmiştir.

(ix) Mevduatın kaynağı veya

sektörel dağılımı «Tablo VIII»de verilmiştir.

Mevduatın sektörel dağılımı veya nereden kaynaklandığı incelendiğinde, 1980 yılından sonra hanehalkının mevduat içindeki payının % 42,8'den % 55,1'e yükseldiği, buna karşılık özel işletmelerin payının % 31,2'den % 17,8'e düştüğü görülmektedir. İzlenen faiz politikası ile özel işletmelerin içinde buldukları likidite sıkıntıları, kuşkusuz mevduatın sektörel dağılımında etkili olmaktadır.

(x) Mevduatın bölgelerarası dağılımı ve bu dağılımda 1970 - 1984 döneminde gelişmeler «Tablo IX»da izlenebilir.

1984 yılında mevduatın bölgelerarası dağılımında bir önceki yıla kıyasla önemli bir değişiklik görülmemekte, bölgelerin paylarındaki değişiklik, bindelerle ifade edilebilecek ölçüler içinde kalmaktadır.

Mevduatın bölgelerarası dağılımı 1970 - 1984 dönemi gibi daha geniş

TABLE VIII
Mevduatın Kaynağı İtibarıyla Dağılımı (%)
-Sektörel Dağılım-

Kaynak veya Sektör	1980	1981	1982	1983	1984
Kamu İdareleri	6.0	6.1	4.6	6.8	7.2
Kamu Girişimleri	4.5	4.4	3.5	3.7	4.2
Diğer Finansal Kurumlar	8.0	5.2	7.9	7.3	7.1
Kalkınma Yatırım Bankaları	0.3	0.1	0.1	0.1	0.1
Sosyal Güvenlik Kurumları	5.9	5.0	6.2	5.7	5.3
Sigorta Şirketleri	0.1	0.0	0.1	0.1	0.1
Kooperatifler	1.7	0.1	1.5	1.4	1.6
Özel Girişimler	31.2	25.3	22.4	21.0	17.8
Hanehalkı	42.8	44.6	46.2	53.1	55.1
Mevduat Sertifikası	2.9	9.8	10.9	3.5	5.5
Diğer	4.6	4.6	4.5	4.6	3.1
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

TABLO IX
Mevduatın Bölgelerarası Dağılımı (%)

Bölgeler	1970	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Orta Kuzey	22.1	20.7	20.5	19.8	19.9	20.8	21.2	22.8	24.6	23.8
Ege	13.5	12.5	12.9	12.9	12.9	12.9	11.9	12.9	13.2	13.8
Marmara	39.1	43.1	41.6	42.6	43.0	44.9	46.8	44.5	42.1	42.3
Akdeniz	6.5	8.1	8.5	8.5	8.1	7.2	6.8	7.0	7.0	7.0
Kuzey Doğu	1.8	1.6	1.7	1.6	1.6	1.5	1.2	1.3	1.3	1.2
Güney Doğu	1.4	1.3	1.6	1.4	1.4	1.2	1.3	1.2	1.2	1.2
Karadeniz	7.9	6.2	6.6	6.7	6.6	5.6	5.3	4.9	5.2	5.2
Orta Doğu	3.3	2.6	2.6	2.5	2.6	2.2	2.1	2.1	2.1	2.1
Orta Güney	4.4	3.9	4.0	4.0	3.9	3.7	3.4	3.3	3.3	3.4

bir zaman boyutu içinde incelendiğinde, özellikle Marmara Bölgesi'nin payının yükseldiği (% 39,1'den % 42,3'e), gerici yöreler olarak nitelendirilebilecek bölgelerin paylarının ise azaldığı görülmektedir. 1970 yılında 26 ili kapsayan Kuzey Doğu, Güney Doğu, Orta Doğu ve Orta Güney bölgelerinin toplam mevduat içindeki payı % 10,9 iken, bu oran 1984 yılı sonunda % 7,9'a gerilemiştir. Karadeniz Bölgesi'nin toplam mevduat içindeki görelî payının düşüşü daha dikkat çekici boyutlarda olmuş; bu bölgenin toplam mevduat içindeki payı 1970 - 1984 döneminde, son yıldaki ufak bir artışa karşın, % 7,9'dan % 5,2'ye gerilemiştir. «Tablo IX», ülkemizde mevduatın dağılımı açısından dengesizliğin azalmadığını, aksine artmakta olduğunu ortaya koymaktadır.

(xi) Türk bankacılık sisteminin yurt dışına açılma çabalarına karşın, yurt dışındaki 13 şubenin topladığı mevduat toplamı 1984 yıl sonu itibarıyla 115,6 milyar TL olmuştur. Dış ülkelerdeki mevduatın, toplam mevduat içindeki payı ancak % 2 dolaylarındadır.

b) Tasarruf Mevduatındaki Gelişmeler

Toplam mevduat içinde % 150'den fazla paya sahip olan tasarruf mev-

duatında 1984 yılındaki gelişmeler ana hatları ile şöyle özetlenebilir:

(i) Tasarruf mevduatı. 1984 yılında % 67,4 oranında artarak yıl sonunda 3 trilyon 255,8 milyar TL'ye yükselmiştir. 1981 yılında % 102,3 oranında, 1982 yılında da % 66,5 oranında artan tasarruf mevduatı 1983 yılında yavaşlama göstermiş, anılan yıl tasarruf mevduatındaki artış % 28,5 oranında kalmış idi. 1984 yılında tasarruf mevduatı yeniden hızlı artış sürecine girmiş görülmektedir.

(ii) Vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatındaki gelişmeler birbirinden çok farklı yönlerde olmuş; vadesiz mevduat % 27,1 oranında gerilerken, vadeli tasarruf mevduatında artış hızı % 111,4 oranına ulaşmıştır.

(iii) Vadeli ve vadesiz tasarruf mevduatındaki gelişmelerin farklı oluşu, tasarruf mevduatının vade yönünden bileşimini değiştirmiş; vadeli mevduatın payı % 69'dan % 86,6'ya yükselirken vadesiz tasarruf mevduatının payı da % 31'den % 13,4'e gerilemiştir.

Tasarruf mevduatının vadesiz vadeli ayırımı ve tasarruf mevduatının vade yapısında 1970 - 1984 döneminde görülen değişimler «Tablo X» da gösterilmiştir.

«Tablo X», tasarruf mevduatının vade yapısının son yıllarda ne kadar

c) T.C. Merkez Bankası'nın Bankacılık Sistemine Açmış Olduğu Krediler

1984 yıl sonu itibarıyla T.C. Merkez Bankası'nın bankacılık sistemine açmış olduğu krediler toplamı 273 milyar 496 milyon TL olmuştur. 1983 yılı sonunda TCMB'nin bankacılık sistemine açmış olduğu kredilerin toplamının 527.285 milyar TL olduğu dikkate alındığında, geçen yıl TCMB'nin bankalara açmış olduğu krediler, 253.789 milyar TL, diğer bir deyişle % 48 oranında daralma göstermiştir. 1980 yılından sonra, TCMB'nin Hazine'nin nakit açıklarını kapatmaya yönelik bir politika izlemesi, bankacılık sistemine açmış olduğu kredilerde önemli boyutlarda daralmalara yol açmıştır. Bir yandan mevduat artışı hızlanırken, diğer yandan TCMB'nin bankalara açmış olduğu kredilerdeki daralma, TCMB reeskont ve avans kredilerinin banka kaynakları

arasındaki payının % 3,5 dolaylarına kadar gerilemesine neden olmuştur. TCMB'nin 1979 - 1984 döneminde bankacılık kesimine açmış olduğu krediler «Tablo XII»de gösterilmiştir.

Tablo XII, 1984 yılında TCMB'nin özellikle dışsatımın finansmanına yönelik kredilerinde büyük bir daralma olduğunu ortaya koymaktadır. Anılan yıl TCMB'nin dışsatımın finansmanına yönelik kredileri 181.456 milyar TL'den 33.613 milyar TL'ye düşerken, söz konusu kredilerin, TCMB kredileri içindeki payı da % 34,8'den % 12,3'e gerilemiştir.

TCMB'nin sınai kredileri 1984 yılında oransal olarak artmış, TCMB'nin bankacılık kesimine açmış olduğu krediler içindeki payı % 38,6'dan % 70,4'e yükselmiştir. Sanayi kesimine açılan orta vadeli krediler 136,8 milyar TL'den 174,9 milyar TL'ye yükselerek artış gösteren kredi türü olmuştur. Son yıllarda orta vadeli

TABLO XII
T.C. Merkez Bankası'nın
Bankacılık Kesimine Açmış Olduğu Krediler (Milyon TL)

	1980		1981		1982		1983		1984	
	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%	Tutar	%
Tarım Kredileri	24.970	16.9	33.178	12.9	4.811	1.7	7.327	1.4	5.045	1.8
Sanayi Kredileri	51.208	34.6	85.045	33.1	133.348	46.0	201.318	38.6	192.574	70.4
Küçük Sanatkâr Dışsatım Kredileri	7.381	5.0	12.516	4.9	11.832	4.1	20.330	3.9	24.671	9.0
Ticaret Kredileri	48.110	32.5	113.182	44.0	100.605	34.7	181.456	34.8	33.613	12.3
Diğer Krediler	16.346	11.0	13.326	5.1	39.277	13.5	111.047	21.3	17.593	6.5
Toplam	148.015	100.0	257.247	100.0	289.873	100.0	521.478	100.0	273.496	100.0

Kaynak : T.C. Merkez Bankası Yıllık Raporlarından yararlanılarak düzenlenmiştir.

Not : Devlet Yatırım Bankası'na, Sümerbank'a ve T.C. Ziraat Bankası aracılığı ile tarım kredi kooperatiflerine açılan krediler haric.

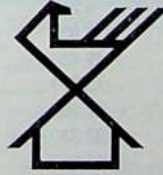
kredilerin genişlemesinin en önemli nedenleri: (i) döviz kredisi kullanan sanayicilerin kur değişiklikleri nedeniyle karşılaştıkları güçlükleri hafifletecek düşük faizli reeskont kredisi uygulaması ile (ii) çok ortaklı şirketlerin yarım kalmış yatırımlarının tamamlanması ve işletme finansmanlarının sağlanması amacıyla Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası (DESİ-YAB) aracılığı ile kullanılacak bir reeskont kredisi tesis edilmesidir.

1984 yılında TCMB'nin, bankacılık kesimine açmış olduğu ticari kredilerde de önemli boyutlarda daralma görülmektedir. Bir yılda 93,5 milyar TL dolaylarında gerileme gösteren ticari kredilerin görelî payı da % 21,3'den % 6,5'e düşmüştür.

TCMB'nin tarım kredilerinde, olağanüstü boyutlarda bir gerileme görülmektedir. Söz konusu krediler 1984 yılı sonunda 53 milyar TL'ye, bunların görelî payı da % 1,8'e düşmüştür. Ancak bu gerileme, tarım kredilerinin tahkim edilerek, Merkez Bankası krediler hesabından «İtfaya Tabi Hesaplar»a aktarılmasından doğmuştur. T.C. Ziraat Bankası'nın «30.12.1982 tarih ve 2569 sayılı Kanun» gereğince Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri için 1977 - 1981 yıllarında TCMB'den sağlamış bulunduğu reeskontabl destekleme kredileri, uzun süreli Hazine borcu şekline dönüştürülmüştür. Anılan yasa uyarınca tahkim edilen kredi tutarı 60.662 milyon TL'dir.

Bugüne kadar kredileriyle
yüzbinlerce aileyi
ev sahibi yapan tek banka

TEKBANK

TÜRKİYE
EMLAK KREDİ BANKASI

TCMB'nin bankacılık sistemine açmış olduğu kredilerde daralma, orta vadeli krediler dışında 1985 yılında da sürmektedir. 1985 Yılı Programında da. TCMB'nin özellikle teşvik edilen sektörlerdeki yatırımları, orta vadeli reeskont ve avans kredileri ile desteklemesi benimsenmiş bulunmaktadır.

d) Döviz Tevdiat Hesapları

1984 yılına kadar banka kaynakları arasında yer tutmayan Döviz Tevdiat Hesapları, 1983 yılı sonunda Türk parasının kıymetinin korunmasına ilişkin yeni düzenlemeler sonucu, Türkiye'de yoksul kişilere de bu tür hesaplar açılması olanağının tanınması ile hızla artış göstermiştir. 1983 yılı sonunda 30,7 milyar TL olan Döviz Tevdiat Hesapları, 1984 yılı sonunda 517,6 milyar TL'ye (yaklaşık olarak 1,2 milyar dolara) yükselmiştir.

C. Banka Kredileri

Banka kredilerinin 1984 yılında göstermiş olduğu gelişmeler, geçmiş yıllarla karşılaştırmalı olarak aşağıda açıklanmıştır:

1 — Genel Gelişim

1984 yılı sonu itibariyle banka kredilerine ilişkin farklı rakamlar bulunmakta ve bunlar bir ölçüde birbirleriyle çelişmektedir. Bu bölümde Türkiye Bankalar Birliği'nin «Bankalarımızın 1984 Sonu Bilanço, Kâr ve Zarar Hesapları, Teşkilat, Mevduat ve Kredileri Hakkında Bilgiler»i içeren 134 no.lu yayınında yer alan bilgiler kullanılmıştır.

Banka kredileri (TCMB'nin dolaysız kredileri ile Devlet Yatırım Bankası kredileri hariç) 1984 yılında 849,7 milyar lira artarak, yıl sonunda 3 trilyon 589 milyar liralık bir boyuta ulaşmıştır. Banka kredilerinde artış oranı % 31'dir. Aşağıdaki «Tablo

TABLO XIII
Banka Kredileri
(1970 - 1984/Milyon TL)

Yıllar	Banka Kredileri	Artış Oranı (%)	TCMB Dolaysız Krediler	Net Kredi Hacmi	DYB Kredileri	Genel Kredi Stoku
1970	39.107	11.5	8.265	47.372	12.446	59.818
1971	46.007	17.6	11.836	57.843	12.696	70.539
1972	59.120	28.5	13.451	72.571	12.835	85.406
1973	78.023	32.0	13.767	91.790	15.934	107.724
1974	100.952	29.4	22.638	123.590	26.425	150.015
1975	143.564	42.2	22.330	165.894	38.532	204.426
1976	191.581	33.4	61.897	253.478	63.164	316.642
1977	240.083	25.3	119.576	359.659	87.452	447.111
1978	306.660	27.7	124.249	430.909	64.891	495.800
1979	462.884	50.9	214.456	677.340	79.059	756.399
1980	855.110	84.7	366.977	1.222.087	88.131	1.310.218
1981	1.483.573	73.5	495.575	1.978.748	132.499	2.111.247
1982	2.048.925	38.1	578.027	2.626.952	201.533	2.828.485
1983	2.739.312	33.7	645.081	3.384.393	245.759	3.630.152
1984	3.589.013	31.0	565.285	4.154.298	329.241	4.483.539

Kaynak : (1) Türkiye Bankalar Birliği yayınları.
(2) T.C. Merkez Bankası.

XIII'de görüleceği üzere, banka kredilerindeki nominal artış, geçen yıllık artış oranı olan % 33,7'in altında kalmıştır. Mevduat artış hızındaki artışa karşın, kredilerdeki yavaşlama, kredi alanında 1984 yılının özelliklerinden birini oluşturmaktadır.

1984 sonu itibariyle Türkiye'nin kredi stoku (banka kredileri + TCMB dolaysız kredileri + Devlet Yatırım Bankası kredileri) 4 trilyon 483,5 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bir önceki yıla göre genel kredi stokunda artış % 21,5'tir. 1983 yılında ise genel kredi hacmindeki artış oranı % 28,4 idi. Rakamlar, 1984 yılında genel kredi hacminin de geçen yıllara kıyasla daha sınırlı ölçüler içinde arttığını ortaya koymaktadır. Ancak bu rakamlara, 2974 sayılı Yasa ile tahkim edilen krediler dahil değildir.

2 — Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı

Türkiye Bankalar Birliği'nin yayınlarından yararlanarak, banka kredilerinin sektörel dağılımı ve bu dağılımdaki gelişmeler «Tablo XIV»de verilmiştir.

TABLO XIV

Banka Kredilerinin Sektörel Dağılımı (%) (DYB Kredileri Hariç)

Sektörler	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Tarım	23.5	20.3	26.2	25.9	22.9	17.3	18.7	14.7
Sanayi - Madencilik	42.9	44.6	41.6	39.1	34.6	35.6	29.8	34.8
İnşaat - Konut	2.4	2.3	2.0	1.8	1.3	1.7	2.5	4.2
Dış Ticaret	6.4	6.9	6.9	10.0	16.9	20.0	21.2	18.8
İç Ticaret	15.1	17.8	15.7	18.0	11.4	10.6	16.2	12.2
Yerel Yönetimler	2.7	2.7	2.0	1.4	0.6	0.5	1.2	1.3
Diğer	6.8	5.2	5.3	3.3	12.0	13.9	9.6	13.8
Bankalararası	0.2	0.2	0.3	0.5	0.3	0.4	0.8	0.2
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği yayınları.

Not: «Diğer Krediler» başlığı altında küçük esnaf ve sanatkârlar (meslek), denizcilik, turizm ve tasnif edilemeyen krediler toplanmıştır.

% 15,4 olmuştur. Bu oran, 1983 yılında ulaşılan % 19,1 düzeyine kıyasla düşüş göstermektedir.

Tarım kredileri 1982 yılında hızlı bir düşüş gösterdikten sonra, bu kredilerin payı 1983 yılında % 18,7'ye değin yükselmiş, ancak 1984 yılında % 14,7 ile en düşük düzeyine inmiştir. Tarım kredilerinde 1982 yılındaki hızlı düşüş, T.C. Ziraat Bankası'nın Tarım Satış Kooperatiflerine açtığı kredilerin tahkim edilmesiyle, 1984 yılındaki düşüş ise izlenen ekonomik politika ile açıklanabilir. Konut kredilerinde, 1983 yılında başlayan yük-

seliş, 1984 yılında da sürmüştür. Bu yükselişe karşın, konut kredilerinin toplam banka kredileri içindeki payı ancak % 4,2'ye kadar yükselbilmiştir.

3 — Banka Kredilerinin Vadeler İtibariyle Dağılımı

Bankaların (kalkınma ve yatırım bankaları hariç) açmış oldukları orta ve uzun vadeli kredilerin (ihtisas kredileri hariç) toplamı, 1984 sonu itibariyle 563,1 milyar TL'dir. 1983 yılı sonunda söz konusu kredilerin 550,7 milyar TL düzeyinde olduğu dikkate alındığında, 1984 yılında orta ve uzun

T.C. ZİRAAT BANKASI'na

gelin

**tasarrufunuzla
ulusal
kalkınmaya
katılın**

vadeli kredilerdeki artış % 22 düzeyinde kalmıştır. Bankaların açmış oldukları ticari krediler içinde orta ve uzun vadeli kredilerin payı 1983 yılında % 30,3 iken bu oran 1984 yılında % 23,6'ya düşmüştür. T.C. Merkez Bankası'nın orta vadeli reeskont ve avans kredilerine ağırlık verdiği bir dönemde bankaların orta vadeli kredilerindeki görece gerileme, yatırım kredisi talebinin durgunluğu ile açıklanabilir.

4 — Banka Kredilerinin Özel ve Kamu Kesimi Arasında Dağılımı

TCMB 1984 yıllık raporunda yer alan bilgilere göre son yıllarda banka kredilerinin, kamu ve özel kesim arasındaki dağılımı ve bu dağılımındaki gelişmeler şöyledir (Tablo XV): «Tablo XV», 1984 yılında banka kredilerinin % 6,5'inin kamu kesimince, % 93,5'inin de hanehalkı dahil özel kesimce kullanıldığını göstermektedir. Tablo; 1980'den bu yana kamu kesiminin banka kredilerinden aldığı payın % 18,8'den % 6,5'e düşmesine karşılık özel kesimin payının % 81,2'den % 93,5'e yükseldiğini ortaya koymaktadır. Bankacılık sistemin-

de kamu bankalarının ağırlık taşımasına karşın, sistem esas itibarıyla özel kesimi finanse etmektedir.

5 — Banka Kredilerinin Bölgelerarası Dağılımı

Banka kredilerinin (DYB kredileri dışında) bölgelerarası dağılımı ve bu dağılımda 1970 - 1984 dönemindeki gelişmeler «Tablo XVI»da verilmiştir.

1984 yılında da banka kredilerinin bölgelerarası dağılımındaki dengeşizlik devam etmiştir. Marmara Bölgesi'nin banka kredilerinden aldığı

TABLO XV

Banka Kredilerinin Kamu ve Özel Kesim Arasında Dağılımı (%)

	1980	1981	1983	1984
Kamu Sektörü	18.8	12.1	9.3	6.5
Özel İşletmeler ve Hanehalkı	81.2	87.9	90.7	93.5
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: T.C. Merkez Bankası 1984 Yıllık Rapor, s. 55.

TABLO XVI

Banka Kredilerinin Bölgesel Dağılımı (%) (DYB Kredileri Hariç)

Bölgeler	1970	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984
Orta Kuzey	23.8	20.7	21.1	21.0	22.1	22.8	21.8	25.8	19.3	20.8	20.4
Ege	13.8	14.7	13.8	14.0	13.9	14.4	14.3	12.7	14.1	13.3	12.9
Marmara	35.6	35.4	38.6	38.3	38.7	37.7	37.2	37.7	43.3	43.4	44.7
Akdeniz	10.5	16.4	14.8	15.7	13.5	13.0	12.5	12.2	11.8	10.8	10.5
Kuzey Doğu	1.8	0.8	0.9	1.0	1.1	1.1	1.2	0.8	1.1	1.0	1.1
Güney Doğu	1.9	1.0	1.0	1.0	1.1	1.1	1.4	0.8	1.0	1.0	1.1
Karadeniz	7.2	6.6	5.3	4.3	4.7	5.2	5.3	5.9	5.1	5.3	4.6
Orta Doğu	1.8	1.4	1.4	1.5	1.6	1.5	1.9	1.3	1.4	1.4	1.6
Orta Güney	3.6	3.0	3.1	3.2	3.3	3.2	4.4	2.8	2.9	3.0	3.1
Toplam	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Kaynak: Türkiye Bankalar Birliği yayınlarında yer alan rakamlardan yararlanılarak düzenlenmiştir.

ğı pay yükselerek % 43,4'den % 44,7'ye çıkarırken, diğer bölgelerin payları ya değişmemiş veya ufak düşüşler göstermiştir. Kredilerin bölgelerarası dağılımına 1970 - 1984 gibi daha geniş bir zaman boyutu içinde bakıldığında, kredilerin dağılımında dengesizliğin giderilmesi konusunda izlendiği ileri sürülen politikalara ve alındığı bildirilen tüm önlemlere karşın dengesizliğin giderilmediği, hatta giderek arttığı ortaya çıkmaktadır. Gerçekten 26 ili kapsayan dört gerice yöre ile orta gelişmiş olarak kabul edebileceğimiz Karadeniz Bölgesi, 1970 yılında toplam olarak banka kredilerinin % 16,3'ünden yararlanır-ken, bu oran 1984 yılı sonunda % 11,5'e düşmüştür; buna karşılık Marmara Bölgesi'nin kredilerden aldığı pay % 35,6'dan % 44,7'ye yükselmiştir.

D. Bankaların Kârlılığı

Tüm bankacılık sisteminin kârı, (TCMB hariç, kalkınma ve yatırım bankaları dahil) 1984 yılında (dönem zararları indirildikten sonra) 222,5 milyar TL olmuştur. Bir önceki yıl, bankacılık sisteminin kârının 82,1 milyar TL olduğu dikkate alındığında, 1984 yılında banka kârlarında artış oranı % 171'dir. Kalkınma ve yatırım bankaları (Devlet Yatırım Bankası, Türkiye Sınai Kalkınma Bankası ve Sınai Yatırım ve Kredi Bankası) dışında, banka kârları toplamı 1984 yılında 180,8 milyar olup, bir önceki yıla kıyasla % 220 oranında artış göstermektedir.

Banka grupları itibarıyla kâr artış oranları farklıdır. En hızlı kâr artışı özel kanunla kurulmuş bankalarda (KİT ve Bağlı Ortaklıklar dahil), kamu bankalarında görülmektedir. Anılan banka grubunda bir önceki yıla kıyasla kâr artışı oranı % 325,9'dur. Bunu özel ticaret bankaları % 181,9 oranında kâr artışı ile izlemektedir. Yabancı bankaların kâr artışı

% 98,2 ve kalkınma ve yatırım bankalarının kâr artışı % 63,1 gibi daha ilımlı ölçüler içinde kalmıştır.

1984 yılında banka kârları salt rakamsal olarak değil, oransal olarak da büyümüştür. 1980 yılından sonra bankaların kâr/özsermaye oranları genelde gerilemiş olmakla beraber 1984 yılında bu gerileyişin yön değiştirdiği görülmektedir.

Açıklanan banka kârlarının özsermayeye oranı 1980 yılında % 64,2 iken 1981 yılında % 35,3'e, 1982 yılında % 25,9'a, 1983 yılında da % 18,2'ye kadar gerilemiş; 1984 yılında ise % 26,8'e yükselmiştir.

Kalkınma ve yatırım bankaları hariç banka kârları incelendiğinde, söz konusu bankaların özsermaye kârlılıklarının da 1983 yılında % 15,4 iken, 1984 yılında % 26,9'a yükseldiği görülmektedir.

Bankalarda özsermaye kârlılık oranları çok farklıdır. Gruplar itibarıyla bankalarda özsermaye kârlılık oranları hesaplandığında, en kârlı grubun yabancı bankalar olduğu görülmektedir. Yabancı bankalarda kâr/özsermaye oranı, 1984 yılında % 48,7'dir. Ancak yabancı bankalarda özsermaye kârlılığı 1984 yılında görece bir gerileme göstermiştir. 1983 yılında yabancı bankalarda bilanço kârı/özsermaye oranı % 61,0 idi. Yabancı bankalarda görece olarak kârlılık gerilemesi, 1984 yılında şube açarak ülkemizde faaliyete geçen üç yabancı bankanın, tüm yıl çalışmamış olmaları ile açıklanabilir.

1984 yılında özsermaye kârlılığı en hızlı artan banka grubu kamu bankaları olmuştur. Kamu bankalarının bilanço kârı/özsermaye oranı 1983 yılında % 9 iken, bu oran 1984 yılında % 22'ye yükselmiştir. Özel ticaret bankalarının bilanço kârı/özsermaye oranı ise, 1983 - 1984 yıllarında % 17,9'dan % 31,5'e yükselmiştir.

Oransal olarak faiz farkı (veya

marjı) en yüksek olan banka grubu yine yabancı bankalardır. Yabancı bankalarda bu marj (alınan faiz ve komisyonla verilen faiz ve komisyon arasındaki fark) oransal olarak % 32,2'dir. Faiz marjı oransal olarak en dar bankalar grubu kamu bankalarıdır. Kamu bankalarında faiz farkının, alınan faiz ve komisyonlara oranı % 17,6'dır. Özel ticaret bankalarında söz konusu oran % 20,6'ya yükselmektedir.

Faiz farkı veya marjı oransal olarak karşılaştırıldığında, anılan oranın, 1983 ve 1984 yılları için Türk bankacılık sisteminde büyük bir fark göstermediği gözlenmektedir. 1983 yılında % 20 olan bu marj, 1984 yılında da % 19,8 olmuştur. Daha açık bir deyişle Türk bankacılık sistemi almış olduğu faiz ve komisyonların % 80'ini, faiz ve komisyon olarak ödemektedir.

1984 yılında, faiz farkının oransal olarak değişmemesine karşın, banka kârlarında artışa yol açan nedenler şöyle açıklanabilir:

(i) Kambiyo kârlarında artış... Kalkınma ve yatırım bankaları hariç bankaların toplam net kambiyo kârları 1983 yılında 53,5 milyar TL iken, 1984 yılında net kambiyo kârları 113,9 milyar TL'ye yükselmiştir.

(ii) Bankaların iştiraklerinden ve kuruluşlarından alınan kâr payları da, 1984 yılında önemli boyutlarda artmıştır. 1983 yılında bankaların iştiraklerden ve kuruluşlardan aldıkları kâr payları net 18,1 milyar TL iken 1984 yılında 48,8 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu gelişmede Etibank ve Sümerbank'ın kuruluşlarından aldıkları kâr paylarındaki artış önemli rol oynamıştır.

(iii) Bankaların kaynak maliyetinin yükselmesine karşın, kredi faizlerindeki serbesti, bankalara faiz marjlarını oransal olarak korumalarına olanak vermiştir.

(iv) Devlet tahvilleri faizlerinin yükselmesi ve geçen yıl TCMB'nin mevduat mizanam karşılıklarına verdiği faizlerinin artırılması, bankalara önemli bir destek sağlamış, bankaların artan faiz yüklerinin bir bölümü, bu şekilde emilmiştir.

(v) Banka ve Sigorta Muamele Vergisi oranının % 15'den % 3'e düşürülmesi de bankalar üzerinde kalan vergi yükünü hafifletmiştir.

(vi) Bankaların işletme giderlerinin aktif toplamına oranı genelde düşmüştür. Tüm işletme giderlerinin (verilen faiz ve komisyonlar hariç) aktif toplamına oranı 1983 yılında % 4,1 iken bu oran 1984 yılında % 3,7'ye düşmüştür. Türk bankacılık sisteminde işletme giderlerinin (personel giderleri, kiralar, genel yönetim giderleri, vergi, resim ve harçlar, amortismanlar, karşılıklar) aktif toplamına oranı % 3,7 olmasına karşın, banka grupları itibariyle de anılan oran farklıdır. İşletme Giderleri'nin Aktif Toplamı'na oranı, kamu bankalarında % 2,7, yabancı bankalarla özel ticaret bankalarında % 4,7'dir.

(vii) Bankalarda işgücü verimliliği artmaktadır. 1984 yılında bankaların net aktif toplamı (kalkınma ve yatırım bankaları hariç) % 60 dolayında artmasına karşın, banka personel sayısı % 1,1 ve personel giderleri de % 39,4 oranında artmıştır. Bu gelişmenin sonucu olarak personel giderlerinin, aktif toplamına oranı da genelde % 2,2'ye düşmüştür. Ancak bu oranda (Personel Giderleri/Aktif Toplamı) banka grupları itibariyle farklıdır. Kamu bankalarında personel giderlerinin aktif toplamına oranının % 1,5 olmasına karşılık, bu oran yabancı bankalarda % 1,6, özel ticaret bankalarında ise % 3'ür.

(viii) Bankaların özkaynaklarındaki artış, kuşkusuz banka kârları üzerinde olumlu etki yapmıştır. Yukarıdaki değerlendirmeler, bankaların

açıkladıkları bilançolar ve gelir tabloları esas alınarak yapılmıştır. Banka bilançolarının yeterince şeffaf olmadığı, bankaların tahsili şüpheli kredileri için yeterince karşılık ayırmadıkları konusunda kuşku sürmektedir. Kaldı ki bankaların 1984 yılında kârlarının artmış olmasına karşın, bankaların elde etmiş oldukları faiz farkı veya faaliyet giderleri, bankaların işletme giderlerini tam karşılamamakta, ancak kambiyo kârları, iştiraklardan alınan kâr payları ve muhtelif gelirler, bankaları kârlı hale dönüştürmektedir.

III. SONUÇ

1984 yılına ilişkin banka bilanço ve gelir tablolarının incelenmesi, anılan yıla ilişkin şu olguları ortaya koymaktadır:

(1) 1984 yılında mevduat artış hızı bir önceki yıla kıyasla yükselecek nominal olarak % 58,7'ye ulaşmıştır. Ancak 1984 yılında enflasyon hızının % 50 dolaylarında olduğu dikkate alındığında, reel mevduat artış hızı sınırlı ölçüler içinde kalmıştır.

(2) Mevduat içinde özellikle tasarruf mevduatı hızlı bir artış göstermiş, anılan mevduat türünde artış hızı % 67,4'e ulaşmıştır.

(3) Faiz politikasının değiştirilerek, vadeli, ihbarlı ve vadesiz mevduat arasındaki faiz farkının açılması, mevduatın vade yapısını etkilemiş, vadeli mevduatın payı (ihbarlı mevduat dahil) % 41,8'den % 55,9'a yükselmiştir. Faiz oranlarındaki değişiklik, belirgin etkisini tasarruf mevduatı üzerinde göstermiş, vadeli tasarruf mevduatının toplam tasarruf mevduatı içindeki payı % 69,0'dan % 86,6'ya yükselmiştir.

(4) Mevduattaki artışa karşın banka kredilerindeki genişleme % 31,0 ile çok sınırlı ölçüler içinde kalmıştır.

(5) Banka kredilerinin dağılımında, sanayi sektörünün payı yükselirken, dışsati ve tarım sektörünün payları gerilemiştir.

(6) Banka kredilerinin vade dağılımında da, orta vadeli kredilerin payı, toplam ticari krediler içinde % 30'lardan % 22'ye gerilemiştir.

(7) TCMB'nin bankacılık kesimine vermiş olduğu reeskont ve avans kredileri 1984 yılında önemli boyutlarda daraltılmış. TCMB kredilerinin toplam banka kaynakları içindeki payı % 3,5'e değin gerilemiştir.

(8) Bankalar kaynaklarının önemli bir bölümünü, daha kârlı ve daha güvenceli olarak gördüklerinden, döviz pozisyonlarını genişletmede ve devlet tahvil portföylerini arttırmada kullanmışlar, bunun sonucu bankalarda kaynak kullanımının dağılımı değişmiş, kredilerin payı azalmıştır.

(9) 1984 yılında banka kârları (kalkınma ve yatırım bankaları dahil) bir önceki yıla kıyasla % 171,0 oranında artmıştır. Bu artışta faiz marjının genişlemesi değil, daha çok kambiyo kârları ile iştirak ve kuruluşlardan alınan kâr payları etkili olmuştur.

Bankacılık sektörü değerlendirilirken, bu sektörün temel işlevlerini yerine getiremediğinin irdelenmesi gerekir.

Bankacılık sektörünün ekonomide en önemli iki işlevi; (i) kaynakların etkin kullanılmasına katkıda bulunmak ve (ii) kısa süreli fonları, uzun süreli fonlar haline dönüştürmek suretiyle yatırımlara yönelmektir. Türkiye'de bankacılık sistemi değerlendirilirken, bu iki işlevi ne ölçüde başarılı şekilde yerine getirdiğine bakılmalıdır. Tahsili gecikmiş alacakların büyüklüğü, fonların (iştirak veya kredi şeklinde) belirli kişi veya kurumlara kanalize olması, kredilerin bu kişi veya kurumlarda âde-

ta donması; bankaların temel işlevlerini yerine getiremediğini ortaya koyan göstergelerdir. Fon yetersizliği ekonominin temel sorunlarından biridir; fakat mevcut fonların bankacılık kesimince etkin bir şekilde kullanılması da ekonomide fon yeterliliği sorununu ağırlaştırmaktadır.

Önceki yazılarımızda da yinelediğimiz gibi Türk bankacılık sistemi-ne ilişkin olarak atılan bazı eleştiriler; çok sayıda şube, aşırı personel istihdamı, bankacılıkta atıl kapasite bulunması; bankacılığın temel değil, ayrıntıya inen sorunlarıdır. Bankaların şube ve personel sayısını azaltmakla, bankacılığın kredileendirme hatalarından doğan temel sorunlarını çözmeye olanak yoktur. Kaldı ki bankalar son yıllarda şube sayısını azaltıcı, personel verimini artırıcı yönde önlemler de almaya başlamışlar ve bazı somut sonuçlar da sağlamışlardır.

Yukarıdaki bölümlerde vurgulanmaya çalışıldığı gibi, bankaların maliyet yapısı son birkaç yılda önemli ölçüde değişmiştir. Bir yandan faizler nedeniyle kaynak maliyeti yükselirken, diğer yandan bankaların aldıkları önlemler sonucu bankadaki personel artışının çok sınırlı ölçüler içinde kalması; verilen faizlerin banka giderleri içindeki payını % 80'lere yükseltirken, personel giderlerinin payını da % 12'lere indirmiştir. Bankalar bundan böyle personel giderlerinde ve genel giderlerinde büyük ölçüde tasarruf sağlasa bile, bunun maliyetler üzerine etkisi sınırlı ölçüler içinde kalacaktır. Toplam maliyet içinde büyük paya sahip olmayan bir gider kaleminde yapılacak tasarrufların marjinal olacağı açıktır. Bankacılıkta neyin ayrıntı, neyin esas olduğu üzerinde önemle durulmalı, bir maliyet analizi yapıldıktan sonra görüşler, somut verilere dayanılarak ortaya konulmalıdır.

Türkiye'de kamuya açıklanan

banka bilançolarının genel kabul görmüş muhasebe ilkelerine uygunluğu konusunda ciddi kuşku-kular vardır. Dünyanın birçok ülkesinde banka bilançoları, bağımsız denetçilerin ve/veya kamu organlarının denetiminden geçtikten sonra kamuya açıklanmaktadır. Türkiye'de de bu tür bir denetim sağlanmalı, en azından kamuya açıklanan bilançoların denetimden geçip geçmediği açıkça belirtilmelidir. Aksi halde denetimden geçmemiş, nesnellikten (objektiflikten) yoksun bilançolara dayanılarak yapılan analizler ve değerlendirmeler yanıltıcı olabilmektedir. Gerçi bankacılık faaliyetini düzenleyen 3182 sayılı Kanun, bankalar için tek düzen hesap planı, tip bilanço ve kâr-zarar cetveli öngörmüş; bankaların uygulama ve düzenleme esaslarına ilişkin izahnameye uygun olarak bunları tutmak ve düzenlemek zorunda olduğunu hükmü bağlamıştır. Ancak, tek düze hesap planı, bilanço ve kâr-zarar hesabına 1986 yılında geçilebilecektir.

banka ve ekonomik yorumlar

Aylık Dergi

Ciltlenmiş
eski sayıları :

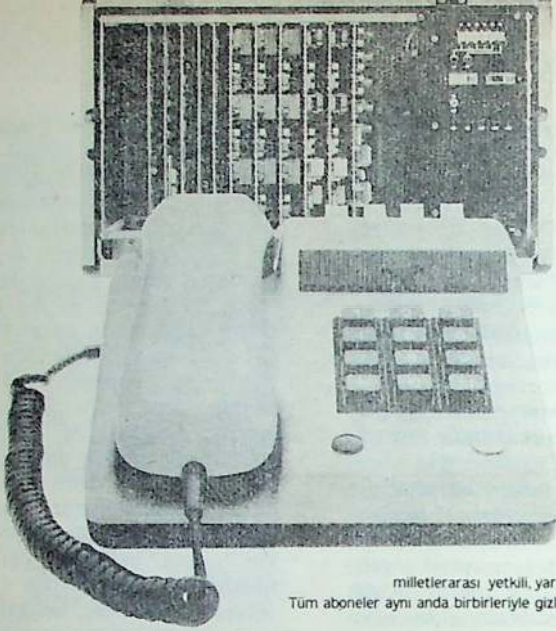
- Bankacılar
- İktisatçılar
- Yöneticiler

ve ilgili alanlarda
yüksek öğrenim gören

- Öğrenciler

için en yararlı kaynak.

1984 yılı cildi	: 3.000.— TL
1983 yılı cildi	: 2.000.— TL
1982 yılı cildi	: 1.500.— TL
1981 yılı cildi	: 1.250.— TL

Aboneler, şehirci, şehirlerarası, milletlerarası yetkili, yarı-yetkili, yetkisiz olarak sınıflandırılabilir. Tüm aboneler aynı anda birbirleriyle gizli görüşme yapabilir. Gece servisi vardır.

Piyasadaki 4 harici hatlı şefsekreter fiyatına “5 harici hatlı Elektronik Santral” ISKRA EPABX-16.

Telefon sistemi, iç ve dış haberleşmenizde kuruluşunuza önemli boyutlar kazandırır.

Ama iyisini seçmeniz şartıyla.

Türktelefon'un sunduğu imkândan yararlanın.

Piyasadaki 4 harici hatlı şefsekreterin fiyatına, daha uzun ömürlü, daha geniş olanaklı ve

5 harici hatlı elektronik santral alın:
ISKRA EPABX-16.

ISKRA EPABX-16 komple bir haberleşme sistemidir: 16 hattan oluşur.

1 hat konferans için ayrılmıştır. Geriye kalan 15 hat, kuruluşunuzun sahip olduğu PTT hattı sayısına göre 0 harici-15 dahili hattan,

5 harici-10 dahili hatta kadar değişik şekillerde kurulabilir.

Bu büyük imkândan yararlanmak için, Türktelefon'un "Sistem Danışma Servisi" nin size en yakın bürosundan* ayrıntılı bilgi alın.

ISKRA EPABX-16 alın !

Türktelefon a.ş.

SİSTEM DANIŞMA SERVİSİ

* İSTANBUL Yeni Çarşı Cad. Biltiriz Han 40 Galatasaray
Tel: 144 75 00 - 144 48 43 Teleks: 24566 tele tr
ANKARA Tuna Cad. Çanakçı Han 11 Kat 2 Kızılay
Tel: 31 41 40 Teleks: 42583
İZMİR Şehit Fethi Bey Cad. Sardalar İş Hanı 23/4 Gümrük
Tel: 25 87 70

Adana	23 643	Erzurum	12 785
Antalya	22 100	Eskişehir	14 550
Bolu	24 24	İzmir	14 56 53
Bursa	11 428	Kayseri	12 418
Diyarbakır	12 573	Samsun	13 644
Elağöz	11 798	Trabzon	14 874

Türktelefon'un 30 yılı yaklaşan tecrübesiyle ve teknik yeterliğiyle donatılmıştır.

Kuruluşunuzun telefon sistemi ihtiyacını sizinle birlikte değerlendiren: Mevcut telefon aparatları, şefsekreter sistemleri, crossbar santraller, elektronik santraller, bunların kullanım esneklikleri, kapasiteleri, maliyetleri ve montaj bakım-onarım olanakları hakkında ayrıntılı ve aydınlatıcı bilgileri ücretsiz sunar.

Nerede olursanız olun, gerektiğinde görüşme için uzmanlarını yollar.

AYIN EKONOMİK OLAYLARI

DR. YILDIRIM KILKIŞ

PARASIZLIK VE ÖTESİ

MERKANTİLİZM dönemini yaşamamış olan Türkiye'nin, ister Osmanlı İmparatorluğu, isterse Türkiye Cumhuriyeti zamanlarında karşılaşıcağı en önemli parasal olayın «parasızlık» olması normaldir.

Halkın para veya kıymetli maden biriktirmesi suretiyle tabana ve devlet düzeyine yayılması gereken «paralı» durum, devletin «parasızlığı» ve bazı kişilerin «paralı» olması şeklinde bir sosyal sorun olarak yüzyıllardan beri devam etmektedir.

Türkiye Cumhuriyeti'nde devlet «parasız»dır. Osmanlı İmparatorluğu'nun fetihler dolayısıyla geçici bir dönem için «paralı» olması, devlete bir katkıda bulunmamıştır. Kaldı ki İmparatorluğun gerileme devrinde borçlanan yani «parasız» bir devlet olduğu gerçeği de ortadadır.

Türkiye Cumhuriyeti bu «parasız» dönemi, devlet sanayiini kurmakla çözümlenmeye çalışmış ve bu konuda hiç şüphesiz başarılı da olmuştur. 1933'ten ve özellikle İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Türkiye'de «devlet merkantilizmi» geliştirilememiştir. Devlet fakir kalmıştır. Zengin olan kitle ile fakir olan kitle arasındaki mesafe giderek büyümekte, bu da sosyal dengesizliği artırmaktadır.

Sayın Başbakan Özal'ın tutumu ise bu görüşten farklıdır. Sayın Özal'a göre «devlet fakir, halk zengin»dir. Bu nedenle zamlar, bütçe açıkları, sosyal huzursuzluklar ve basında daha sık görmeye başladığımız ahlâka aykırı sayılan olaylar; kanımca bu görüşte ısrar etmenin normal sonuçlarıdır.

Gerçekte zengin olan tüm halk değil, Türk vatandaşlarının çok az bir kısmıdır. Türkiye'de yaşam şartlarında fiyatları «dolar» ile düşünen ve değerlendiren işte bu az sayıdaki kısımdır ve maalesef bazı devlet adamlarımızdır. İnsan hiç istemediği halde, bu devlet adamlarının, toplam halkın değil de bazı vatandaşların devlet adamı olduğunu düşünüyor.

1984 bütçe açığının 444 milyar TL olduğu ilgililerce açıklanırken, 1985'in ilk 6 ayındaki görünüm, bütçe açıklarının, azaltıcı tedbirlere ihtiyaç duyulması nedeniyle, geçen yılın paralelinde olduğu kanısını vermektedir. Devlet tahvillerinin ihracı, mevduat faiz oranlarının tersine döndürülmesi, kamu yatırımlarında kısıntıya gidilmesi gibi tedbirler, bu kanyı kuvvetlendirmektedir.

Devletin, parasızlığı giderme çabaları ile birlikte talep enflasyonunu yavaşlatıcı ve dolayısıyla fiyat artışlarını azaltıcı tedbirleri ve bu dönem içinde yayınlanan mevzuatı kısaca aşağıda açıklayalım.

MERKEZ BANKASI TEBLİĞLERİ

Mevduat Faiz Oranları Değiştirildi :

Vadeli mevduat faiz oranları, 1 Temmuz 1955'ten itibaren değiştirilmiş ve bir yıllık mevduatın faizleri arttırılmıştır. 21 Haziran 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Merkez Bankası tebliğine göre yeni faiz oranları şöyledir :

	Yıllık (%)
Vadesiz Mevduat	5
Vadeli Mevduat :	
1 ay vadeli	35
3 ay vadeli	48
6 ay vadeli	52
1 yıl vadeli	56
Üçer aylık faiz ödemeli 6 ay ve	
1 yıl vadeli mevduat	47

Mevduat Munzam Karşılığı Faiz Oranı Düşürüldü :

29 Haziran 1985 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanarak 1 Temmuz 1985'de yürürlüğe giren mevduat munzam karşılığı faiz oranı % 21'den % 20'ye düşürülmüştür.

Kaynak Kullanımının Destekleme Fonu :

Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu Hakkında Karar'la ilgili bir dizi değişiklik 29.6.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

Kararın geçici birinci maddesi değiştirilerek, Faiz Farkı İadesi Fonu'ndan yararlanan kredilere, temdit edilmemek kaydıyla Fon'dan faiz farkı ödenmesine ve Fon kesintisine 1.1.1985'den itibaren sayılmak üzere, devam edilecektir. Ancak, 14.10.1984 tarihinden önce alınmış teşvik belgeleri konusu yatırımlarla ilgili uygulamalara bazı değişiklikler getirilmiş bulunmaktadır.

Karar'ın 3 üncü maddesinin 1. ve 2. fıkrasında % 7,5 olan Fon kesintisi 1.7.1985'ten itibaren % 10'a yükseltilmiştir.

Karar'ın 6 ncı maddesi gereğince 85/3 sayılı Tebliğ'de Fon'dan yararlanamayacak gemi ithali yatırımlarından, «Ro-Ro gemileri, feribot ve tren tesisi»nin yararlandırılması hakkında DPT tebliği, 2.7.1985 tarihinde yayınlanmıştır.

Döviz Kurları Bankalarca Serbestçe Tespit Edilecek :

29 Haziran 1985'te yayınlanarak yürürlüğe giren 1/H Sayılı Merkez Bankası genelgesine göre, bankaların döviz ve efektif alış-satış kurlarını serbestçe tespit etmelerine imkân sağlanmıştır.

SAİR MEVZUAT

Finansal Kiralama Kanunu Yürürlüğe Girdi :

28 Haziran 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu, finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama düzenlemeyi amaçlamaktadır.

Beş bölümden oluşan Finansal Kiralama Kanunu'nun bazı önemli hükümleri şöyle özetlenebilir: Sözleşmenin konusunun taşınır veya taşınmaz mallar olabileceği, buna karşı fikri ve sınai hakların olamayacağı hükme bağlanmıştır. Kiralama bedeli en az yıllık 25.000 dolar, süresi de en az dört yıl olabilecektir. Kiralayan şirketlerin yalnız Anonim Şirket halinde kurulmuş olmaları ve ödenmiş sermayelerinin de en az 1 milyar TL olması gerekmektedir.

Teşvik belgesine bağlanmış yatırımların finansal kiralama yolu ile gerçekleşmesi halinde, kiracı DPT teşvik mevzuatına göre belirlenecek esaslar çerçevesinde tesviklerden yararlanabilecektir.

İstihdam Geliştirme Yüksek Koordinasyonu Kurulu Kuruldu :

1 Temmuz 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Başbakanlık Tebliği Sıra No : 1985/11 ile kurulduğu duyurulan Kurul'un; Milli Savunma, Maliye ve Gümrük, Tarım Orman ve Köyişleri, Sanayi ve Ticaret Bakanlıkları ile DPT, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarları ve Başbakanlık Sosyal ve Kültürel İşler Başkan'ndan oluştuğu açıklanmaktadır.

Ambalaj Standardı Uygulaması :

17 Temmuz 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Sanayi ve Ticaret Bakanlığı Tebliği ile ambalajların işaretlenmesi ve etiketlenmesiyle ilgili TS 4331 No.lu Standard'ın mecburi olarak uygulamaya konması;

— İmalatçılar için	15. 8.1985
— Toptancılar için	15. 9.1985
— Perakendeciler için	1.12.1985

tarihlerinden itibaren başlayacaktır. Bu uygulamanın iş âleminde büyük tepkiyle karşılandığı gözlenmektedir.

İhracat Belgesi Hakkında Tebliğ :

30 Haziran 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan İhracat 85/9 No.lu tebliğ ile; ilk defa ihracat yapmak isteyen gerçek kişilere 1 yıl süreli «Geçici İhracat Belgesi», bu belgenin süresi içinde en az 10.000 dolarlık ihracat yaptığını kanıtlayanlara 3 yıl için geçerli «İhracat Belgesi» verileceği açıklanmıştır.

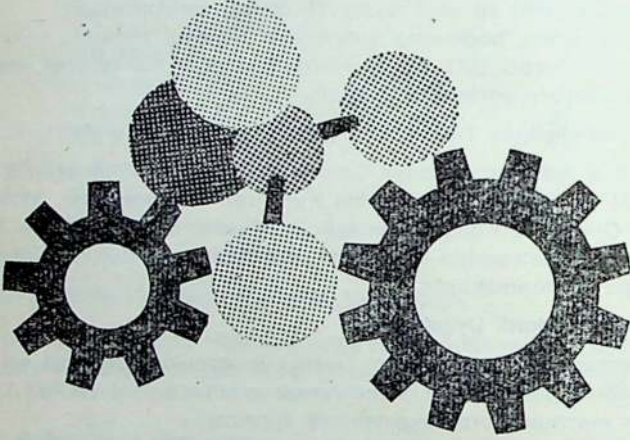
Ancak kapanmış son hesap döneminde en az 1 milyon TL'lik Gelir Vergisi tahakkuk ettirilen gerçek kişiler, bu tebliğ kapsamı dışında bırakılmıştır.

İthalatta Kolaylıklar :

2 Temmuz 1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan İthalat Tebliği No: 85/22 ile «Fon ödemek suretiyle ithal edilecek maddeler» listesinde ilave ve değişiklikler yapılmış, ayrıca «libere edilen maddeler»e ait yeni bir liste yayınlanmıştır.

Öte yandan, bazı maddelerin Gümrük Vergisi nispetleri yeniden düzenlenerek 13.7.1985 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanmıştır.

**Kimya sanayi
yardımcı maddeleri
tüm endüstrinin
vazgeçilmez unsurlarıdır.**

.Türk-Henkel tüm üretimi ile
ihracat yapan tekstil, deri,
metal ve gıda gibi sanayi
kollarının kalite garantisidir.

Her tüten bacada bir Türk-Henkel mamulü...

YENİ YAYINLAR

M. TARIK YAŞA

3182 Sayılı
Bankalar Kanunu Gereğince

BANKALARCA İÇ TİCARETİN VE SANAYİN FİNANSE EDİLMESİ USULLERİ

ÜNAY, Vecdi; ES Yayınları No. 5,
Met/Er Matbaası, İstanbul 1985.
xxiv + 376 sayfa (büyük boy),
(KDV dahil) 1.650.— TL (*).

Sayın Vecdi Ünay'ın bu değerli yapıtı; bankaları, bankacıları ve iş çevrelerini yakından ilgilendiren bir kaynak kitaptır. Kitapta ele alınan konular; son çıkan kanun, kararname, tebliğ ve yönetmelik hükümleri çerçevesinde; uygulamaya dönük olarak incelenmektedir. Bu arada mevduat kabul eden bankaların; ticari firmalara ve sanayicilere kısa vadeli, ayrıca sanayicilere orta vadeli kredi vermeleri sırasında kullandıkları öz ve yabancı kaynaklar açıklanmaktadır.

(*) Kitabı satın almak isteyenler için gerekli açıklama, Dergi'de yer alan ilanda yapılmıştır.

Okurlarımıza kitaptan önce yazarıni kısaca tanıtmak istiyoruz. Bundan amacımız kitabın değerini vurgulamaktır. Gerçekte Sayın Ünay Türkiye'de bankacılık kesiminin yakından tanıdığı bir kişidir. Bankacılık alanında verdiği hizmetler yaşamının 45 yılını doldurmaktadır. 1935 yılında Mülkiye Mektebi'ni bitirmiş ve T.C. Ziraat Bankası'nda göreve başlamıştır. Sırasıyla müfettişlik, müdürlük ve genel müdürlüğün çeşitli servislerinde müdürlük yapmıştır. 1960'da Genel Müdür Yardımcısı iken emekliye ayrılmıştır. İzleyen 4 yıl süresince Türkiye Bankalar Birliği Genel Sekreterliği görevini yürütmüştür. Daha sonra Sınai Yatırım ve Kredi Bankası A.O.'nun Genel Müdürlüğü'ne atanmış ve bu görevde 1978 yılına kadar kalmıştır. 1957'de «Bankalarca Dış Ticaretin Finans Edilmesi Usulleri», 1959 yılında ise «Bankalarca İç ve Dış Ticaretin Finans Edilmesi Usulleri» adlı kitapları yayınlanmıştır. Çok sayıda basıldıkları halde mevcutları yayımlarından kısa süre sonra tükenen bu yapıtlardan, Türk bankacılığı uzun yıllar başvuru kitabı ve eğitim aracı olarak yararlanmıştır.

Şimdi de kitabın tanıtımına geçelim. Kitap, hiçbir zaman bankacılıktan kopmamış olan, uygulamayı ve ilgili mevzuatı günü gününe izleyen yazarın, iki yıl süren titiz çalışmasının ürünüdür. Her yaşta ve yönetim kademesindeki okurun rahatça izleyebileceği şekilde açık, konuşulan Türkçe ile ve sade bir üslupla kaleme alınmıştır.

Kitap altı kısımdan oluşmaktadır. İki bölüme ayrılan birinci kısımda bankaların «Faaliyet Konuları» ve «Kredi Kaynakları» ele alınmakta, bu arada özellikle mevduat konusu bütün yönleriyle incelenmektedir. Beş bölümden oluşan ikinci kısımda «Kredi ve Risk» üzerinde durulmaktadır. Birinci bölümde kredi tanımlanmakta, niteliği, ekonomik rolü ve türleri açıklandıktan sonra; ikinci bölümde «Banka Kredilerinde Risk» incelenmektedir. Üçüncü bölümde «İstihbarat» ayrıntılı bir şekilde incelenmekte; izleyen bölümlerde «Kredi Riskinin Şahsi ve Maddi Teminatla Azaltılması»na değinildikten sonra «Kredi Verilmesi Sırasında 3182 Sayılı Bankalar Kanunu'nun Gözönünde Bulundurulacak Hükümleri» açıklanmaktadır.

Dokuz bölümden oluşan üçüncü kısımda «İç Ticaretin ve Sanayi Finansmanında Çeşitli Kredi İşlemleri» ele alınmaktadır. Yapıtın, çeşitli bankacılık işlemlerinin ekonomik ve hukuki yönlerini ve nasıl yürütüldüklerini açıklayan bu kısmı, özellikle uygulamacılar için ayrı bir değer taşımaktadır. Sırasıyla; «Borçlu Cari Hesap», «İskonto, Adi ve Vesikalı İştira», «Senet Karşılığı Kredi», «Alacağın Temliki Karşılığı Kredi», «Emtia Karşılığı Kredi», «Hisse Senedi, Tahvil ve Altın Karşılığı Kredi», «Mevduat Karşılığı Kredi», «Teminat ve Kefalet Mek-

tuqları» konularının işlendiği bu kısım, «Sanayi Orta Vadeli Kredilerle Finans Edilmesi» başlıklı bölümle son bulmaktadır. Bu bölümde orta vadeli sanayi kredileri işlemlerinin ne şekilde yürütüldüğü açıklanmış, bankalarca müşterilerle yapılacak sözleşmelerde bulunması gereken ana hükümlerle, kredi işlemlerine ilişkin belgelerin tabii bulunduğu damga vergilerine, işlem sırasında gözönünde bulundurulması gereken kanun, karar ve tebliğler hükümlerine işaret edilmiştir.

Dördüncü kısımda; «Kredilerle İlgili Faiz, Kaynak Kullanımını Destekleme Fonu, Komisyon, Vergi ve Giderlere İlişkin Yasal Hükümler» ele alınmakta, konular üç bölümde ayrıntılı şekilde açıklanmaktadır. Beşinci kısım, «Bankaların Kredi İşlemlerinden Doğan Alacaklarının Tahsilinin Hızlandırılması»na ayrılmıştır. Bu kısımda; 3182 sayılı Bankalar Kanunu'nun, bankaların kredi işlemlerinden doğacak alacaklarının tahsilinin hızlandırılması hakkındaki hükümlerine, İcra ve İflas Kanunu'nun ilgili maddeleri de gösterilmek suretiyle yer verilmiştir. Altıncı kısımda ise, kitabın basılması sırasında Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren kararname ve tebliğlerin metinleri «Lahika» (Eklere) başlığı altında verilmektedir.

Yukarıda kısaca tanıttığımız kitabın, Türk bankacılık kesiminde ve iş âleminde geniş bir çevreyi etkileyeceği, özellikle bankacılık eğitimi görmek isteyen gençlere yararlı olacağı inancındayız. Bu inançla, kitabı okumalarını tüm okurlarımıza tavsiye ederiz. Sayın Ünay'ı hazırlanması sabır isteyen bu değerli yapıtı için kutlar, Türk bankacılık kesimine ışık tutacak yeni çalışmalarda bulunmasını dileriz.

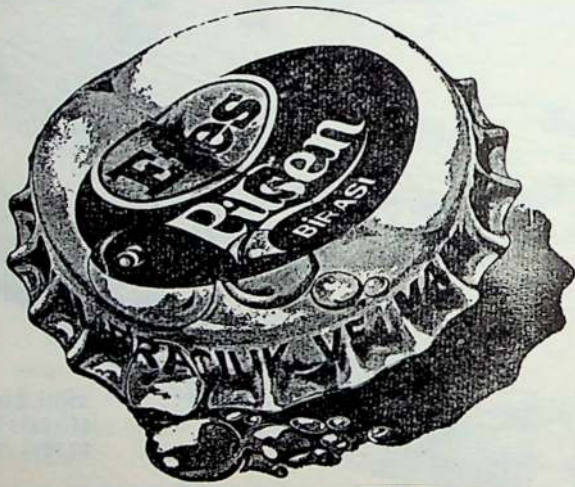
**BEYNELMİLEL NORMLARA UYGUN
YÜKSEK KALİTELİ
MUHTELİF TİP VE ÇAPLARDA**

devlet,
milli bankalar ve halk
iştirakinin kurduğu bir
sanayi müessesesi

**ÇELİK HALAT VE
TEL SANAYİİ A.Ş.**

• muhtelif tip vinç • asansör • sondaj • havalı nakliyat • TELEFERİK - TELEKABLO - TELESKI
• maden ihraç • dozer - ekskreyör - ekskavatör • deniz DİKME - GERME - MANEVRA
• elektrik nakilleri topraklama • televizyon antenleri dikme HALATLARI
• yatak koltuk yaylarında • ebiklet jant TELLERİNDE
• yüksek rezistanslı ÇELİK TELLER

**"BİRA"
BU KAPAĞIN
ALTINDADIR.**

1957' den beri

“ENKA”

Enka İnşaat, 25 yıllık yaşamında
gerçekleştirdiği dev eserler
ve ulaştığı yüksek teknoloji ile
bugün dünyanın en büyük inşaat şirketleri arasındadır.

Enka İnşaat, uluslararası alanda
Türk girişimciliğinin yüz akıdır.

ENKA

İnşaat ve Sanayi A.Ş.

Balmumcu - Beşiktaş, İstanbul - TURKEY
Tel.: 66 22 15 Telex: 26 490 enas tr 26 139 pıma tr.

Gaziantep-İstanbul 1142 km. Otobüsle 18 saat,Uçakla 1 saat 40 dakika, "Tele-İşlem" ile 3 saniye!

Bankanıza sorun, bir Gaziantep çekini İstanbul'dan 3 saniye'de tahsil edebiliyor musunuz?

Türkiye'ye yayılmış 85 Tele-İşlem'li Yapı Kredi arasında bütün işlemler bir kaç saniyede bitiyor. İstanbul, Ankara, İzmir, İzmit, Bursa, Mersin den sonra şimdi de Adana, İskenderun, Gaziantep, Marmaris, Eregli/Karadeniz ve Karabük de Tele-İşlem'e geçti.
Tam 12 Merkez'deki 85 Yapı Kredi Şubesinde 645 Tele-İşlem Terminali birbirine bağlı. 85 Yapı Kredi tek şube gibi Türkiye'ye yayılmış 85 Yapı Kredi Şubesi arasında elektronik irtibat var.

Tele-İşlem'li bir Yapı Kredi'ye girdiğiniz anda, diğer 84 Yapı Kredi Şubesindeki tüm Tele-İşlem terminalleriyle irtibat halindesiniz.
Tele-İşlem Yetkilisi tuşlara bastığı an, 1500 km ötedeki Yapı Kredi'yle irtibat kuruyor. Çek, senet, havale, para çekme, para yatırma ve diğer bütün banka işlemleri, bir Tele-İşlem terminali önünde tek şubedeki gibi çözümleniyor.

Posta, telefon, telgraf, telex yok... provizyon yok. Paranız anında cebinizde. Bir şehirden öbür şehire.

Bugün Türkiye'de hiçbir bankada bulunmayan bu kadar şehirlerarası iletişim Yapı Kredi'de bulunuyor.

Yapı Kredi bu üstün hizmeti, iş adamları, esnafa, tüccara, sanayiciye ve paranın anında ulaşımını arayan günümüz insanına tebliğ ediyor.

Tele-İşlem'li Yapı Krediler:

İstanbul: Akaray Altıyol Asmalı'nın Barbaros Bulvarı-Bahariye-Büçücekapı - Beşiktaş-Besiktas-Beyazıt-Beyoğlu-Bostancı-Caddebostan Çarşı/Kadıköy - Çemberlitaş-Dağın - E-madağ-Enter Esentepe-Fatih-Fındıklı-Fındıkzade-Gayretiye-Geçmişsuyu-Kağıthane-Kapalıcağaz-Karlıköy-Kartal-Kasımpaşa-Kızıllıtoprak-Kültürebil-Kurtuluş-Levent-4 Levant-Maltepe/Antal - Mandıra-Oranlar-Mecidiyeköy-Merican-Merkez-Moda-Nisantasi-Osmanbey-Panigaltı-Parmakkapı-Pendik-Pensiyemercan-Rıhtım-Sıracı-Sarıyer-Spina-Taksim-Tenlik-Yeşil-Yeşilönder-Yeşildere - Ankara: Anahtarlar-Büyükdere-Sarıyer-Güvenevler-Hacıtepe-Kızıllı-Neğdetbey-Sarıpazar-Sitelek - Uzun Yengeçli-Yıldırımbeyazıt-İzmit - Alanya-Büyük - Elazır - Çarşucu-Eğretiliye-Karşıyaka-Kemeraltı-Konak-Kordun-Yeniçimen-İzmit-İzmit - Bursa - Bursa - Mersin - Mersin - Karabük - Adana - Adana-Yağcı - İskenderun - İskenderun - Gaziantep - Gaziantep - Marmaris - Marmaris - Eregli/Karadeniz - Eregli - Karabük - Karabük

